Riksdagens protokoll 1994/95:44

Fredagen den 16 december

Kl. 9.00 – 17.55

Protokoll 1994/95:44

---

1 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1994/95:124 till justitieutskottet

2 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1994/95:KU18 och KU24
Justitieutskottets betänkande 1994/95:JuU8
Lagutskottets betänkanden 1994/95:LU12 och LU13
Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU11
Socialutskottets betänkande 1994/95:SoU10
Kulturutskottets betänkande 1994/95:KrU7
Utbildningsutskottets betänkanden 1994/95:UbU5 och UbU6
Trafikutskottets betänkanden 1994/95:TU8 och TU9
Näringsutskottets betänkanden 1994/95:NU8–NU10 och NU13

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 15 december

SoU9 Förslag till alkohollag
Mom. 2 (Alkoholinspektionens uppgifter)
1. utskottet
2. res. 1 (c, mp)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 9 och 10 (tillstånd till servering m.m.)
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. 4 (fp)
3. res. 3 (v)
Förberedande votering:
31 för res. 4
17 för res. 3

250 avstod
51 frånvarande
Kammaren biträdde res. 4.
Huvudvotering:
243 för utskottet
41 för res. 4
17 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 127 s, 69 m, 24 c, 16 mp, 7 kds
För res. 4: 19 fp, 17 v, 5 kds
Avstod: 17 s
Frånvarande: 17 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 2 mp, 3 kds
Chris Heister, Göthe Knutson och Gullan Lindblad (alla m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 14 (nöjes- och idrottsplatser, m.m.)
1. utskottet
2. res. 6 (c)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 16 (mattvång och pausservering)
1. utskottet
2. res. 7 (m)
Votering:
232 för utskottet
69 för res. 7
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 24 c, 18 fp, 17 v, 17 mp, 12 kds
För res. 7: 69 m
Frånvarande: 17 s, 11 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Mom. 17 (minibarer)
1. utskottet
2. res. 9 (c, v, mp, kds)
Votering:
189 för utskottet
69 för res. 9
43 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 139 s, 29 m, 2 c, 18 fp, 1 kds
För res. 9: 3 s, 21 c, 1 fp, 17 v, 16 mp, 11 kds
Avstod: 2 s, 40 m, 1 mp
Frånvarande: 17 s, 11 m, 4 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Michael Stjernström (kds) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 18 och 19 (serveringstider m.m.)
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. 11 (c, mp)
Votering:
194 för utskottet
58 för res. 11
49 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	141 s, 24 m, 2 c, 18 fp, 9 kds
För res. 11:	2 s, 22 c, 15 v, 16 mp, 3 kds
Avstod:	45 m, 1 fp, 2 v, 1 mp
Frånvarande:	18 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Mom. 21 (alkoholfria drycker)
1. utskottet
2. res. 13 (c)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 22 (öl klass II)
1. utskottet
2. res. 14 (c, v, mp, kds)
Votering:
228 för utskottet
71 för res. 14
3 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna

För utskottet:	139 s, 69 m, 18 fp, 2 mp
För res. 14:	4 s, 23 c, 1 fp, 16 v, 15 mp, 12 kds
Avstod:	1 s, 1 c, 1 v
Frånvarande:	17 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Elisa Abascal Reyes (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom 23 (tillsyn)
1. utskottet
2. res. 15 (fp)
3. res 16 (v)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 25 (överklagande)
1. utskottet
2. res. 17 (c, kds)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU7 Vissa frågor om personlig assistans och om kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
Mom. 1 och 2
Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. 3 (komplettering av 6 § lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade)
1. utskottet
2. res. (m, c, fp, mp, kds)
Votering:
161 för utskottet
141 för res.
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	144 s, 17 v
För res.	69 m, 24 c, 19 fp, 17 mp, 12 kds
Frånvarande:	17 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

LU7 Översyn av varumärkeslagen m.m.
Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU8 EG-regler om tilläggsskydd för läkemedel
Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU9 Ändring i bilaga XXII till EES-avtalet
Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU11 Försenade årsredovisningar m.m.
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU7 Tillämpning av lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner på områden i Bosnien-Hercegovina under bosniskserbiska styrkors kontroll
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU8 Ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU9 Ändringar av protokoll 31 till EES-avtalet
Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU10 Övergången från EES till EU – vissa kompletterande bestämmelser
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU5 Upphävande av lagar med anknytning till EES-avtalet
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU7 Vissa socialförsäkringsfrågor
Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU8 Ersättning för vissa vårdförmåner i internationella förhållanden m.m.
Mom. 1 (högkostnadsskyddet)
1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (v)
Res. 2 ställdes mot res. 1 som biträddes med acklamation.
Huvudvotering:
230 för utskottet
70 för res. 1
1 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	144 s, 24 c, 18 fp, 17 v, 16 mp, 11 kds
För res. 1:	69 m, 1 mp
Avstod:	1 kds
Frånvarande:	17 s, 11 m, 3 c, 8 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Mom. 2
Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU4 Upphävande av skeppsklarerarförordningen
Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU5 Höjning av vattenföroreningsavgiften
Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU6 Köp av interregional persontrafik på järnväg m.m.
Mom. 1 (upphandling av järnvägstrafik trafikåret 1995)
1. utskottet
2. res. 1 (c)
3. res. 2 (fp)
4. res. 3 (v)
5. res. 4 (mp)

Förberedande votering 1:
19 för res. 3
19 för res. 4
260 avstod
51 frånvarande
Förste vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.
Förste vice talmannen anmodade Björn von Sydow och Eva Zetterberg att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Gullan Lindblad att förrätta lottdragningen.
Den upptagna röstsedeln visade ett *nej* och kammaren hade således antagit res. 4.
Förberedande votering 2:
27 för res. 2
22 för res. 4
251 avstod
49 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Förberedande votering 3:
43 för res. 1
28 för res. 2
230 avstod
48 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
227 för utskottet
53 för res. 1
22 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet:	144 s, 69 m, 2 fp, 12 mp
För res. 1:	24 c, 17 v, 1 mp, 11 kds
Avstod:	17 fp, 4 mp, 1 kds
Frånvarande:	17 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Mom. 2 (riktlinjer för 1996 års trafikupphandling)
1. utskottet
2. res. 5 (m)
3. res. 6 (fp)
Förberedande votering:
75 för res. 5
28 för res. 6
199 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 5.
Huvudvotering:
203 för utskottet
71 för res. 5

28 avstod
47 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 144 s, 24 c, 17 v, 16 mp, 2 kds
För res. 5: 69 m, 2 kds
Avstod: 19 fp, 1 mp, 8 kds
Frånvarande: 17 s, 11 m, 3 c, 7 fp, 5 v, 1 mp, 3 kds

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att arbetsmarknadsutskottets betänkanden AU4 och AU5 skulle avgöras i ett sammanhang.

4 § Förändring av vissa arbetsrättsliga regler, m.m.

Förändring av vissa arbetsrättsliga regler, m.m.

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU4
Förändring av vissa arbetsrättsliga regler, m.m. (prop. 1994/95:76 och 1994/95:102)

Anf. 1 KENT OLSSON (m):

Herr talman! I detta betänkande behandlas två propositioner – dels propositionen om återställande av de arbetsrättsliga regler som fyrpartiregeringen införde, dels införlivandet av ett EG-direktiv om övergång av verksamheter och kollektiva uppsägningar. Regeringen har valt att i båda dessa propositioner av ideologiska skäl följa fackets och LO:s syn och åsikter. Låt mig först ta upp de förändringar av arbetsrätten som görs.

I regeringsförklaringen sade statsministern: Sverige behöver fler företag och företagare. Det är i näringslivet de nya arbetstillfällena i första hand måste komma. Företag skall ges goda villkor att investera och expandera.

Statsministern talade om samförstånd. Men det var enbart tomma ord. De klingar falskt när man ser vad regeringen gör för att ge företagen bättre villkor.

Tror verkligen Socialdemokraterna att en förkortning av provanställningstiden och återinförande av facklig vetorätt samt återställande av turordningsreglerna ger fler jobb? Nej, det tror jag inte att Socialdemokraterna själva tror.

Småföretagare, SAF och andra organisationer har bett regeringen att inte återinföra dessa regler, då det enligt dem är ett steg helt i fel riktning som leder till att nyanställningarna bromsas upp i stället för att påskyndas. Men regeringen väljer att enbart lyssna på LO och söker konfrontation med småföretagare och oppositionen.

Olika typer av råd som införs ger knappast några nya arbeten. Om man dessutom inte lyssnar på vad företagarna i rådet säger hjälper det inte alls.

Höjda skatter, höjda arbetsgivaravgifter och återställd arbetsrätt är Socialdemokraternas recept för fler arbetstillfällen.

De flesta företagare och ekonomer är på det klara med att detta är helt fel väg. Men LO anser det vara bra, och regeringen sitter tydligen helt i LO:s knä.

Företagarna har i en skrivelse till riksdagsledamöterna bett om ett antal saker. Man varnar för att de försämringar i arbetsrätten som regeringen föreslår försvårar för de små företagen när det gäller att infria förväntningarna. Förkortad tid för provanställning, återinförd rätt till fackligt veto vid entreprenad och till blockad av enmansföretag samt inte minst slopande av rätten för företag att vid personalminskningar undanta två personer från turordningslistan är förslag som hotar uppkomsten av nya arbetstillfällen i små företag.

Inte minst om arbetsrätten åter skall utredas bör regering och riksdag avstå från att ta tillbaka de förbättringar för de små företagen som förra riksdagen genomförde. Det här innebär att en ny utredning om arbetsrätten kan arbeta lika bra utan återställd arbetsrätt, men det kan inte de 400 000 små företagen. De kommer att anställa färre med återställd arbetsrätt. Man lyssnar inte till vad småföretagarna säger.

Efter vad jag erfarit har regeringen också beslutat att tillsätta en kommission för att lösa problemen på arbetsrättens område. Först återställer man för att det skall bli bättre. Därefter tillsätter man en kommission för att förbättra det som redan har blivit bättre enligt Socialdemokraterna. Vilken logik!

Målet är att åstadkomma en långsiktig och stabil arbetsrätt, säger de. Då kan man inte hålla på och förändra från ett år till ett annat. De säger också att parterna skall ha ett stort inflytande i kommissionen. Då kan man fråga sig var de politiska partierna skall ingå. Skall de politiska partierna ha något inflytande? Vad kommer att hända med den stora arbetsmarknadspolitiska utredningen? Skall den vara kvar? Är vi på väg mot någon form av korporativistisk stat?

I utredningsdirektiven sägs det också att det skall ske en förstärkning av de anställdas rättigheter och att målsättningen skall vara ett verkligt inflytande för löntagarna och deras fackliga organisationer. Även här är vi tillbaka vid den ensidiga synen att förbättra för facket. Man ser inte de stora delarna.

Det sägs också att det är av avgörande betydelse att få till stånd ett konstruktivt samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Det står faktiskt så. Vi har i dag sett vilken hänsyn man tar till arbetsmarknadens parter. Man tar alltså hänsyn till en part. Sedan har man tänkt säga att man skall ta hänsyn till bägge parter, men vi ser vad regeringen är beredd att göra i dag.

Det sägs också – vilket jag tycker är ganska enormt – att särskild hänsyn bör tas till den situation som småföretagarna och deras anställda befinner sig i. Det står faktiskt så. Men det är precis det som inte sker. I det förslag som läggs fram i dag tas det inte hänsyn till vad småföreta-

garna säger. Småföretagarna ber att få ha kvar de ändringar som den tidigare fyrpartiregeringen genomförde. Det bryr man sig alltså inte det minsta om utan återgår till den situation som var före fyrpartiregeringens tid. Jag tycker att detta visar att det som sägs i kommissionen – vilket ord förresten, kommission – inte är något annat än ett antal ord. Man menar inget speciellt med det. Hade man gjort det hade man låtit de regler som finns i dag vara kvar.

Man säger också att man skall försöka få branschvisa kollektivavtal. Vad händer då med dem som inte har några kollektivavtal? Vad skall ske där? Detta är frågor som jag ställer mig med en viss förvåning.

Låt oss så gå över till den andra delen i betänkandet, nämligen EG-direktivet. I EG-direktivet läggs det fram ett antal förslag. I många fall går förslagen betydligt längre än vad som är nödvändigt. Här följer man också fackets synpunkter och väljer att gå betydligt längre än vad som behövs. Därmed hamnar Sverige i en svår situation i förhållande till de länder i Europa som vi skall konkurrera med.

Den lagstiftning som föreslås är långtgående. Den är också svårtillgänglig och i stora delar svårtolkad. Överlåtelser och övergångar kommer att försvåras genom regeringens förslag. Färre människor får därmed arbete.

Vi moderater har föreslagit en hel del förändringar i regeringens lagförslag. Vår utgångspunkt har varit att vi inte skall gå utöver vad EG-direktiven stipulerar.

Låt mig nu ta upp ett par av de saker som vi anser är fel. Regeringen förslår att den anställde vid en verksamhetsövergång skall ha valrätt mellan att följa med till förvärvaren och att vara kvar i anställning hos överlåtaren. Det här förslaget kan få orimliga konsekvenser om det genomförs.

Om någon eller några anställda väljer att stanna kvar hos överlåtaren vid en verksamhetsövergång torde det ofta uppstå en övertalighet hos denna. Till följd av turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd kan turordningskretsarna bli vida. Detta leder till att anställda som har valt att avstå från att följa med vid övergången kan slå ut andra med kortare anställningstid, trots att dessa inte haft med den aktuella verksamheten att göra.

Låt mig ge ett exempel. Ett landsting kan besluta att överföra ett sjukhem till entreprenad. En av sjuksköterskorna vid sjukhemmet utnyttjar sin rätt att ha kvar sin anställning i landstinget. Därmed uppstår övertalighet i landstinget, och en sjuksköterska måste sägas upp. Turordningskretsen utgörs av hela landstinget. Den sjuksköterska som har kortast anställningstid i landstinget sägs upp. Det är emellertid inte sjuksköterskan från sjukhemmet utan i stället en sjuksköterska vid t.ex. en vårdcentral i en helt annan del av landstingsområdet.

Det är vår uppfattning att den här lagstiftningen bör begränsas till en regel som ger den anställde rätt att frånträda anställningen vid en verksamhetsövergång.

En annan del i detta som vi reagerar mot är att enligt hittillsvarande regler har förvärvaren kunnat fortsätta att tillämpa sitt vanliga kollektivavtal även för de arbetstagare som följt med vid övertagandet.

Enligt regeringens proposition bibehålls denna regel, men med tillägget att förvärvaren också måste fortsätta att tillämpa de anställningsvillkor som gällt enligt överlåtarens kollektivavtal.

Detta går betydligt längre än vad EG-direktiven och Arbetsrättskommittén föreslår. Man ger alltså ett löneskydd för den övertagna personalen. Trots invändningar från olika företag väljer man ett system där man kan arbeta med olika löner vid samma företag. Man kan arbeta med olika villkor vid samma företag. Det kan inte vara vettigt att ha anställda som under en tid har helt olika lönevillkor och helt olika villkor i övrigt. Detta kommer att leda till stora praktiska svårigheter i hanterandet.

Varför skall då vi i Sverige ha andra regler än övriga länder? Regeringens lagförslag går också så långt att det föreslår förändringar när det gäller den offentliga verksamheten, sjögående fartyg och konkurser. Här går förslaget längre än vad EU-direktivet säger och försvårar för svenska företag.

Låt mig i det sammanhanget ställa en liten fråga till Folkpartiet, Centern och kds. Varför har ni valt att följa med regeringen i det här fallet? I Arbetsrättskommittén föreslogs inte detta. Det föreslogs inga förändringar när det gäller den offentliga verksamheten och konkurser. Men nu har Folkpartiet, Centern och kds valt att inte följa sina representanter i Arbetsrättskommittén. Varför väljer ni att gå längre än vad Arbetsrättskommittén har föreslagit i det här fallet? Jag ser med intresse fram emot att få svar på de här frågorna.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis lägga fram ett yrkande. Jag står givetvis bakom samtliga fyrpartireservationer och moderata reservationer, men med tanke på tidsbristen, herr talman, nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1, 2, 8 och 9.

Anf. 2 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag är övertygad om att vi alla i denna kammare önskar en fullgod ordinarie arbetsmarknad där alla i yrkesverksam ålder har möjlighet att försörja sig med eget arbete.

Jag tror också att det råder en bred enighet om att vi måste få en större näringslivssektor. Det skulle göra att vi får en ekonomi i bättre balans som ger pengar till en bra skola, en god äldreomsorg osv.

Jag hoppas också att flertalet kommer att ha stor respekt för arbetsmarknadens framtida dynamiska utveckling med ny teknik, forskning och med en allt skarpare internationell konkurrens. Det är också viktigt att den nya arbetsmarknaden främjar en bättre miljö i vid bemärkelse. Det gäller ett kretslopp som minimerar farliga utsläpp men också teknik och kompetens som medför att jobben blir intressantare och arbetsmiljöriktiga. Det är också en viktig del i det som stegvis kommer att ske framöver. Små företag och nya entreprenörer kommer att få allt större vikt.

Den arbetsrätt som riksdagens båda socialistiska partier i dag vill genomdriva är den arbetsrätt som utreddes under det tidiga 70-talet. Runt utredningsbordet satt i huvudsak män med erfarenhet från 40-, 50- och 60-talets arbetsmarknad. De var präglade av den tidens storindust-

ri, centraliserade stora organisationer och uppifrån kommande regler och beslut. Många var präglade av en arbetsorganisation med en långtgående uppdelning i rutinartade arbetsmoment.

Herr talman! Vi borde här i dag ha en diskussion om 2000-talet. Vi vet att det kommer att bli en blixtrande snabb teknisk utveckling. Vi vet att vårt land kommer att få leva med en oerhörd internationell konkurrens. Allt detta kommer att leda till krav på snabba omställningar och ökad flexibilitet. Det kommer att leda till allt större krav på ökad kompetens. Vi borde här i dag särskilt diskutera småföretagens situation och deras avgörande roll för att vi skall få en fullgod ordinarie arbetsmarknad.

Dagens betänkande gäller att arbetsrätten skall återföras till ett system där erfarenheterna som det grundar sig på är 30–40 år gamla. Diskussionen borde i stället peka 10–20 år framåt.

De små förändringar som det fattades beslut om i december 1993 var i första hand ägnade att underlätta för små företag och för deras anställda. Beslutet om reglerna om tolv månaders provanställning var viktigt för att ge arbetslösa bättre hjälp att kunna arbeta sig fram till en anställning. Därigenom fick de chansen att visa upp sig och komma in på ett ordinarie jobb. Dessa små förändringar har egentligen inte berört större företag, men de har skapat framtidstro hos små företag och entreprenörer.

Jag är övertygad om att vi i dag inte har förmåga att föreställa oss hur snabbt den tekniska utvecklingen kommer att gå. Det kommer under åren framöver att bli allt färre som arbetar på golvet. Detta medför att de små företagen blir allt viktigare. Vi måste helt enkelt få en stark småföretagsutveckling. Vi måste skapa ett gott företagsklimat för alla företag och då särskilt för de små och medelstora.

Den linje som de båda socialistiska partierna har valt i denna fråga visar att de inte har förstått vikten av att satsa på små och medelstora företag för jobbens, ekonomins och utvecklingens skull. Jag beklagar verkligen detta.

I dag diskuterar vi inte bara arbetsrätten i framtiden. Vi diskuterar egentligen en mycket gammalmodig och omodern arbetsrätt. Hur många jobb kommer att försvinna genom denna s.k. återställarpolitik. Man bryter en gryende framtidstro – en framtidstro som hålls uppe med en hygglig konjunktur. Den bryts ner genom att man icke vill förstå situationen för de små och medelstora företagen och dess anställda. Egentligen diskuterar vi skapandet av en större öppen arbetslöshet, flera personer i AMS-åtgärder och en större otrygghet för många. Om man inte får sköta ett företag någorlunda flexibelt kan alla jobb riskeras.

Det är min förhoppning att arbetsmarknadens parter har förmåga att diskutera det här på ett annat sätt och att göra det mycket snabbt för att minimera den skada som riksdagens båda socialistiska partier i dag tänker göra svensk arbetsmarknad och svensk företagsamhet.

Vi måste få en arbetsrätt som klarar 2000-talets krav. Det beslut som fattades i december 1993 var ett delsteg för små företag. Det borde ha fått kvarstå. Med den utgångspunkten skulle man diskutera vidare

om de krav som 2000-talet kommer att ställa. Vi måste få en arbetsrätt som är bra för små och stora företag – en arbetsrätt som ger jobb och inflytande, även för den enskilde på arbetsplatsen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 5,9 och 12.

Anf. 3 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Svensk arbetsmarknad präglas i stora delar av en stabil och delvis stolt historia. Åttatimmarsdagen kom i seklets början. I slutet av 20-talet inrättades Arbetsdomstolen. År 1938 fick vi det Saltsjöbadsavtal som har kommit att prägla flera decenniers ordning för parterna på arbetsmarknaden. Parterna gavs också ett långtgående ansvar att avtala i tunga och väsentliga delar. Så kom det expansiva lagstiftningsskedet under 70-talet, då flera lagar såg dagens ljus. Medbestämmandelagen och lagen om anställningsskydd, LAS, var de mest diskuterade och publika enskilda lagarna. MBL byggde för övrigt på den s.k. §-32-utredningen från 70-talets början.

Syftet med 70-talets arbetsrättsreformer var att arbetstagarna skulle få mer information och inflytande på arbetsplatsen och att anställningstryggheten skulle öka. Erfarenheterna visar att lagarna inte alltid fick en effekt som överensstämde med deras syfte. De skapade formaliserade samarbetsformer och en byråkratisk beslutsprocess. De kollektivavtal som träffades förändrade inte i grunden det förhållandet. Till detta kommer att regelverket var omfattande och svåröverskådligt, detaljerat och komplicerat.

Under 1980-talets socialdemokratiska regeringsår behandlades årligen i riksdagen ett stort antal motioner med krav på förändringar i den arbetsrättsliga lagstiftningen. Sedan mitten av decenniet framställde Folkpartiet m.fl. också krav på en mera genomgripande översyn av regelsystemet. Kritiken riktades mot vad man såg som grundläggande fel i lagstiftningen, såsom att rättigheterna i alltför stor utsträckning var beroende av medlemskap i en facklig organisation och att reglerna hade en bristande anpassning till de mindre företagens förhållanden.

När den borgerliga fyrpartiregeringen hade övertagit regeringsmakten aktualiserades frågan om översynen. Arbetsmarknadsutskottet såg då med stor tillfredsställelse på att en bred översyn skulle komma till stånd, men man utgick från att det fortsatta arbetet skulle kunna ges en inriktning i linje med de synpunkter, uppslag och konkreta förslag som kom till uttryck i bl.a. Folkpartiets kommittémotioner. Kommittédirektiv 1991:118 utfärdades också genom ett regeringsbeslut den 19 december samma år.

Genom regeringens beslut i december 1992 fick Arbetsrättskommittén ett tilläggsdirektiv, 1992:109, som avsåg vissa frågor om kollektivavtal, medbestämmande och anställningsskydd. I direktiven anges att kommittén i sitt arbete skall utgå från att kollektivavtal även i framtiden kommer att spela en betydelsefull roll för att reglera förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare.

Den proposition som fyrpartiregeringen lade fram hösten 1993 innehöll ganska måttliga förändringar i det arbetsrättsliga systemet.

Propositionen hade sin bakgrund i den svenska ekonomins kraftiga recession med hög arbetslöshet, finansiella obalanser och en låg produktionsnivå. Att få till stånd en snabb expansion av antalet arbetstillfällen inom det privata näringslivet kommer att vara en nyckelfråga under 1990-talet. Växande små och stora företag är en förutsättning för en uthållig tillväxt och en återgång till den tidigare sysselsättningsnivån.

De förslag som är av en speciell betydelse för små och medelstora företags förmåga att nyanställa borde enligt den dåvarande regeringen kunna genomföras så att förändringarna skulle kunna träda i kraft redan vid årsskiftet.

Den socialdemokratiska regeringen föreslår nu en återgång till vad som gällde före den 1 januari 1994.

Som jag sade inledningsvis var de förändringar som genomfördes förra året måttliga. Något raserande av den arbetsrättsliga lagstiftningen var det sannerligen inte fråga om.

Folkpartiet liberalerna har genom åren medverkat till arbetsrättsliga reformer. Man skall kunna känna trygghet och tillerkännas medinflytande – också i egenskap av anställd. Därför är lagen om anställningsskydd och medbestämmandelagen viktiga arbetsrättsliga lagar. Detta har inte hindrat oss från att se över hur denna lagstiftning har fungerat. Det är inget originellt med att av och till göra sådana avstämningar. En sådan skedde 1982, då den dåvarande mittenregeringen i en proposition justerade LAS. Den socialdemokratiska oppositionen rasade häftigt mot den justeringen, medan Moderata samlingspartiet tyckte att det var en alltför försiktig förändring.

Den dåvarande arbetsmarknadsministern, Ingemar Eliasson, fick Centerpartiets och Folkpartiets stöd i utskottet. Det visade sig vara tillräckligt för att det skulle bli en majoritet i kammaren för förslaget.

Även om socialdemokraterna i den debatten hotade med att omedelbart riva upp förändringen vid ett regeringsskifte visade det sig att den reform som genomfördes av LAS höll över alla de nio socialdemokratiska regeringsåren, från 1982 och framåt. Den justering som skedde då var inte så uppseendeväckande, och den visade sig ha en god acceptans också av parterna.

1993 års beslut innebar förändringar på några punkter. De mest uppmärksammade förändringarna gällde provanställningen, turordningsreglerna och ett upphävande av blockader mot enmansföretag. I praktiken har dessa förändringar visat sig vara gynnsamma, inte minst psykologiskt. Reformen med den förlängda provanställningen och möjligheten att mer flexibelt disponera arbetsstyrkan vid neddragningar har i allt väsentligt fungerat väl. Jag tror att många nyanställningar har blivit möjliga eftersom det på dessa punkter har blivit en större öppenhet.

Det fanns flera skäl för fyrpartiregeringen att avskaffa vetoreglerna. Ett skäl var att det skulle bli förenligt med EG:s upphandlingsdirektiv. I det särskilda yttrandet nr 1 säger vi att det är anmärkningsvärt att den socialdemokratiska regeringen i proposition 76 inte belyser frågan utan lägger fram förslag om att vetoregler skall återinföras utan att man

antyder några förestående komplikationer. Det är så mycket mer anmärkningsvärt med tanke på att man i proposition 102, som vi också behandlar, understryker vikten av att Sverige skall uppfylla sina åtaganden med anledning av vissa andra EG-direktiv. Därför var det viktigt att vi fick Lagrådets yttrande. Det var otvetydigt: Vetoreglerna är inte förenliga med vissa regler i upphandlingslagen.

Vi är alltså, herr talman, kritiska till det sätt som utskottsmajoriteten har sökt lösa problemet på, dvs. genom ändringar i vetoreglerna. De föreslagna reglerna är motsägelsefulla. De innebär att arbetstagarorganisationen bara får åberopa vissa omständigheter till stöd för sin vetoförklaring när det är fråga om en offentlig upphandling. Den reella innebörden är att den fackliga organisationen, ganska riskfritt, kan lägga in veto som står i strid med upphandlingslagen och därvid medverka till att en offentlig upphandling inte kommer till stånd. Det är inget tvivel om att många små arbetsgivare inte vill trotsa vetot, även om det skulle vara felaktigt. Därför hävdar vi från den borgerliga oppositionen att den valda regleringen av vetoreglerna även i fortsättningen kommer att strida mot en del EG-direktiv.

Kent Olsson frågade varför vi ville gå längre än vad EG-direktivet bjuder. Vi menar att det är rimligt med en generell tillämpning och att den är så viktig att man inte bör hålla vissa delar av den offentliga verksamheten utanför. Dessutom är det svårt att dra gränserna. Direktiven undantar för övrigt vissa delar av den offentliga verksamheten.

Regeringen tar verkligen lätt på frågan om blockader mot enmans- och familjeföretag. Statsrådet Blomberg säger att det i princip inte finns något problem med en sådan blockadregel. Han hänvisar till huvudavtalet mellan LO och SAF. Det är bara det att Byggnadsarbetareförbundet, Målareförbundet och Transportarbetareförbundet inte har undertecknat det avtalet. Det är alltså dessa tre förbund som framför allt berörs av frågan om blockader.

Leif Blomberg synes helt ha glömt de uppmärksammade fall som förekom i slutet av 1980-talet. Då fick den förra socialdemokratiska regeringen brottas med den svåra frågan, då El-Ettan här i Stockholm agerade mycket märkligt. Det var ett ärende som blev så besvärande för socialdemokraterna i regeringen att de hänvisade det till Näringsfrihetsombudsmannen. Men den dåvarande regeringen erkände, trots allt, att man såg allvarligt på det som hade hänt och kunde hända när seriösa enmansföretagare väsentligen hindras från att verka på marknaden.

Statsrådet Blomberg är inte i kammaren i dag. Därför får jag ställa min fråga till utskottets talesman. Kommer den tidigare svartlistningen av ett antal företag att återigen bli ordningen, enligt socialdemokratisk modell? Den frågan kräver sitt besked eftersom ni nu föreslår en nyordning från nyår.

Socialdemokraterna har inte minst i valrörelsen under det här året, men också efteråt, fört någonting som man skulle kunna kalla för en charmoffensiv mot småföretagarna. Det är alldeles utmärkt att man på socialdemokratiskt håll ägnar intresse åt småföretagens villkor och problem. Det är viktigt, eftersom småföretagarna har varit, är och kommer att vara den hävstång som gör att man kan bryta upp från ett

svårt arbetsmarknadsläge, så att vi åter kommer in i ett expansivt skede. Ingenting, herr talman, är viktigare i dagens Sverige än att man minskar arbetslösheten genom att åstadkomma nya arbetsplatser.

Jag har tidigare i debatten påstått att den förändring som den borgerliga regeringen införde detta år inte var så dramatisk. Vän av ordning kan naturligtvis säga att återgången inte heller blir så märkvärdig. Teoretiskt sett stämmer en sådan iakttagelse. Men det är inget tvivel om att den psykologiska effekten är långt större. Många nyanställningar har skett, därför att det finns – som jag uttryckte det – en större öppenhet såväl vid nyanställning som vid förändringar. Men återgången till det gamla systemet, med godtyckliga regler vilkas effekt man inte alltid överblickar, kan förmodas ha den negativa psykologiska betydelsen att väldigt många småföretagare som står i beredskap att nyanställa rent av avstår från att göra det. Det är djupt olyckligt, för då missar många en chans i arbetslivet, och det kan också bli förödande för Sveriges möjligheter att återhämta sig. Det står dessutom i strid med vad denna regering påstår sig vilja, nämligen att värna om småföretagsamheten. Det kommer att uppfattas som att regeringen inte menar vad den säger när det gäller att slå vakt om och utveckla småföretagsamheten.

Även om arbetslösheten är hög kan den nytillträdda regeringen glädja sig åt en väsentligt förbättrad konjunktur med en väl fungerande arbesmarknad. Nyetablering av företag har underlättats, och möjligheten för ungdomar att få en chans i arbetslivet har väsentligt ökat. Det är därför viktigt att vi nu inte återgår till byråkratiska och mera snäva system, som regeringen och socialdemokraterna i utskottet förordat.

Herr talman! Folkpartiet står självfallet bakom alla de reservationer som vi medverkat i, men jag vill yrka bifall till tre viktiga reservationer, nämligen 1, 2 och 5.

Anf. 4 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Elver Jonsson vad som föranlett Folkpartiet att ändra åsikt när det gäller offentligsektorn, från Arbetsrättskommitténs förslag fram till nu.

Arbetsrättskommittén såg ju svårigheter att inbegripa den offentliga verksamheten i detta. Meningen med EG-direktivet är att vi skall ta in i svensk lagstiftning det som behöver göras, men inte att gå längre.

Det skulle vara intressant att få reda på varför man från Folkpartiets sida nu har ändrat uppfattning i förhållande till den man hade i juni månad, då vi på den borgerliga sidan var helt överens om att inte gå längre.

Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Kent Olsson inte skall förläsa sig på ett utredningsbetänkande, för det har vi också att bedöma. EG-direktivet talade också om svårigheter att dra gränserna.

Jag kan dela Kent Olssons förvåning – i hans fall över Folkpartiet och i mitt fall över Moderata samlingspartiet – för också från moderat håll har man sagt sig ha ambitionen att få enhetlighet. Det går inte att hantera om man inte har en generell tillämpning.

Anf. 6 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Den enhetlighet som vi från moderat sida tar fram är att följa EG-direktivet. Vi har samma uppfattning nu som i juni, dvs. att man enbart skall införa EG-direktivet.

Elver Jonsson säger att vi skall ha en enhetlighet – mot vad då? Eftersom man har en uppfattning i juni och en annan nu, måste jag uttrycka denna förvåning och fråga vad det är som föranlett Folkpartiet liberalerna att så ändra uppfattning.

Detta innebär att vi kan få vissa svårigheter att rationalisera inom den offentliga verksamheten. Det fanns över huvud taget inte med i diskussionerna om EG-direktivet. Man sade att det fanns stora svårigheter att gå så långt som regeringen föreslår, och att detta skulle krångla till saken ytterligare.

Anf. 7 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Jag vill först markera min stora glädje över att riksdagen nu har möjlighet att återställa genom att avskaffa alla de försämringar som den borgerliga regeringen genomförde under förra mandatperioden inom arbetsrättens område.

Den borgerliga regeringen tillsatte en kommitté som arbetade i tre år med att ta fram förslag som har ett gemensamt: de riktade en udd mot arbetstagarna, mot deras trygghet, rättigheter och möjligheter till inflytande i arbetslivet. Det var en ideologisk lagstiftning, och den genomfördes i stark konfrontation med alla Sveriges löntagare, med de fackliga organisationerna, med Vänsterpartiet och med Socialdemokraterna. Det var ett beställningsverk från Sveriges arbetsgivare som de borgerliga partierna snällt och lydigt transporterade genom riksdagen.

Jag blir därför väldigt förvånad när jag i dag får höra samma borgerliga partier tala om konfrontation. Den inleddes ju 1991. Det var då man började konfrontationspolitiken. Så förvånas inte i dag över att vi återställer till ett mera normalt läge.

De borgerliga försämringarna genomfördes under täckmanteln att de skulle skapa fler jobb. Jag hör fortfarande dessa argument här i kammaren i dag.

Jag har i Arbetsrättskommittén hävdat, och jag hävdar fortfarande, att man inte skapar några nya jobb genom att göra det enklare för arbetsgivaren att ersätta en person med en annan. Det var nämligen det man gjorde när man ändrade regelverket.

Det är, som sagt, med stor tillfredsställelse som Vänsterpartiet i dag är en del av den majoritet som återställer arbetsrätten. Men det räcker inte med att återställa. Arbetsrätten måste också förnyas och anpassas till den arbetsmarknad som råder i dag, så att den täcker hela arbetsmarknaden och alla anställningsformer.

En sak i Börje Hörnlunds anförande håller jag med om delvis, och det var beskrivningen av den arbetsmarknad vi har, nämligen att den arbetsrätt vi har är föråldrad. Men när det gäller inriktningen av den nya arbetsrätten är jag inte helt säker på att jag och Börje Hörnlund är överens. Min syn är att arbetsrätten skall utökas så att den ökar arbets-

tagarnas inflytande på arbetsplatsen och i arbetslivet, samtidigt som den garanterar yttrandefrihet och trygghet i anställningen.

Jag vill här lyfta fram några av de frågor där Vänsterpartiet kräver en snabb lagstiftning.

Under de senaste åren har många förlorat sina arbeten bara därför att de använt sig av sin medborgerliga rätt att yttra sig fritt. Där krävs en lagstiftning som garanterar yttrandefriheten på arbetsplatsen och i arbetslivet.

Detta gäller också 39 § i LAS som ger en arbetsgivare, som har ålagts av Arbetsdomstolen att återta en uppsagd eller avskedad arbetstagare, rätt att köpa ut arbetstagaren. Det är fullständigt orimliga förhållanden, som innebär att vi låter makt och pengar gå före rätt. Det är inte värdigt det svenska samhället.

Vi har också sektorn med anställda i entreprenadföretag, konsultfirmor, firmor för uthyrning av arbetskraft, där arbetstagarna i dag helt saknar rättigheter och inflytande i förhållande till sin dagliga arbetsledning. Där finns ett behov av att vidga arbetstagarbegreppet; eller också måste vi se över dessa anställningsformer.

Det saknas också skrivningar och regler om allas rätt och möjligheter till kompetensutveckling. Detta är ett mycket stort problem. På sikt kan det innebära att vi får en tudelad arbetsmarknad, där A-laget består av dem som arbetsgivaren bestämmer sig för att satsa på, medan B-laget är de som snabbt sorteras bort ur arbetslivet, för de får ingen del av kompetensutvecklingen och kan inte längre svara mot arbetslivets krav.

Detta är en rättvisefråga och en fördelningspolitisk fråga. Det är också en samhällsekonomisk fråga, för det är samhället som sedan måste ansvara för dem som sorteras bort ur arbetslivet.

Det krävs också en lagstiftning som ger deltidsarbetande förtursrätt till anställningar med fler arbetstimmar. Jag är mycket förvånad över att vi inte har fått majoritet i utskottet för den skrivningen i Vänsterpartiets motion. Jag är mycket förvånad *särskilt* med tanke på att arbetsmarknadsminister Anders Sundström sade att han skulle ordna detta så snart han fick majoritet i riksdagen. Den majoriteten får han om Socialdemokraterna ställer upp på vår motion.

Det krävs också en lag som motverkar den lönediskriminering som i dag finns mellan män och kvinnor. Det krävs en lag, en förordning, som motverkar den diskriminering som föräldralediga i dag utsätts för vid upprättande av avtalsturlistor. Det kan lösas genom att den centrala arbetstagarorganisationen alltid måste godkänna den typen av listor.

Ja, det finns fler frågor som måste behandlas när det gäller att fördjupa demokratin i arbetslivet och ge större inflytande för arbetstagarna. Det är i det här sammanhanget tråkigt och bedrövligt att regeringen har begränsat den utlovade översynen av arbetsrätten till att tillsätta en utredning som får till uppgift att pröva hur avtalslösningar på bästa sätt kan underlätta situationen.

Att försöka få till stånd samförståndslösningar är i och för sig vällovligt. Men kollektivavtalen täcker bara delar av arbetsmarknaden. Hur skall man avtalsvägen kunna utvidga arbetstagarbegreppet så att

det täcker in alla löntagare? Hur skall man avtalsvägen snabbt avveckla löneskillnader mellan män och kvinnor? Vi vet ju alla att samtliga arbetsgivarorganisationer och samtliga fackliga organisationer har sagt sig verka för detta i årtionden. De har haft möjlighet att besvara dessa frågor avtalsvägen. Men det har inte hänt någonting. Löneklyftorna har ökat. Dessutom vet vi alla att kollektivavtalen inte täcker in hela arbetsmarknaden.

Hur skall problemen för deltidsarbetslösa lösas när arbetsmarknadens parter säger sig ha jobbat med problemen? De säger att de har arbetat med problemen i årtionden. Trots det är 150 000 fortfarande ofrivilligt deltidsarbetslösa.

Nej, här och på andra områden krävs tydliga signaler i form av en lagstiftning som täcker in hela arbetsmarknaden och alla anställningsformer. Det förvånar mig att Socialdemokraterna visar ett så dåligt intresse när det gäller att värna och utveckla skyddet och inflytandet för Sveriges löntagare. Parterna har i alla tider haft möjlighet att träffa avtal. Problemet är att arbetsgivarna ytterst sällan i sådana avtal åtar sig förpliktelser som går längre än vad lagen anger. Lagstiftning är därför enda sättet att komma åt de allvarliga problem Vänsterpartiet lyfter fram i sin motion. Ovanpå denna lagstiftning skall vi naturligtvis värna och utveckla kollektivavtalen och samarbete, samverkan, mellan parterna.

Några ord om överlåtelsedirektivet. Vi i Vänsterpartiet säger: Bättre sent än aldrig. Lagstiftningen borde ha trätt i kraft redan när EES-avtalet trädde i kraft, vilket Vänsterpartiet har påtalat ett antal gånger under de gångna åren.

Det som är mindre bra i det förslag vi nu behandlar är att man inte vill ta steget fullt ut och leva upp till direktivets intentioner, nämligen att skydda arbetstagaren från försämrade villkor under hela övergångsperioden, dvs. ett år. I stället väljer man att skapa en ventil, där arbetsgivaren kan förändra villkoren i de fall gällande kollektivavtal löper ut eller sedan ett nytt kollektivavtal börjat gälla. Vänsterpartiet har i sin motion och reservation tagit fasta på direktivets mening och innebörd, nämligen att inga undantag bör göras under ettårsregeln.

Jag måste också litet grand kommentera Elver Jonssons inlägg om synen på blockad. Problemet när det gäller lagstiftning mot rätten att utverka blockad är att då skulle Sveriges riksdag ta sig rätten och friheten att lagstiftningsvägen förbjuda stridsåtgärder. Jag tycker att det är märkligt att just Folkpartiet, som brukar säga sig värna yttrandefriheten och friheter i alla former, inte inser detta.

Herr talman! Jag skall avsluta med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservationer 3 och 10.

Anf. 8 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag får väl dämpa Ingrid Burmans förvåning i fråga om stridsåtgärder. Hon är så förvånad över att vi inte vill vara med om en blockad och förvägrar då de fackliga organisationerna att tillgripa stridsåtgärder.

Det vill vi inte alls! Men Ingrid Burman har möjligen förväxlat oss med Moderaterna, som vill ha ett allmänt blockadförbud. Vi har begränsat detta till enmansföretagen. Det är en principiellt oerhört viktig skillnad.

Ingrid Burman säger att den borgerliga regeringens förslag som beslutades av riksdagen är en udd mot arbetstagarna. Det är ett beställningsverk av Svenska Arbetsgivareföreningen. Det är det faktiskt inte. Visserligen klagade man från fackligt håll och från den socialistiska oppositionen när förslaget genomfördes. Men den största kritik jag hörde kom från Svenska Arbetsgivareföreningen. De ansåg att förslaget inte var mycket att komma med. Det var inte några förhållanden som förändrades. Det intressanta är att vetenskapsmännen säger att det har skett en förskjutning till småföretagarnas fördel, men förändringen har varit ytterst begränsad.

Ingrid Burman talar om sin glädje över att det kommer en återställare. Men det blir litet knepigt för en gammal vpk:are att tala om denna glädje. Historiskt sett har ni inte velat ha något regelsystem.

Jag ställer då följande fråga till Ingrid Burman. Har ni gjort rent hus med vpk:s gamla uppfattning, som inte för så länge sedan presenterades i denna kammare, då man inte ville att det skulle vara någon sanktion vid t.ex. olagliga stridsåtgärder? Har ni gjort upp med er själva i denna fråga, dvs. accepterar ni nu påföljder vid olaga stridsåtgärd?

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Vi kan börja med frågan om begränsad blockad. Det är ingen skillnad om man vill förbjuda stridsåtgärder mot enmansföretag eller andra företag. Man vill delta i ett förbud mot stridsåtgärder.

I Sverige finns det en gammal tradition att stridsåtgärder är tillåtna så länge de inte har avtalats bort. Det gör Sveriges löntagare i kollektivavtal. De säljer stridsåtgärden för arbetsfred.

Folkpartiets representant säger i reservationen och från talarstolen att Sveriges riksdag skall lagstifta bort rätten att tillgripa stridsåtgärder. Det är vad Folkpartiet säger. Sedan är det enligt min mening ointressant om principfrågan riktar sig mot enmansföretag eller större företag.

Sedan var det en kommentar om beställningsverk från SAF. När man läser det program som SAF presenterade inför valet 1991 och de direktiv som den borgerliga regeringen sedan förelade Arbetsrättskommittén kan man pricka av punkt efter punkt på krav på ändringar i arbetsrätten från SAF:s sida.

Det kallas visst bingo när alla numren faller in. Jag har själv ägnat mig åt det, och jag kan redovisa punkt efter punkt. Man missade ingenting. Att sedan inte samtliga punkter genomfördes berodde enligt min mening på att den socialdemokratiska regeringen lade ner Arbetsrättskommittén. Den hade långtgående förslag när det gällde rätten till inflytande, rätten till tolkningsföreträde till förtroendemannalagen, rätten till centrala förhandlingar och när det gällde allt som SAF hade beställt av den dåvarande borgerliga regeringen.

Jag förstår inte riktigt frågan om sanktioner vid olaglig strejk. Men jag får väl återkomma.

Anf. 10 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det som Ingrid Burman avslutade med föranleder mig att använda en klassisk replik: Gå hem och läs historia! Det är inte så länge sedan som den presenterades här med emfas från kommunistiskt och vänsterpartistiskt håll. Det har vi hört genom alla år. Det vore intressant om vi framöver kunde få en deklaration från Vänsterpartiet om att man nu har gjort rent hus med de gamla tankarna, att det aldrig skulle kunna tillgripas någon sanktion mot olovliga stridsåtgärder från t.ex. fackligt håll.

Ingrid Burman framhärdar med att säga att det var ett beställningsjobb från Svenska Arbetsgivareföreningen. Det är ett felaktigt påstående. Det som sedan hände var att framför allt Folkpartiet och Centern i Arbetsrättskommittén hade gjort principiella utlöpare som också den dåvarande fyrpartiregeringen tog fasta på. Man gick inte på Arbetsrättskommitténs förslag.

Ingrid Burman spekulerade om vad som hade kunnat hända i framtiden. Det saknar all grund när hon säger att det var fråga om långtgående förändringar om vi hade gjort det som Arbetsrättskommittén initialt var inne på. Jag får använda Kent Olsson som vittne. Varken Folkpartiet eller riksdagen följer allt som Arbetsrättskommittén har varit inne på.

Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Till att börja med lovar jag att ta del av historien. Men jag kan redan nu lugna Elver Jonsson med att vi naturligtvis inte anser att man aldrig kan tillgripa sanktioner mot olaga stridsåtgärder. Jag vill i det här fallet betona ordet aldrig. Alla typer av konflikter måste ju bedömas från fall till fall. Jag hoppas att Elver Jonsson och jag i det avseendet har samma uppfattning.

Man lagstiftade inte utifrån Arbetsrättskommitténs första betänkande, som var mycket mer långtgående än det som senare blev lag. Jag är väl medveten om att både Folkpartiet och Centern hade en avgörande roll i det sammanhanget. Men man sade också att man skulle återkomma till den resterande delen av betänkandet. Riksdagen uttalade att detta inte var vad man ville genomföra, utan man sade att man avsåg att återkomma. Detta plus att man i det fortsatta arbetet i Arbetsrättskommittén i stor enighet mellan moderater, centerpartister, kds, folkpartister och nydemokrater fortsatte att leverera förslag utifrån SAF:s program och krav omsatta till direktiv för Arbetsrättskommittén gör att jag fortfarande hävdar att detta var ett beställningsverk. Den borgerliga fyrpartiregeringen var mycket aktiv när det gällde att leverera.

Anf. 12 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! När man hör Ingrid Burman undrar man om man är tillbaka till 1968. Ingrid Burman beskriver de försämringar som regeringen vill genomföra som förbättringar. Men inte nog med det, hon vill gå ännu längre. Lever inte Ingrid Burman i nuet? Hör hon inte vad dagens företagare säger? Provanställningstidens ökning från sex till

tolv månader har lett till att fler arbetare har fått jobb, att fler ungdomar och invandrare har fått jobb genom att man har gett möjlighet att under en längre tid se vad dessa människor går för. Detta upplevs som positivt av företagarna, och därmed minskas arbetslösheten. Det måste väl vara även Ingrid Burmans åsikt att det är bra om arbetslösheten kan minskas.

Lyssna på de människor som talar om hur situationen verkligen är i stället för att av ideologiskt nit säga att vi skall återkalla och ytterligare försämra.

Om man frågar företagarna i Sverige om vad de tycker är viktigt, så säger de samfällt att det viktigaste är att inte återställa arbetsrätten till vad den var tidigare. Det skulle innebära en oerhörd försämring.

Det är företagen, och framför allt småföretagen, som skapar arbetstillfällen. Då är det viktigt att vi lyssnar på dessa om det är så att vi vill ha ner arbetslösheten. Men det vill kanske inte Ingrid Burman. Hon vill kanske av ideologiskt nit hellre gå åt det andra hållet. Det förvånar mig oerhört att man vill gå ännu längre. Inte nog med att man vill genomföra de försämringar som den socialdemokratiska regeringen föreslår utan man vill gå ännu längre åt det gamla bakåtsträvande hållet. Var finns visionerna, Ingrid Burman? Se inte bara problemen, utan ha också litet visioner om den nya tid som vi skall leva i!

Anf. 13 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill lugna Kent Olsson med att jag lever i nuet.

Kent Olsson påstår att den förlängda provanställningsperioden skulle göra att man anställde fler ungdomar och invandrare. Själv tycker jag att en provanställning på sex månader borde räcka mycket väl för en arbetsgivare att bestämma sig om den person som han har provanställt duger eller inte duger. Jag har mycket svårt att se att en arbetsgivare skulle behöva tolv månader för att kunna bestämma sig. Då handlar det i större utsträckning om arbetsgivarens kvaliteter, om han efter sex månader inte kan göra någon bedömning.

Sedan skulle jag vilja se de siffror som Kent Olsson refererade till. Att det i dag anställs fler ungdomar är glädjande. Jag var inte medveten om att det i dag anställs fler invandrare. Men om det är så, är detta också glädjande. Det har med stor sannolikhet med den uppåtgående konjunkturen att göra.

Också jag träffar företagare och tar del av statistik. Det finns två förväntningar som småföretagarna har för att de skall kunna nyrekrytera. Det handlar om lägre ränta och riskvilligt kapital. Vi har mycket olika syn på detta, jag och Kent Olsson. Kent Olsson företräder en syn där arbetskraften enbart är ett produktionsmedel som företagen skall kunna disponera fritt. Jag delar inte den uppfattningen. Jag anser att Sveriges arbetstagare har ett värde i sig och rätt till ett skydd. De skall garanteras rättigheter i förhållande till arbetsgivarna.

Sveriges arbetstagare är mycket kompetenta och har mycket att bidra med. Arbetsgivarna skall inte godtyckligt schackra med dem. Där krävs det ett regelverk. Jag noterade även under de borgerligas inlägg från talarstolen att de mest frekventa orden som används är företag,

små företag och företagare. Arbetstagarna är osynliga i de borgerliga partiernas ögon. Det är bara att beklaga. Jag trodde att företagen var till för människornas skull, för att ge människorna sysselsättning, för att de skulle skapa välfärd och inte tvärtom.

Anf. 14 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att 1968 inte var en så dum jämförelse, för det var länge sedan jag hörde talas om arbetskraft som produktionsmedel. Men det stämmer väl med den gamla typen av ideologisk renlärighet att tala på det viset.

Det har faktiskt anställts fler ungdomar – det har undersökningar visat – efter provanställning på tolv månader. Vi skall väl lyssna på de människor som nyanställer. Det är vitsen med det hela, det skall ges möjlighet att prova människor och därefter anställa. Det var ingen mening med en provanställningsperiod på sex månader som sedan inte ger anställning. Tolv månader anser man från företagare vara en bra period. Därmed ges de möjligheter att anställa fler. Det är den verklighet som vi lever i.

När vi talar om företag och företagare ligger däri faktiskt att det är företag som skapar arbetstillfällen och därmed ger människor möjlighet att få anställning. Det är för oss ingen motsatsställning. Det är möjligt att det är det för Ingrid Burman, som bara ser en del i detta. Vi ser företag och deras anställda som en helhet. Ingrid Burman ser företagarna som elaka och bedrövliga människor som enbart vill försämra för sina anställda. Vilka företag skulle överleva om man inte hade bra anställningsvillkor för sina anställda? Det faller på sin egen orimlighet. Nej, Ingrid Burman, koppla ihop företag och anställda så får ni en bra harmoni. Se inte detta i en ideologi som innebär motsatsförhållanden.

Anf. 15 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det var mycket. Det stämmer att fler ungdomar har anställts, och det är mycket glädjande. Nu när konjunkturen vänder är det ungdomarna som anställs. De äldre, de arbetshandikappade står utanför. De kommer sannolikt att få svårare att få jobb. Uppgiften är alltså riktig, det är ungdomarna som i dag får arbete.

Varför vill då företagen slå vakt om en längre provanställningsperiod? Jo, naturligtvis därför att man då kan laborera med provanställningar. Det finns ingen uppsägningstid. Man behöver inte samordna arbetet. Det ställs inga krav på att samordna arbetet och ordna tillsvidareanställning. Man kan hoppa mellan provanställningar, anställa en i tolv månader, nästa i tolv månader. Det tycker jag är förödande. Den arbetsgivare som inte efter sex månader har tagit ställning till om en anställd ungdom eller annan är lämplig för sitt arbete kanske har svårt att över huvud taget göra lämplighetsbedömningar.

Naturligtvis är det företag som skall skapa arbetstillfällen. Där är jag och Kent Olsson överens. Naturligtvis skall vi se till att det finns möjlighet för företagen att växa och expandera i Sverige men inte till vilket pris som helst, inte på bekostnad av de rättigheter som vi människor skall ha i Sverige oavsett om vi kallas löntagare, arbetstagare eller

medborgare. De rättigheterna heter inflytande och ett visst mått av trygghet. De rättigheterna kallas demokrati i samhället och på arbetsplatsen. De rättigheterna heter yttrandefrihet. Det är allt detta som Kent Olsson säger att vi inte skall ha i samhället. Det är det Kent Olsson menar när han säger att Vänsterpartiet går för långt i sina krav. Där finns en avgörande skillnad mellan den moderata synen och Vänsterpartiets syn på arbetsrätten. Vi värnar både företagarna och arbetstagarna.

Anf. 16 DAN ERICSSON (kds):

Herr talman! Den tidigare fyrklöverregeringen gjorde med stöd av riksdagen små men viktiga förändringar i arbetsrätten för att underlätta nyanställning i framför allt små och medelstora företag. Det handlar om anställningar för arbetstagare, Ingrid Burman.

Ett annat viktigt skäl att ändra arbetsrätten var att få till stånd enklare regler, mer anpassade för de små företagen. Ett par av de viktigaste förändringarna var förlängningen av tiden för provanställning från sex till tolv månader och rätten för arbetsgivare att undanta två personer inom varje turordningskrets med särskild betydelse för företagets fortsatta drift vid uppsägning på grund av arbetsbrist.

Dessa förändringar syftade till att få fler i arbete. De syftade till att värna arbetstagarna, som Ingrid Burman talade om. De syftade till att öka möjligheterna att säkra jobben i företag som hade en tuff situation och som var tvungna att säga upp människor och arbetstagare. Mot dessa smärre justeringar av arbetsrätten har Socialdemokraterna drivit en nej-kampanj. Inga förändringar skulle få göras, trots att man då talar mot bättre vetande. Exempelvis var finansminister Göran Persson ute och talade med företagare. Han talade då om att arbetsrätten måste moderniseras. Men när det kommer till konkret politik stämmer inte ord och handling.

Den socialdemokratiska regeringen visar nu att man inte har förståelse och känsla för företagandets villkor och förutsättningar. Man talar och skriver om att det behövs fler företag och fler företagare, men den egna politiken leder ju till färre företag och färre företagare. Inom loppet av en månad efter regeringstillträdet hade man hunnit föreslå en rad åtgärder som slår mot företagen och möjligheterna att få fram nya jobb. Det handlar inte minst om skattehöjningar som kommer att slå tillbaka i form av färre jobb, inte minst i de små och medelstora företagen. Då är det arbetstagarna som drabbas. När man ovanpå detta lägger fram den här återställarpropositionen försvårar man ytterligare för de företag som annars står i begrepp att nyanställa i den konjunkturuppgång som vi nu upplever. Risken är överhängande att nyanställningar förvandlas till ytterligare övertidsuttag – vi har redan i dag alltför mycket av den varan.

Att påstå att balansen mellan arbetstagar- och arbetsgivarintresse skulle rubbas på grund av arbetsgivarens rätt att undanta två nyckelpersoner är en klar överdrift. I stora företag är det nästan alltid fler än två som undantas från turordningskretsen vid uppsägning. Det kan inte

vara rimligt att ta bort denna möjlighet för de små företagen, något som man nu gör.

Sverige behöver fler företag och företagare. Småföretagen behöver goda förutsättningar för att växa. Alla företag är inte stora exportföretag som plockar hem stora vinster på grund av en försvagad krona. Regeringen, tror jag, kan inte fortsätta att lägga fram förslag som förhindrar framväxten av nya jobb om vi skall komma till rätta med arbetslösheten. Jag tror att verkligheten kommer att hinna fatt regeringen.

Det hjälper inte att lägga fram arbetsmarknadspolitiska paket och investeringspaket om man samtidigt försämrar de grundläggande förutsättningarna för att få fram nya riktiga jobb. Det är bara att konstatera att regeringens politik leder fel. Dagens ärende är en del i denna för landets skadliga politik.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2, 5, 9 och 12.

Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Man återkommer till de två undantagen som ett sätt att skapa nya jobb. Men att nu ta bort arbetsgivarens rätt att undanta två i en arbetsbristsituation innebär att det inte skapas nya jobb. Min fråga blir då: På vilket sätt skapas det nya jobb genom att arbetsgivaren ges rätt att ersätta en arbetstagare med en annan? Det är ju vad hela den här undantagsregeln handlar om.

Jag har ytterligare en undran. Det handlar då om de grundläggande förutsättningarna för att företagen skall kunna expandera. Tydligen är det så att man från Dan – jag har glömt efternamnet – ja, från kds sida anser att den enda grundläggande möjligheten för företagen att expandera i Sverige i dag är att vi tar bort arbetstagarnas rättigheter. Det är ju en rättighet vi diskuterar. Det gäller ju arbetsrätten och vilka rättigheter arbetstagarna i Sverige i dag skall ha.

Jag uppfattar inlägget här så, att om företagen skall kunna expandera i Sverige i dag skall det ske på bekostnad av arbetstagarnas rättigheter.

Anf. 18 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Ingrid Burman glömde inte bara mitt efternamn utan också det jag nyss sade i talarstolen här. Om undantaget beträffande två personer inom turordningskretsen sade jag att den möjlighet som nu finns, men som ni avskaffar, gör att fler företag kan överleva och att man därmed säkrar jobben för de arbetstagare som nu riskerar att falla tillsammans med företagen. Man tvingas kanske lägga ned verksamhet när en större oflexibilitet skapas i det här sammanhanget. Det är i det avseendet som jag sade att det är viktigt att ha kvar nämnda möjlighet.

De nya jobben och möjligheterna handlar om det här med provanställningarna men också om visstidsanställning. Vi vet att det ger resultat. Vi har fått fler i arbete på det sättet. Men nu förhindrar Vänsterpartiet och Socialdemokraterna att människor kan få jobb. Det är det som är allvarligt.

När det gäller vår grundläggande syn på företagsamhet, Ingrid Burman, vill jag säga följande. Arbete skapas ute i företagen. Ger vi

inte företagare de rätta förutsättningarna så att de vill satsa och bygga upp verksamheter här, har vi heller inga jobb att erbjuda arbetstagarna. Det handlar inte om att expandera med hjälp av försämringar i arbetsrätten, utan det handlar om att vi skall ha en arbetsrätt som gör att vi skapar möjligheter för fler att få arbete och att företagen skall kunna ha en flexibilitet så att man överlever i svåra situationer. Det är detta som debatten handlar om. Men Socialdemokraterna och vänstern har drivit den till att handla om något helt annat. Det är till skada för landet.

Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att be Dan Ericsson om ursäkt för att jag glömde bort hans efternamn. Det skall inte hända igen.

Sedan måste jag kommentera detta med att undantagen skulle göra att företagen kan överleva. Redan i den gamla lagstiftningen och även i den lagstiftning som vi nu vill återta har företagen möjlighet att välja ut vilka som skall stanna kvar. Man använder sig av kvalifikationsbegreppet, och man förhandlar. Man måste alltså hos facket motivera varför just en viss person skall stanna kvar, medan en annan skall gå. Tydligen är det detta med att sakligt kunna motivera varför man väljer att behålla en person och låta en annan gå som är mycket besvärligt.

Den borgerliga regeringen införde ett godtycke på den svenska arbetsmarknaden och i den svenska arbetsrätten. Man befriade arbetsgivaren från att behöva motivera sina urval. Det är där som Dan Ericsson talar om ett oöverstigligt hinder. Han säger att kravet på att man skall motivera urvalet kommer att rasera den svenska företagsamheten.

Dan Ericsson talade också om de rätta förutsättningarna. Trots att jag har hört det två gånger kan jag bara tolka det så, att Dan Ericsson anser att de rätta förutsättningarna för den svenska företagsamheten bara kan skapas på bekostnad av arbetstagarnas rättigheter. Jag kan bara konstatera att Dan Ericsson och jag aldrig kommer att bli ense om den synen.

Anf. 20 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Arbetstagarnas rättigheter försvaras bäst genom att vi skapar förutsättningar för att människor får arbete. Det måste vara huvudpunkten i den ekonomiska politiken och när det gäller att skapa förutsättningar för att få fram jobben. Det är den viktigaste rättigheten. Det är på den punkten våra bedömningar skiljer sig åt. Vi kristdemokrater tror att den här förändringen gör att vi försämrar möjligheterna för fler att få arbete eller få stanna i företag som har en tuff situation.

Herr talman! Ingrid Burmans debatteknik är litet märklig. Hon försöker slå fast sanningar som andra debattörer sägs stå för. Så är det inte. Jag redovisar vår uppfattning och vill mötas av respekt för att det som jag säger är det som gäller i fråga om mitt parti. Vad som gäller är alltså inte de påståenden som Ingrid Burman här gör.

Sedan till detta med godtycke, oöverstiglighet och raserande. De orden har inte jag använt i debatten, utan Ingrid Burman försöker skapa nidbilder. Det gjorde man också i frågan om arbetsrätten förra gången ärendet togs upp här i kammaren och vi beslutade om förändringarna

liksom under valkampanjen och också nu efter valet. Det vore bra om vi kunde få en debatt där vi mera ägnade oss åt sakfrågorna – åt just frågorna om hur vi skall stärka arbetstagarnas rättigheter och möjligheter att få jobb.

Anf. 21 STEN ÖSTLUND (s):

Herr talman! Kent Olsson beskrev i inledningen av den här debatten vad det betänkande handlar om som vi nu behandlar. Det finns ingen anledning att upprepa det. Så långt är vi i varje fall överens. Sedan är det litet klenare ställt med samstämmigheten.

Vi föreslår nu att lagstiftningen återställs i lagen om anställningsskydd och medbestämmandelagen i huvudsak till de regler som gällde fram till hösten 1993, då operation tillbakarullning – som inleddes av den nytillträdda borgerliga regeringen hösten 1991 – resulterade i ändringar där vi nu föreslår ett återställande.

Elver Jonsson har gett en historisk beskrivning. Han gick mycket förtjänstfullt långt tillbaka i tiden. Jag skulle vilja ägna mig litet grand åt historieskrivning om vad som hände på 1990-talet till att börja med.

Sommaren 1991 hade den dåvarande socialdemokratiska regeringen antagit direktiv till en översyn av den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Syftet med översynen var att analysera erfarenheterna av 1970-talets arbetsrättsreformer, beakta de förändringar som sedan dess skett i arbetsliv och samhälle jämte den internationalisering som sker samt föreslå förändringar för framtiden.

Målsättningen skulle vara ett fortsatt demokratiskt arbetsliv med ett verkligt inflytande för löntagarna och deras fackliga organisationer. En övergripande ambition var att finna regler som stimulerar till att kollektivavtal träffas om ett konkret och decentraliserat inflytande för löntagarna.

Beträffande lagen om anställningsskydd, LAS, framhölls i direktiven att det var angeläget att befästa lagens grundläggande principer, om behov av detta visade sig finnas.

Så långt de socialdemokratiska direktiven för den arbetsrättsliga utredningen.

Efter valet och regeringsskiftet hösten 1991 lades kursen helt om för inriktningen av det arbetsrättsliga arbetet.

SAF:s program för 90-talet, Marknad och mångfald, syntes bli förebilden för utredningsarbetet. Punktvis kan kraven i utredningen sammanfattas enligt följande:

- Avskaffa arbetsförmedlingsmonopolet.
- Tillåt fri uthyrning av arbetskraft.
- Ta bort förbudet mot blockad mot egenföretagare.
- Upphäv medbestämmandelagens möjligheter till vetorätt vid anlitande av entreprenörer eller inhyrd arbetskraft.
- Lindra de arbetsrättsliga skadeståndena för arbetsgivarna och skärp dem för arbetstagarna.
- Gör möjligheterna till provanställning och anställning för arbetstoppar vidare.

- Ge arbetsgivarna rätt att i högre grad bestämma vilka som skall vara kvar i företagen vid arbetsbrist.
- Gör det lättare att säga upp misshagliga anställda.
- Låt fler arbetstagare betraktas som egenföretagare. För dessa skulle då inte den arbetsrättsliga lagstiftningen gälla.
- Ge de arbetslösa "incitament" att ta även lågt betalda arbeten genom att sänka ersättningarna vid arbetslöshet.

Detta var en kort sammanfattning av SAF:s program för 90-talet Marknad och mångfald. Det är inget fel att en intresseorganisation har sådana här program – det har LO, och det skall naturligtvis SAF ha sin fulla frihet att ha.

Men, fru talman, sällan har väl en intresseorganisation så snabbt blivit bönhörd så till den milda grad som i det följande utrednings- och lagstiftningsarbetet. Det gäller inte bara på arbetsrättens område, men det är detta område som vi debatterar i dag.

För alla som följt utvecklingen 1991–1994 känns vartenda ett av dessa krav igen, inte minst från riksdagsarbetet.

Tyvärr togs liten hänsyn till arbetsgivarnas motparter. Argumenten från löntagarnas företrädare om behovet av rimlig trygghet i anställningen och fackens möjligheter att företräda och tillvarata de anställdas intressen gick så att säga inte hem under de tre borgerliga regeringsåren.

Detta skedde samtidigt som landet drabbades av den värsta arbetslöshetskrisen sedan 1930-talet. Massor av löntagare fick lämna sina arbeten och arbetsplatser. Det var alltså inget större problem att säga upp folk. Det är det inte enligt svensk lagstiftning, om det råder arbetsbrist.

När vi genom arbetslösheten gick in i en depressionsfas ändrades dessutom lagstiftningen så att det blev lättare att göra uppsägningar och svårare för facken att företräda de anställda. Argumentet var att detta skulle skapa fler arbetstillfällen.

I den debatt som har förts här i kammaren i dag har jag inte fått ett enda konkret bevis på att ändringen av provanställningen och möjligheten att skilja ut vissa arbetstagare vid turordningskretsar har gett ett enda nytt jobb. I stället var förslagen i det läge som rådde ett försök att bota det onda med det onda självt.

Vad vi nu har att ta ställning till är vissa förändringar i de viktigaste lagarna på området, LAS och MBL. Vi föreslår att lagen i allt väsentligt skall återställas till vad som gällde före den 1 januari 1994. Med detta markerar vi att de förändringar i arbetsrätten som kan vara motiverade skall kunna diskuteras och behandlas i det fortsatta arbetet på området, som vi avser att inleda från likställda utgångspunkter.

Vi menar att det inte finns någon anledning att parterna på arbetsmarknaden, som nu erbjuds ett avgörande ansvar för det fortsatta utredningsarbetet och utvecklingen på området, skall ges andra utgångspunkter för arbetet i förhållande till det som gällde under nära 20 år från 70-talets början till ingången av innevarande år. Det är därför vi nu vill återställa de ändringar den borgerliga regeringen genomförde som

en del av beställningsverket från tunga arbetsgivarorganisationer. De genomfördes i uppenbar konflikt med löntagarnas och löntagarorganisationernas uppfattningar.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i denna del och avslag på reservationerna i anslutning till denna.

I den andra delen av betänkandet läggs nu förslag fram till riksdagen med anledning av en proposition om det s.k. överlåtelsedirektivet och vad som med hänsyn till ett annat EU-direktiv skall gälla vid kollektiva uppsägningar. Det senare har inte föranlett några skiljaktiga meningar. Om överlåtelsedirektiven har vi däremot litet skilda uppfattningar.

Överlåtelsedirektivet innebär att rättigheter och skyldigheter på grund av anställningsavtal eller anställningsförhållanden, som gäller vid överlåtelsen av en verksamhet, automatiskt skall övergå till förvärvaren. Det behöver inte föreligga ett direkt rättsligt samband mellan den överlåtande och den övertagande arbetsgivaren, vilket innebär att skyddet kan gälla även vid byte av entreprenör.

I dag föreligger viss företrädesrätt, men det har som grundläggande förutsättning att det föreligger ett rättsligt samband mellan den tidigare och den nya arbetsgivaren. Något egentligt skydd för anställningsvillkoren föreligger inte.

Till några delar som också har debatterats här går regeringens förslag längre än vad direktiven föreskriver eller troligen föreskriver, då direktiven i vissa fall är ganska oklara.

När det gäller sjögående fartyg föreslås att lagen skall gälla även i detta fall, vilket inte krävs enligt direktivet. Flera av EU-länderna tillämpar ändå lagen även på detta område. I denna fråga föreligger en reservation.

Men vi anser inte att det framförts så avgörande skäl att det finns anledning att frångå det principiella synsättet, att det ligger ett värde i att så långt det är möjligt ha en generell lagstiftning på svensk arbetsmarknad. Det finns också, som utvecklats i utskottets betänkande, skäl att i detta sammanhang understryka att lagen omfattar övergång av verksamheter.

I en annan gemensam reservation från de borgerliga partierna anmäls en avvikande uppfattning vad gäller tillämpningen av överlåtarens kollektivavtal. Som framgår av betänkandet föreslås inte att avtalet som sådant skall övergå till det övertagande företagandet men väl villkoren i detta under en övergångstid om högst ett år. Tiden kan dock blir kortare, om det efter överlåtelsen tecknas ett nytt kollektivavtal för de anställda i det övertagande företaget. Då är det detta kollektivavtal som gäller. Direktiven synes inte vara helt klara, vilket också framgår av de olika uppfattningar som framförts i utredningen och av remissinstanserna.

Det finns också skäl att understryka vad som sägs i propositionen, s. 56, om den s.k. konkurrensen som går ut på att lägga ut arbete på entreprenad men där det enda konkurrensmedlet synes vara att arbetstagarna får sämre löne- och anställningsvillkor från den ena dagen till

den andra. Vi vill att detta skall kunna regleras. Detta skall inte kunna ske om kammaren beslutar enligt utskottets förslag.

Det förslag som regeringen stannat för och som utskottet antagit ger ett visst skydd under en övergångstid om maximalt ett år.Skulle reservanternas förslag vinna bifall gäller skyddet paradoxalt nog bara om det saknas kollektivavtal i det övertagande företaget. Då gäller skyddet. Men nu föreslår vi mer.

Moderaterna i utskottet vill inte att lagen skall tillämpas på offentlig verksamhet. Det råder vissa oklarheter om hur långt direktiven går på området. Men utskottet delar regeringens uppfattning att lagen skall gälla.

De vill heller inte att lagen skall ge företrädesrätt vid konkurs. Det äger sin riktighet att direktivet inte går ända fram i den frågan. Men i gällande rätt i Sverige har löntagarna företräde till ny anställning i ett företag som rekonstrueras efter en konkurs. Det moderata förslaget skulle alltså försämra rättsläget för löntagarna, vilket utskottet i övrigt inte tycker sig behöva acceptera.

Med det anförda, fru talman, yrkar jag avslag på samtliga reservationer till det här betänkandet och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 22 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Sten Östlund blickade i backspegeln – och det tror jag också är bra att göra – och talade om hur de socialdemokratiska kommittédirektiven såg ut och att de skulle gälla de grundläggande principerna. Det hade ju hänt så mycket på arbetsmarknaden, internationella förändringar och annat. På den punkten har jag inte någon annan mening än att det var rimligt att också detta kunde vägas in.

Han talade vackert om att det var viktigt att säkra demokratiska arbetsformer och inflytande för löntagarna. Helt rätt. Men förmodligen tänkte inte Sten Östlund på de kontorister vid skrivbyråer som under många år jagades av juristerna i skydd av en socialdemokratisk regering. Med deras inflytande var det minsann inte så noga.

Fastmer släppte dåvarande regeringen fram headhunterverksamhet t.o.m. inom departementens egna lokaler. Det var framför allt den arbetsmarknad där pojkar klädda i kritstrecksrandiga kostymer fanns. Där var man med och raserade monopol och öppnade för reformer.

Sedan återkommer Sten Östlund till tesen att det den tidigare regeringen gjorde och det som nu gäller är ett beställningsverk av SAF. Därefter räknar han upp vad man hade i sin katalog. Det var att ta bort monopol. Ja visst. Men är Sten Östlund inne på att vi skall återinföra det? Det kan väl inte var möjligt.

Han säger också att SAF vill att man skall lindra skadestånd för småföretagare. Ja, det var faktiskt så att småföretagare för en enkel förseelse, som kanske i realiteten var mindre än något en löntagare kunde åstadkomma på sin arbetsplats, fick ungefär 150 gånger större skadestånd. När man ser på en sådan verklighet inser man att det inte är rimligt, men detta försvarade Sten Östlund och hans partikamrater under många år.

Därför klingar talet om att framför allt mittenpartierna eller Folkpartiet skulle ha bönhört kraven i SAF-katalogen ganska ihåligt här i salen. Rubrikmässigt finns det mycket som vi har ställt upp på, men innehållet har fått en utformning som har gjort att också Svenska arbetsgivareföreningen klagar över hur litet det blev av riksdagens beslut.

Jag tror inte att man kan ha den felsynen att man skall stå på den ena eller den andra sidan. För oss politiker gäller det att hitta balanspunkten, att avväga de två partsintressen som har funnits och som alltid kommer att finnas på arbetsmarknaden.

Anf. 23 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag skall ägna en stund till åt historia tillsammans med Elver Jonsson. När Elver Jonsson talar om hur kontorister vid skrivbyråer jagades under den socialdemokratiska regeringstiden får jag bara erinra Elver Jonsson om att vi ändrade lagen om arbetsförmedling, jag vill minnas att det var 1991, och tillförde i lagstiftningen möjligheter till viss uthyrning av arbetskraft.

Det var just med tanke på att skrivbyråverksamheten fanns och utnyttjades, t.o.m., som Elver Jonsson har antytt, av departementen, som vi fann det angeläget att nu se till att denna också var lagenlig.

Men vi pinnade för ganska ordentligt, så att detta inte skulle bli en allmän företeelse, att en arbetsgivare skulle ha fritt att välja, som det är i dag, om han ville hyra in den arbetskraft han behövde för sin produktion eller om han ville anställa den. I dag är det faktiskt fritt fram.

Innan vetorättsreglerna återtas har heller inte facket vare sig förhandlingsmöjligheter, särskilt på denna grund, eller möjligheter att motsätta sig att arbetsgivaren i stället för att anställa hyr in arbetskraften.

När det gäller skadeståndsen är det klart att en arbetsgivare som bryter mot givna lagprinciper kan komma att hamna i en skadeståndssituation. Ofta löser man detta ganska praktiskt på arbetsplatserna.

Det här ledde väl inte heller fram till särskilt mycket under den borgerliga regeringens period, i annan mån än att man gick fram ganska snabbt hösten 1991 och utan utredning fattade beslut om att höja de arbetsrättsliga skadeståndsen för arbetstagarna om de gick ut i olovlig konflikt.

Vi har inte nu föreslagit någon ändring i detta hänseende. Det här får väl också utredas vidare. Men det finns skäl att ha ögonen på det. Det blir väl också så att arbetstagare och arbetsgivare nu får möjlighet att i den arbetsrättsliga utredningen diskutera sina synpunkter på just skadeståndsfrågan, och det tycker jag är bra.

Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Sten Östlund skall ändå hållas räkning för att han nu säger att det har blivit en rimlig förändring också för skrivbyråerna. Då får jag väl bara litet diskret tillägga att den sinnesförändringen på socialdemokratiskt håll skedde efter många års kritik och trista interiörer från den verksamheten.

Sedan säger Sten Östlund att det är viktigt att se upp nu när man har avmonopoliserat. Om jag hörde rätt sade han: Vi pinnade för ganska ordentligt i utskottet. Visst gjorde ni det, så rejält att till och med den socialdemokratiska regeringen hickade till.

Om man nu talar om beställningsverk tror jag att vi här har ett exempel på en beställning från en av parterna.

Vi måste väl ändå kunna konstatera – jag tror att Sten Östlund också ger mig rätt på den punkten – att vetoreglerna, i och för sig med goda avsikter föreslagna och på sin tid inrättade, inte har kunnat användas för att avstyra det de skulle förhindra. Sedan har man andra gånger avstått från att använda dem när det har varit uppenbart att det hade varit rimligt att inskrida. Här finns det exempel också från denna kommun. Jag kan väl nämna den "lilla" byggnaden Globen, så kanske Sten Östlund vet vad jag avser.

Till sist har jag bara en liten anhållan till. Sten Östlund nämnde i sitt inledningsanförande att man skulle återställa och började tala om 70-talets början. Jag blev litet fundersam: Är det så långt tillbaka ni tänker vrida utvecklingen, eller hur mycket skall den vridas tillbaka? Samtidigt har den här regeringen lovat samförstånd och överläggning inte minst med småföretagare i regeringens egen plyschsoffa. Hur går det ihop att å ena sidan vrida tillbaka och å andra sidan ha samförståndslösningar?

Anf. 25 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! I det senare fallet har jag bara sagt att vi inte finner någon anledning att parterna i det nya utredningsarbetet skall behöva utgå från annat än de principiellt viktigaste reglerna, som gällde från mitten av 70-talet och fram till den 1 januari 1994. Jag kan inte de exakta åren. Elver Jonsson vet bättre än jag om det var 1975 eller 1976 som medbestämmandelagen antogs. Vi vill att man nu börjar där. I vidare mening har jag inte talat om 70-talet.

70-talet kommer vi aldrig tillbaka till, tyvärr kanske. Men vi lever i 1994 och får rätta oss efter det.

Det här med beställningsverk kan vi naturligtvis föra en lång debatt om. Men det är klart att det finns all anledning att med största uppmärksamhet följa utvecklingen på arbetsmarknaden när det gäller just uthyrningsverksamheten.

Jag tror att det är någonting som de som följer arbetsmarknaden närmare är på det klara med. Men kanske har inte medier och andra uppmärksammat det. Är det någonting som håller på att förändra den svenska arbetsmarknaden i mycket kraftig grad är det just uthyrningsverksamheten. Det skapar enligt min mening allt fler otrygga anställningar. I varje fall riskerar det att göra det ganska ordentligt.

Detta gäller särskilt efter alla de förändringar som ni genomförde i lagstiftningen. Det gör det exempelvis möjligt för den som bedriver uthyrningsverksamhet att både provanställa och kanske t.o.m. få anställningsstöd för sådana som anställs för att sedan hyras ut. Det är faktiskt möjligt i dagens läge. Det tycker vi är en felaktig situation. Men vi kommer naturligtvis att följa detta ganska uppmärksamt.

Sedan till frågan om vetorättsreglerna. Är det någonting som har varit till nytta i det arbetsliv som i varje fall jag kommer ifrån är det de reglerna. Det är klart att det nu är några år sedan, men jag vet att det fortsatt varit viktigt att vi haft de möjligheterna på den fackliga sidan. Det har också hjälpt till att sanera och hålla rent ute på arbetsplatserna. Men det har funnits situationer där man inte har haft möjligheter att ingripa.

Om någon kör för fort förbi en skola, kanske t.o.m. polischefen, är varken Elver Jonsson eller jag beredd att ändra på de regler som skall gälla för hastighet när man kör förbi en skola. Men tydligen är det så när det gäller förhållandena på arbetsmarknaden. Om man bryter mot bestämmelserna i ett fall skall man upphäva hela lagstiftningen.

Anf. 26 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Jag ser Sten Östlund på sin kammare år 2000. Denne hedersman kommer ihåg sitt arbetsliv från 50- och 60-talet. Han ser med förundran på allt vad som har hänt från 1994 och fram till 2000-talet.

Han noterar att under 1995 och 1996 hölls arbetslösheten onödigt hög genom återställare, och att det kostade det parti han representerar en hel del i form av badwill. Han noterar att man egentligen aldrig förstod småföretagens roll i det framväxande samhället. Trots att det var en mycket god konjunktur och ett perfekt kostnadsläge fick man inte i gång framtidstron hos de små och medelstora företagen.

Han noterar också att utvecklingen tvingade fram en arbetsrätt som dels var vad man återställde, dels en hel del annat. Han noterar att tyngden flyttades från LO-ombudsmännen till en medarbetaranda i företagen som gjorde att trivseln ökade och allting gick bättre.

Sedan till a-kassan. Sten Östlund nämner i sitt anförande 80-procentsnivån. Nu är det ju fritt fram att höja till 90 % och uppfylla vad Socialdemokraterna lovade demonstranterna. I stället funderar man på 75 % i sjukersättning. Var är trovärdigheten?

Det togs stor hänsyn till arbetstagarparten. Det lades fram ett litet förslag i förhållande till utredningsförslaget. Jag kan också notera att 600 000 människor förlorade sina jobb med de gamla lagarna 1989–1993. Färre skulle ha förlorat jobbet om det hade rått större flexibilitet.

Sedan vill jag ställa en fråga. Är Socialdemokraterna beredda att ta hänsyn till den tredjedel av företagen som har färre än tio anställda, och som oftast inte är part?

Anf. 27 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill göra en rättelse. Jag har över huvud taget inte berört ersättningsnivån i arbetslöshetskassan. Den frågan kommer att behandlas i debatten om nästa betänkande, kan jag tänka mig.

Elver Jonsson och jag ägnade oss åt litet historik i vår debattomgång medan Börje Hörnlund inleder med några framtidsvisioner och hur det kan komma att bli. Det kan i och för sig vara intressant. Det är många som försöker sig på den saken i dagens läge.

Vi får väl se hur det blir. Men jag har väldigt svårt att tro att framtiden skall bli så mycket bättre för oss alla om detta skall ske till priset av att löntagarna skall vara någonting som man har allt lättare för att allteftersom ta in och lyfta ut ur anställningen i företaget.

Jag tror knappast att det är lösningen på problemen. Man får inte särskilt goda och bra medarbetare, som man nu tycker om att kalla de anställda, om de skall leva i otrygghet över det grundläggande för hela deras engagemang, nämligen anställningen. Det är så.

Jag tror inte att en arbetsrätt som tvingas fram och som ger otrygghet är lösningen på framtidens problem. Sedan är det naturligtvis en spännande utveckling som pågår. Det är distansarbete och en mängd annat på gång.

Det tvingar även gamla riksdagsmän – åtminstone äldre riksdagsmän, hur gammal man är som riksdagsman är en annan sak – att lära sig datorer och liknande ting. Jag har konstaterat att det går det med. Frågan är om Börje Hörnlund har lärt sig det ännu. Men det kanske inte debatten skall handla om.

Anf. 28 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Det är mycket viktigt att kunna historia. Man kan lära av både misstag och det som klokt är gjort. Men nog är det mycket viktigt att diskutera utvecklingen av samhällslivet – detta speciellt när det går så mycket fortare år från år. Då är det rent farligt att återkoppla till erfarenheterna från 50- och 60-tal. Det är helt enkelt farligt.

Jag fick litet bråttom med frågeställandet i mitt senaste inlägg. Cirka en tredjedel av de anställda i företagen jobbar i företag med mindre än tio anställda. Merparten av de företagen är inte part. De måste alltså blint följa lagen och får inte förhandla. Det är viktigt att det också sker en utveckling i dessa företag. Är Sten Östlund beredd att diskutera hur deras arbetsrättsregler skall vara och hur de skall anpassas?

Jag vet mycket väl att man i de stora industriföretagen förhandlar bort folk bredvid turordningslistorna, oftast litet äldre människor, oftast människor med litet hög sjukfrånvaro. Jag har tittat närmare på det – tyvärr är det så.

Det har skett en första utvärdering av den gamla LAS:en och den nya LAS:en. Fanns det någon skillnad var det till den nya LAS:ens fördel, om man såg det från löntagarsynpunkt. Tyvärr finns det nu inte någon chans att göra en andra utvärdering, och det är synd.

Jag hoppas verkligen att alla här i kammaren är för de anställdas trygghet, en god arbetsmiljö och en fin utveckling. Det är egentligen inte sådana saker vi skall diskutera, utan det är hur man på bästa sätt åstadkommer det.

Anf. 29 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Börje Hörnlund försöker framställa mig och mitt partis inställning till arbetsrätten och utvecklingen på arbetsmarknaden som förankrade i 50- och 60-talet. Jag lämnade själv arbetsmarknaden för riksdagsarbetet 1982. Det är visserligen tolv år sedan, och det har hänt mycket sedan dess, men vi socialdemokrater har ju ändå under denna

tid här i riksdagen – det gjorde vi förresten tillsammans med Centerpartiet – varit med om att exempelvis utveckla nya former för att arbeta för bättre förhållanden i arbetslivet. Arbetslivsfonden är väl ett utmärkt exempel på det.

Jag har haft glädjen att både på den förra socialdemokratiska regeringens och på den nuvarande regeringens uppdrag vara ordförande i en av dessa fonder, och jag är mycket väl medveten om vilken utveckling vi har på gång i arbetslivet.

Börje Hörnlund pekade på att man ute i företagen har träffat avtal om turlistor som har inneburit att äldre har fått gå. Jag känner också igen det förhållandet. Det visar också att det inte bara är den sist anställde som får gå när företagen måste skära ned. Facken är mycket väl medvetna om att man i företagen måste ha en balanserad arbetsstyrka, både kunskapsmässigt och åldersmässigt. När det gäller äldre är det dess värre så att det ofta är de som har utfört de mer servicebetonade arbetsuppgifterna när företagen har koncentrerat sig och behållit de anställda som har sysslat med den egentliga kärnverksamheten.

Delvis med hjälp av Arbetslivsfondens pengar har vi nu varit med om att i många företag införa en ny arbetsorganisation som innebär att de anställda cirkulerar och utför alla arbetsuppgifter inom sitt område; kravet är framför allt att man skall kunna kärnverksamheten men också att man skall utföra servicejobben själv.

Det innebär att väldigt många av dem som har blivit uppsagda under den gångna depressionen tyvärr också kommer att få väldigt svårt att få nya jobb. Trots att de är gamla och har varit med länge är det många av dem som antingen inte har yrkeskompetensen eller också har skadat sig så allvarligt under många yrkesår att de har små möjligheter att gå tillbaka till den verksamheten. Det är i korthet så jag ser på utvecklingen på arbetsmarknaden.

Anf. 30 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Sten Östlund sade att översynen av arbetsrätten startade under den socialdemokratiska regeringen 1991. Det är alldeles rätt. Nu är det år 1994. Nu är tydligen den förhärskande tanken hos socialdemokraterna när det gäller översynen: Vi återställer arbetsrätten till vad den var tidigare. Det är så långt man har tänkt. Man gör som facket vill – man återställer. Man har inte tänkt en enda ny tanke!

Dessutom skall man tillsätta en utredning. Direktiven antogs i går. Man säger där att man skall skapa samförstånd. Och det gör man efter det att man har struntat i vad den ena parten i sammanhanget säger! Man lägger alltså fram direktiv om samförstånd dagen innan riksdagen fattar ett beslut om att återföra allt till det gamla.

Vi konstaterar att socialdemokraterna tror att man skapar fler arbetstillfällen med höjda fastighetsskatter och förändrad arbetsrätt. Men man lyssnar enbart på facket.

Jag har i min hand en intervju med ett antal socialdemokratiska företagare. Där heter det: "Att återställa arbetsrätten vore ett dråpslag mot oss småföretagare, säger Rosemarie Lantzsch, VD för Marinträ AB i

Älvdalen med tio anställda och s-ledamot i Älvdalens kommunfullmäktige." – – –

"Att ta till fackliga stridsåtgärder för att få kollektivavtal med en ensam egenföretagare är löjligt. Som ensamföretagare är man ju inte arbetsgivare utan snarare själv arbetstagare." – – –

"Det är orimligt att någon utifrån ska kunna tvinga enmansföretag eller verksamheter inom familjen att tillämpa kollektivavtal mot deras vilja, säger Mirko Kliman, socialdemokrat och VD för vårdbolaget Miamedica AB i Linköping." – – –

"Vilka entreprenörer som ska anlitas har facket inte med att göra. Det är upp till företagsledningen, fastslår Bo Carlsson, s-ordförande i kommunens barn- och ungdomsnämnd och VD för Trelleborgs Industri- och Byggservice AB med ett 30-tal anställda."

Vi kan alltså konstatera att ett antal socialdemokratiska företagare tycker att det som den socialdemokratiska regeringen nu gör innebär ett oerhört klåfingrigt återställande när det gäller en lag som fungerar bra. Vad har Sten Östlund att säga till dessa människor? Skall ni säga att ni av fackliga skäl återställer lagen? Ni tror alltså inte på deras åsikter som företagare? Det är förvånansvärt.

Anf. 31 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är ett stort parti, Kent Olsson. Det är klart att alla inte har samma uppfattning i alla frågor. De företagare som Kent Olsson citerar har vi kanske inte haft möjligheter att diskutera igenom vårt synsätt med på det sätt som vi borde ha gjort – jag vet i alla fall att jag inte har haft någon debatt med dem.

När det gäller enmansföretag och familjeföretag är det på det sättet – vi har vid flera tillfällen skrivit om det i våra utskottsbetänkanden, så det vet Kent Olsson mycket väl – att det finns huvudavtal mellan parterna på arbetsmarknaden, LO och SAF, att man inte skall utsätta den här typen av företag för konfliktåtgärder. Men det finns några branscher som inte har ratificerat huvudavtalet, av den anledningen att det där råder alldeles speciella förhållanden. En av dessa branscher är Transport. Det finns exempelvis många enmansåkare som inte stadigvarande har några anställda men som till och från har anställda. Det finns inget annat sätt att skydda de anställda som tillfälligt går in i sådana företag än att se till att det finns ett avtal tecknat för företaget.

Om det inte har tecknats avtal är det dess värre så att om enmansföretagaren har missat att betala in försäkringsavgifterna gäller inte försäkringarna för den som är där och jobbar. Det är ett exempel på vad som kan hända. Om det skulle hända en allvarlig olycka och den anställde omkommer i jobbet kan det få konsekvensen att de anhöriga står helt utan skydd. Det gör man inte normalt i sin anställning i Sverige, men i sådana situationer kan det inträffa. Jag har själv sett exempel på detta, men det skulle ta för lång tid att här relatera det.

Det är alltså viktigt för de branschorganisationer som har många sådana små arbetsplatser att de också har möjlighet att använda konfliktvapnet för att få fram avtal.

Anf. 32 KENT OLSSON (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra Sten Östlund säga att det är möjligt att företagarna inte har lyssnat tillräckligt på socialdemokraterna. Men det är faktiskt det som man har gjort, och man har ändå kommit fram till att era förslag är totalt vansinniga.

Jag citerar ytterligare en gång samma uttalande:

"Det är orimligt att någon utifrån skall kunna tvinga enmansföretag eller verksamheter inom familjen att tillämpa kollektivavtal mot deras vilja, säger Mirko Kliman, socialdemokrat och VD för vårdbolaget – – –."

Detta säger alltså en socialdemokrat. Det är inga små ord som han använder, utan han säger att det är orimligt att detta skall ske. Om socialdemokraterna skall diskutera något är det väl arbetsrätten, men inte ens era egna tycker att den förändring som nu föreslås är bra.

Låt mig vidare gå över till en fråga som har kommit i skymundan, nämligen EU-direktivet. Min första fråga är: Tycker Sten Östlund att man skall ha olika lön och olika arbetsvillkor i samma arbete?

Det förvånar mig vidare att Sten Östlund, som är från sjöfartsstaden Göteborg, vill försätta svenska fartygsägare och svensk sjöfart i ett sämre läge genom att gå längre än vad EU-direktivet föreskriver för sjögående fartyg.

Till sist: Är det så, som Sten Östlund sade, att entreprenader innebär sämre lön och sämre arbetsvillkor? Jag skulle vilja höra om det är en allmän uppfattning bland socialdemokraterna att entreprenörer står för sämre lön och sämre företagaranda. I så fall vill jag säga att jag är ytterst förvånad över den socialdemokratiska synen på en hel del av våra företagare.

Anf. 33 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Det vore, Kent Olsson, enligt min uppfattning orimligt att inte återställa lagreglerna om blockader mot enmans- och familjeföretag. Mot bakgrund av de erfarenheter som jag har och som jag gärna skulle utveckla vidare men som vi väl får återkomma till finns det mycket goda skäl för att återställa dessa konfliktmöjligheter.

Jag vill också beröra påståendena att bestämmelserna om möjligheter till provanställning och om underlättande av uppsägning av anställda skulle vara välgörande för sysselsättningen. Kent Olsson var tidigare inne på detta. Vi vill nu återställa den lagstiftning som vi hade i dessa avseenden på 80-talet. Arbetslösheten var då nere i ca 1,5 %. Jag har inte sett ett enda bevis för att den lagstiftning som ni nu vill behålla har gett ett enda nytt jobb. Det är helt andra faktorer som har spelat in.

Vad gäller överlåtelsevillkoren och frågan om olika löner under en övergångsperiod vill jag säga att jag kan tänka mig något sådant. Det är inte alls ovanligt att sådant förekommer på arbetsmarknaden under en övergångsperiod vid företagsöverlåtelser eller vid förflyttningar inom företag. Under en övergångsperiod kan olika lönevillkor gälla. Märk väl att det är villkoren, inte avtalet, som förs över.

Frågan om sjögående fartyg skulle jag behöva litet mer tid för att utveckla, men lägg väl märke till, Kent Olsson och företrädarna för

redarintressena, att det är fråga om överlåtelse av verksamheter, inte om försäljning av fartyg. Det är mycket viktigt att hålla detta i minnet. Skulle det gälla vilken fartygsförsäljning som helst, skulle jag icke vara beredd att biträda överlåtelsedirektiven, men det är nu fråga om överlåtelse av verksamheter.

Stena Lines affärsidé att köpa när detta är förmånligt och sälja när det är goda priser hotar oss exempelvis inte på något sätt i detta sammanhang. Det är då inte fråga om överlåtelse av verksamhet utan om inköp av fartyg.

Vad gäller frågan om lönevillkor vid entreprenader hänvisar jag bara, eftersom min taletid börjar ta slut, till s. 56 i propositionen. I propositionens förslag, som jag hoppas att Kent Olsson har läst, finns en beskrivning av hur man har använt lönevillkoren för att ta över verksamheter och lägga över dem på entreprenad. Det enda konkurrensmedlet har varit att från den ena dagen till den andra införa lägre lön och sämre villkor för de anställda.

Anf. 34 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Det har hänvisats mycket till historien i replikskiftena. Jag noterar att Sten Östlund beklagade att 70-talet inte är tillbaka. Det var beklagligt att det synsättet fanns också hos den dåvarande socialdemokratiska regeringen på 80-talet, och det är likaledes att beklaga att det finns även nu på 90-talet. Det har varit ett stort problem när det gällt att få till stånd jobb i Sverige.

Jag vill inte se så mycket på historien utan blicka framåt litet mera konstruktivt. Jag vill ställa två frågor till Sten Östlund. Han sade att han inte hade sett ett enda bevis för att de förändrade arbetsrättsreglerna har skapat några nya jobb. Detta kan vi tvista om. Jag vet att de har skapat nya jobb. Min första fråga blir:

Om vi kunde fylla hela denna kammare med synliga bevis för att det har uppstått nya jobb med hjälp av förlängd provanställning och förlängd visstidsanställning, skulle det föranleda en omprövning från Sten Östlund och socialdemokraterna, så att man i grunden ändrade ståndpunkt? Om vi alltså verkligen kunde här i kammaren visa upp alla de människor som har fått möjlighet till nya jobb, skulle man då ändra sig?

Den andra frågan gäller övertidsproblemet. Försämrar man möjligheterna till provanställning och visstidsanställning är det risk för att företagen försöker få dem som arbetar i företagen att satsa mera på övertid i stället för att ge flera möjligheter att få arbete. Man vågar kanske inte satsa mer på nyanställning, eftersom man inte är säker på utvecklingen. Ser inte Sten Östlund att det finns en risk i detta?

Både socialdemokraterna och vi kristdemokrater tycker att det förekommer för mycket övertidsarbete. I stället borde man anställa fler. Innebär inte den nu föreslagna förändringen att det blir ökad risk för att en minskning av övertiden motverkas? I andra sammanhang säger socialdemokraterna att de vill minska på övertiden.

Anf. 35 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Dan Ericsson ställer två frågor. Om vi fick synliga bevis i detta sammanhang, oavsett om vi skulle fylla denna kammare eller någon annan lokal med människor som har fått arbete, skulle vi självklart ändra uppfattning. Om vi blir övertygade om att detta är vägen att skapa sysselsättning, skulle vi naturligtvis ge möjlighet till provanställningar i vidare mening. Det finns länder som inte har några regler för detta, men de har bevisligen inte klarat sysselsättningsproblemen på denna väg. Det är en helt annan politik som krävs på många områden för att arbetstillfällen skall skapas.

Vad gäller övertidsproblemet tror jag att vi i en konjunkturuppgång alltid kommer att få möta ett ökat övertidsuttag. Eftersom ni tycker om att hänvisa till småföretagare skall jag anföra ett exempel som jag tror är ganska vanligt.

En företagare med ett par anställda har ungefär full sysselsättning för dessa. När orderna börjar flyta in måste han ha tillgång till speciell kompetens, exempelvis svarvare. När konjunkturen till en början går uppåt använder han de två svarvare som han redan har för att göra extra insatser. Det gör han innan han är övertygad om att han kan nyanställa. Det kan kanske dröja ganska länge innan han kan utöka från två till tre anställda. Det innebär en mycket kraftig produktionsökning.

Vi behöver säkert ha viss förståelse för företagen när det gäller den problematiken.

Det finns redan nu, och det kommer att finnas, möjligheter till provanställning. Märk väl att det också finns möjligheter att avtalsvägen gå ännu längre om det visar sig vara ett speciellt problem för någon speciell bransch.

Anf. 36 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Jag tycker definitivt att det behövs en annan politik för att få fram fler jobb än den som regeringen nu driver. Jag vet inte om det var det Sten Östlund syftade på när han talade om en annan politik. Det handlar om att skapa de grundläggande förutsättningarna för företagen och därmed för jobben. Det vi i dag diskuterar är en del i detta. Jag pekar på riskerna för att det kan minska möjligheterna till nya jobb och att det kan öka riskerna för att flera blir arbetslösa om man ger sig på möjligheten till undantag i turordningskretsen.

Sten Östlund svarade på frågan om huruvida han skulle ändra sig om vi kunde fylla kammaren med synbara bevis på att människor har fått arbete med hjälp av den förändrade arbetsrättslagstiftningen. Han säger att han skulle ändra sig om han övertygades om att det är rätt väg.

Varför kan man då inte göra en ordentlig utvärdering och ta reda på hur verkligheten ser ut ute i företagen och hur många som verkligen har fått möjligheten innan man avbryter det hela och ser till att undandra denna möjlighet? Ni har ju inte velat se bevisen! Ni tar inte reda på verkligheten. Ni tar inte reda på fakta. Det fattas nu ett beslut som gör att vi minskar möjligheten att få fler i arbete. Det är det allvarliga.

Man får väl ändå tolka svaret positivt på något sätt. Det är rätt dystert här i övrigt. Jag tror ungefär som Börje Hörnlund att det är relativt

kort tid till dess att vi får se att man har tänkt om på detta område. Jag tar detta besked som ett löfte. Övertygas ni om att de åtgärder den borgerliga regeringen vidtog var riktiga skall vi också kunna fatta beslut om att förändra t.ex. provanställningarna tillbaka till det läge som råder fram till årsskiftet.

Anf. 37 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Arbetslösheten är mellan 7 % och 8 % efter tre års borgerlig politik. Vi är på det fjärde året. Det är fortfarande den borgerliga regeringens politik som i allt väsentligt är bestämmande för förhållandena både på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. Vi har börjat fatta beslut nu under hösten, och de kan träda i kraft tidigast den 1 januari 1995. Vi får se hur utvecklingen blir då.

Jag är alldeles övertygad om att det hade behövt föras en annan politik under de gångna tre åren om vi skulle haft ett bättre läge på arbetsmarknaden. Men jag tror inte att jag kan komma överens med Dan Ericsson om hur den borde ha sett ut, eftersom han har ingått i det borgerliga regeringsunderlaget.

När det gäller synbara bevis på förra regeringens politik och vilka lokaler man behöver fylla för att jag skall bli övertygad vill jag säga följande: Så mycket vet jag, Dan Ericsson, att större delen av dem som nu får nya arbeten på arbetsmarknaden får tillfälliga arbeten. Det gäller visstidsanställning och inte tillsvidareanställning. Är det en bra utveckling? Det borde vi nog utvärdera. Det är mycket möjligt och troligt att den borgerliga regeringens lagstiftning på detta område har bidragit till att det är på det sättet.

Jag är inte övertygad om att det är en utveckling där allt fler jobbar i tillfälliga anställningar och allt färre får fast anknytning till arbetsmarknaden som vi vill ha. Kan den arbetsrättsliga lagstiftningen bidra till bättre ordning på det området tvekar jag inte att lägga fram förslag. Det får som sagt var utredas vidare.

Anf. 38 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag måste börja denna replik med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservationer i betänkandet. Jag avser reservation nr 3, 10, 13 och 15. Det gör jag eftersom jag inte fick med alla i mitt yrkande från talarstolen.

När det gäller Sten Östlunds inlägg från talarstolen och det betänkande vi har att behandla tänker jag inte ta upp den del som rör återställandet, för där är Sten Östlund och jag rörande eniga. Det gläder mig.

Jag vill i stället titta litet framåt på den framtid som skisseras i betänkandet och som Sten Östlund tidigare har berört. Det gäller den delen där man skriver att arbetsrätten skall utvecklas genom avtal. Det är väl gott och väl. Avtal är bra. Då har man kommit någonstans. Men min fråga blir följande: Hur skall man genom avtal kunna säkra yttrandefriheten?

Jag tror att Sten Östlund vet vad jag talar om. Det har funnits väldigt många exempel under de senaste åren på att människor har fått gå just på grund av att de har yttrat sig fritt. Hur skall man genom avtal

kunna undanröja effekterna av 39 § i LAS? Hur skall man genom avtal kunna se till att den lönediskriminering mellan män och kvinnor som sker på arbetsmarknaden i dag undanröjs, när parterna har haft denna målsättning i årtionden efter årtionden och när vi vet att kollektivavtal inte täcker hela arbetsmarknaden? Hur skall man genom avtal kunna komma till rätta med t.ex. de uthyrningsfirmor som Sten Östlund refererade till i en av sina tidigare repliker? Hur skall man genom avtal komma åt det förhållandet att arbetstagarbegreppet i dag blir alltmer omöjligt att använda som redskap, eftersom arbetsmarknaden har förändrats så kraftigt?

Eller tycker inte Sten Östlund och socialdemokratin att det är viktiga frågor?

Anf. 39 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Visst är det viktiga frågor, men jag tror ändå att vi skall ha respekt för avtalsinstrumentet. Fram till mitten av 70-talet fanns det egentligen ingen annan lagstiftning i Sverige än den lag som Saltsjöbadsavtalet utgjorde. Det rådde inte total rättslöshet i samhället för den sakens skull.

Jag tror å andra sidan inte att vi kommer ifrån att vi också i framtiden måste ha lagstiftning på det arbetsrättsliga området. Om inte annat måste vi förmodligen ha det för att vi annars får betydande svårigheter att leva upp till de åtaganden vi är skyldiga att göra enligt EU:s direktiv och bestämmelser. Vi håller just på att diskutera ett sådant direktiv.

Jag känner mycket för möjligheten att lösa många av problemen och situationerna på arbetsmarknaden med avtal, Ingrid Burman. Det skall vara avtal där båda parterna tar ett gemensamt ansvar och där de inte kan gå till den lagstiftande församlingen – nämligen till oss – och i varje läge kräva förändringar. De får mötas och bryta sina ståndpunkter över förhandlingsbordet. Det har många fördelar.

Det som påtalas om att det finns en viss lönediskriminering är väl riktigt. Jag vågar ändå påstå att den förmodligen är mindre än i något annat land tack vare parterna och tack vare fackets arbete i Sverige. Vi kan naturligtvis stifta lag om att man inte får lönediskriminera. Men vi som har jobbat många år ute i verkstäder och på fabriker och olika arbetsplatser vet ju att det är oerhört svårt att komma åt vissa delar i värderingssystemen – arbetsvärderingssystem, meritvärderingssystem eller vad det nu är man använder sig av för att avväga vad som skall vara rättvisa.

Jag avundas inte dem som skall döma i sådana frågor.

Jag har själv det intrycket att vi har en bra yttrandefrihet i Sverige. Men i hårda tider med hög arbetslöshet och oro för anställningen, med de uppluckringar som skedde på arbetsrättens område osv. pressades de anställda i vissa lägen, utöver vad man hade rätt till, att hålla tyst eller att gömma sig bakom papperspåsar när de demonstrerade.

Anf. 40 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag delar Sten Östlunds syn på avtalet som ett mycket bra redskap att komma framåt. Det är inte där vi möjligen skiljer oss åt.

Enligt min och Vänsterpartiets mening räcker det inte bara med att parterna ges möjlighet att träffa avtal – en möjlighet som de alltid har haft, och en möjlighet som vi skall värna och utveckla. Det räcker inte för att lösa de ganska avgörande problemen i det här samhället. Jag har presenterat anledningarna till det.

En anledning är att kollektivavtalen inte täcker hela arbetsmarknaden. Det ser dess värre ut att gå mot en utveckling där det uppstår en mycket stor arbetsmarknad vid sidan av. Sten Östlund har själv pekat på en del av detta, nämligen uthyrningsfirmor. Hur skall vi hantera det? Där hyr ett företag ut löntagare till ett annat, och de har inget inflytande på den nya arbetsplatsen.

Det är klart att vi som lagstiftande församling måste hitta en teknik för att öka inflytandet här. Hur skall en sådan förhandling se ut? Det finns också konsultfirmor och entreprenörsverksamhet. Vi ser en annan arbetsmarknad där jag inte tror att kollektivavtalen kommer att kunna klara de grundläggande problemen. Det handlar också om lönediskriminering, som jag har sagt tidigare.

Parterna och kollektivavtalen har visat att löneklyftorna mellan män och kvinnor i stället för att minska de facto växer. Och detta trots att parterna har jobbat årtionde efter årtionde med detta. Jag tror att jag kan göra mig till taleskvinna för många av Sveriges kvinnor som säger att det nu är dags att ingripa och lagstifta, eftersom vi är trötta på att bli lönediskriminerade.

När det gäller yttrandefriheten är det sant som Sten Östlund säger att den hotas extra mycket när tiderna är svåra. Men det gäller ju att inte bara konstatera det. Vi saknar i dag en garanti för människors rätt att yttra sig fritt i arbetslivet och på arbetsplatsen utan att de därför hotas av uppsägning. Det finns många exempel på detta. Det finns ett gäng busschaufförer i Uppsala. Det finns skolrektorer. Vi har Kjell-Erik Karlsson på Värö Bruk, som kanske är det mest kända exemplet. Hur skall man lösa detta avtalsvägen? Eller bortser man från problemet?

Jag menar att vi måste kombinera goda och bra samförståndslösningar genom avtal med en lagstiftning i botten. Jag tycker att det är tråkigt om socialdemokraterna inte har samma ambition.

Anf. 41 STEN ÖSTLUND (s) replik:

Fru talman! Jag skall bara ta upp detta med 39 § när det gäller att köpa ut. Det kan nästa vara litet av ett svar på de andra frågeställningarna också. Detta är inga enkla frågor.

Jag har haft många debatter om utköpsmöjligheten med Ingrid Burmans företrädare i arbetsrättsliga frågor, inte minst Lars-Ove Hagberg. Jag kan, liksom utskottet, inte finna annat än att det motionsförslag som Vänstern har lagt fram inte kommer att lösa problemet. Principförbud att neka återtagande av den anställde som bara får brytas igenom om det föreligger särskilda skäl skulle inte lösa problemen på det här området.

Det är nog tyvärr bara att konstatera att det finns förhållanden i arbetslivet som inte kan regleras när inte lag och ilagakraftvunnen dom

respekteras. Ibland ingriper då den allmänna opinionen så till den milda grad att stora och starka företag också måste backa.

Men annars gäller ju skadeståndet som alternativ. I det fallet tror jag inte heller att vi kan komma särskilt mycket lägre om vi inte är beredda att ompröva principen om att lagen skall gälla alla arbetsgivare lika – stora som små, rika som fattiga – och det kanske vi skall göra. Men det vill jag inte uttala mig om i dag.

Jag tror nämligen att skadeståndet enligt 39 § är oerhört kraftfulla när det gäller småföretagarna, som jag har talat mycket om i dag med de andra partierna. Jag kan t.o.m. tänka mig att det skulle knäcka en småföretagare att bli ådömd skadestånd fullt ut enligt 39 §. Däremot finns det stora möjligheter för Värö Bruk, Volvo och andra företag att köpa ut med de pengar som behövs. I så fall måste vi ompröva likställigheten på arbetsmarknaden. Det har vi hittills inte varit beredda att göra. Det är möjligt att vi får göra det om det uppstår ytterligare avarter.

Jag avundas inte dem som skall lagstifta om lika lön för att undvika lönediskriminering. Det gäller att skaffa skickliga propositionsskrivare på Arbetsmarknadsdepartementet den dag då vi har bestämt att detta skall göras. Den lagstiftningen vill jag se.

Tack för debatten!

Anf. 42 CHRISTEL ANDERBERG (m):

Fru talman! Jag har anmält mig till denna debatt därför att jag ville fästa särskild uppmärksamhet på ett inslag i det återställarpaket som de borgerliga partierna tar upp i ett till betänkandet fogat särskilt yttrande. Det gäller den fackliga vetorätten.

I propositionen föreslår den socialdemokratiska regeringen en återgång rakt upp och ner till vad som gällde före den 1 januari 1994. Det är uppseendeväckande att regeringen därvid helt förtiger det förhållandet att en sådan återgång förmodligen skulle komma att stå i strid med upphandlingslagen. Den bygger i sin tur på ett EG-direktiv om offentlig tjänsteupphandling.

Denna komplikation aktualiserades emellertid i utskottet som beslutade att remittera frågan till Lagrådet.

Fru talman! Jag kan försäkra att det utbröt stor förstämning i det socialdemokratiska lägret den dag Lagrådets yttrande förelåg. Lagrådet säger nämligen: Stopp och belägg, vetoreglerna är icke förenliga med vissa regler i upphandlingslagen.

Förutsättningarna för att kunna ställa krav på en leverantör är nämligen olika i 39 § MBL respektive 1 kap 17 § upphandlingslagen, särskilt vad avser rekvisitet i 39 § att åtgärden "annars strider mot vad som är allmänt godtaget inom parternas avtalsområde".

Detta ger utrymme för att ställa krav som går väsentligt utöver vad upphandlingslagen medger. Detta skulle leda till en situation där den upphandlande enheten/arbetsgivaren skulle riskera skadeståndsskyldighet vilken väg han än väljer – till facket på grund av MBL eller till den tilltänkte entreprenören på grund av upphandlingslagen.

Enligt Lagrådet finns det bara två tänkbara lösningar på problemet. Antingen kan man helt undanta upphandlingslagen från tillämpningen av reglerna om fackligt veto eller också kan man skriva att ett förbud enligt 39 § MBL vid offentlig upphandling inte får stå i strid med aktuell regel i upphandlingslagen. Tertium non datur – ett tredje alternativ gives icke.Men socialdemokraterna måste finna ett tredje alternativ. För man hade ju utlovat återställare i valrörelsen, och facket väntar nu otåligt på leverans. När jag har suttit här under förmiddagen har det känts litet patetiskt att lyssna till socialdemokraternas indignation över beställningsverk. Vad är detta om inte ett beställningsverk, låt vara från en annan part på arbetsmarknaden.

Efter en – som jag föreställer mig – febril aktivitet på departementet presenteras sedan i utskottet det förslag som majoriteten nu har förelagt kammaren. Innebörden av förslagen är i korthet följande.

I 39 § MBL slås det fast att om arbetstagarorganisation förklarar att den tilltänkta åtgärden kan antas medföra att lag eller kollektivavtal för arbetet åsidosätts eller att åtgärden annars strider mot vad som är allmänt godtaget inom avtalsområdet så får åtgärden inte beslutas eller verkställas av arbetsgivaren. Vid offentlig upphandling får dock en sådan förklaring göras endast om den grundar sig på omständigheter som sägs i 1 kap 17 § eller 6 kap 9–11 §§ upphandlingslagen.

I 40 § sägs sedan att förbud enligt 39 § inte inträder om arbetstagarorganisationen saknar fog för sin ståndpunkt. Därefter flaggar man för att sådana förklaringar, som enligt 39 § inte får förekomma därför att de strider mot upphandlingslagen, ändå kan tänkas förekomma. För sådana situationer tänker sig utskottet, enligt skrivningarna på s. 24 och 25 i betänkandet, att vi i framtiden skall ha en helt ny tolkning av begreppet "saknat fog".

Enligt Arbetsdomstolens hittillsvarande praxis skall ett oriktigt veto föranleda skadeståndsskyldighet endast om det varit fråga om rent ovidkommande syften med vetot eller om arbetstagarorganisationen har gjort sig skyldig till en kvalificerad missbedömning av föreliggande omständigheter. Redan häri ligger ett betydande spelrum för den fackliga organisationen att agera utan att behöva riskera skadeståndsskyldighet. Nu vill utskottsmajoriteten gå ännu längre. Man säger "En vetoförklaring som är felaktig därför att den går utöver upphandlingslagen är inte direkt jämförbar med andra felaktiga vetoförklaringar." På s. 25 skriver man vidare: "Enligt utskottets mening måste den fackliga organisationen medges vissa felmarginaler utan att drabbas av skadeståndsansvar. Att en vetoförklaring saknar rättsverkan därför att den är grundad på andra omständigheter än som sägs i de angivna lagrummen i upphandlingslagen behöver alltså inte vara liktydigt med att organisationen enligt 57 § MBL skall anses ha saknat fog för sin förklaring."

Det kan tyckas vara en elegant lösning på problemet. Formellt har man infört förhinder mot veto som står i strid med upphandlingslagen. Den reella innebörden är att man säger till facket att det är ganska fritt fram att lägga veton litet hur som helst även i fortsättningen. Någon skadeståndsskyldighet skall ni i princip inte behöva riskera.

Andra talare här i dag har före mig talat om hur skadliga dessa "återställare", inte minst vetoreglerna, är för företagsamheten och därmed för samhällsekonomin. Jag skall inte upprepa argumenten utan vill bara instämma. Med mitt inlägg ville jag dock påvisa att den socialdemokratiska politiken inte bara är samhällsskadlig och otidsenlig utan dessutom omoralisk, såtillvida att den innefattar ett medvetet brott emot lag och internationella överenskommelser.

Det klingar något falskt när samma utskottsmajoritet på s. 36, under rubriken Skyldigheten för Sverige att uppfylla EG-direktiven m.m., skriver att en allmän utgångspunkt bör vara att det inte skall råda något tvivel om att Sverige uppfyller sina åtaganden. Med en sådan utgångspunkt, Sten Östlund, hur kan socialdemokraterna på det här området trumfa igenom en lag som ni redan före tillblivelsen kan förutse kommer att föranleda en anmälan till EU-domstolen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

Förändringar i arbetslöshetsersättningen

5 § Förändringar i arbetslöshetsersättningen

Föredrogs
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU5
Förändringar i arbetslöshetsersättningen (prop. 1994/95:99 och 1994/95:6)

Anf. 43 KENT OLSSON (m)

Fru talman! I denna proposition väljer regeringen liksom tidigare att återgå till de villkor som gällde före fyrpartiregeringens tid. Det är åter igen en återställare helt i enlighet med fackets krav. Att låta människor välja är inget för socialdemokraterna. Man skall tvingas in i de fackliga kassorna. Fyrpartiregeringen gav alternativ.

Som enskild arbetstagare kunde man välja om man ville vara med i en facklig eller i en statlig a-kassa. Vi hade en allmän arbetslöshetsförsäkring för alla som uppfyllde arbetsvillkoret. Så är situationen i de flesta OECD-länder. Innan den allmänna försäkringen genomfördes fick cirka två tredjedelar av de arbetslösa ersättning från a-kassan medan ca 10 % fick KAS-ersättning. Resten var hänvisade till socialbidrag om de saknade egna medel för sin försörjning.

Det är faktiskt genant för en välfärdsstat att regeringen nu vill återinföra ett system där så många arbetslösa ställs utan skydd och där de arbetslösas ställning åter försvagas. Det är ett betydande antal människor som får dagpenning från de statliga arbetslöshetskassorna. Regeringen vill nu frånta dessa människor det komplement som de statliga arbetslöshetskassorna utgör till de fackliga. Det är faktiskt oacceptabelt.

Regeringens förslag bygger naturligtvis, vilket tidigare har sagts, på ett krav från LO om fackligt monopol för arbetslöshetskassorna. Rege-

ringen borde inte ha sett enbart till LO:s behov. Man borde ha sett till hela folkets behov.

Varför skall man tvinga in människor i facket? Jag använder ordet "tvinga". Vi från moderat sida har inget emot att människor är med i facket. Det skall kunna finnas både statliga och fackliga kassor. De finns människor som av olika skäl inte vill vara med i facket, bl.a. kanske på grund av att facket stöder Socialdemokraterna politiskt och ekonomiskt. Varför skall dessa människor inte ha någon a-kassa efter den 1 januari? Varför värnar Socialdemokraterna bara om dem som är med i facket och struntar i de övriga människorna?

Det finns en möjlighet att vara med i a-kassan men inte i facket. Alla känner till svårigheterna med detta.

Man får inte tag på ombudsmannen. Han är kanske på semester i tre veckor. Facket gör allt för att försvåra för dem som vill vara med i a-kassan utan att vara med i facket. Många har pekat på det som facket gör för att försvåra för de människor som enbart vill vara med i a-kassan och inte i facket.

Man visar en beklämmande nonchalans gentemot de människor som nu har en statlig a-kassa när man enbart utifrån ideologiska skäl tar bort denna. Det är skamligt av socialdemokraterna att inte ha en a-kassa för hela folket utan enbart för de fackligt anslutna. Om man jämför med oss finner man att skillnaden är att vi inte vill ta bort de fackliga a-kassorna. Vi har till på köpet i en reservation sagt att vi vill se över att administrationsavgiften inte är större för de fackliga a-kassorna än för de statliga.

När länsarbetsnämnden i Älvsborg var i utskottet sade man att facket har en för hög administrationsavgift för sina kassor, i förhållande till de statliga kassorna. Facket driver alltså denna verksamhet till en högre kostnad än vad de statliga a-kassorna har gjort. Dessutom sade man att facket ger en dålig service till dem som enbart är med i a-kassan. Det här sade alltså länsarbetsnämnden i Älvsborg. Det var ingen moderat som sade detta, utan det var ett objektivt yttrande. Trots detta och trots de svårigheter som har funnits har ett antal människor gått med i de fackliga a-kassorna. Trots att socialdemokraterna har sagt att de skall ta bort a-kassan har människor sett den som ett bra alternativ. Vi har fått en reell ökning av antalet människor som har gått med i a-kassan.

Man kan nu konstatera att den begränsning av möjligheten att kvalificera sig för nya ersättningsperioder som den borgerliga regeringen införde skall tas bort. Vi såg också till att möjligheten för deltidsarbetslösa att fyllnadsstämpla i det oändliga begränsades. De förändringar som vi genomförde för att man inte ständigt skulle gå på a-kassa tar socialdemokraterna nu bort. Man frågar sig egentligen om det inte fanns någonting som var bra i det som den borgerliga regeringen genomförde. Måste allt tas bort?

Vi ser nämligen att socialdemokraterna inte ens i det här fallet kan leva upp till de besparingar som regeringen föreslår när det gäller a-kassan. Den ena besparingen får man stöd för av oss moderater, men förslaget om den andra besparingen som man vill genomföra – bespa-

ringen i fråga om de deltidsarbetslösa – tar man tillbaka. Sedan säger man att detta sammantaget skall innebära stora besparingar. Men de futtiga 300 miljoner kronor som det här förslaget innebär är man alltså inte beredd att ta in.

Man kan med fasa fråga sig vad det månde bliva av den socialdemokratiska politiken när man inte ens kan stå pall när det gäller dessa 300 miljoner kronor. Man kunde faktiskt ha fått stöd för detta med hjälp av oss moderater, men man ville alltså inte ha detta stöd. Man ville att regeringen skulle ha något slags rätt att återkomma med den här typen av besparingar.

Från moderat sida står vi fast vid de förslag om besparingar som regeringen framlade. Vi tycker att det är viktigt att man gör besparingar även inom a-kassan. Det vore trevligt om även socialdemokraterna följde regeringens förslag i det här fallet.

Om man i fortsättningen enbart skall höja skatter och därmed försämra för företagen och konsumenterna blir det inte någon minskad arbetslöshet. Man klarar, som sagt, inte heller av att göra besparingar.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis be att få yrka bifall till reservationerna 1, 3 och 5.

Tack!

Anf. 44 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Nu är det dags för ytterligare en socialdemokratisk s.k. återställare. Den här gången gäller det alltså arbetslöshetsförsäkringen och avskaffandet av den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen, som faktiskt är en mycket viktig ekonomisk trygghet för människor som har blivit eller riskerar att bli utan arbete.

Jag vill först konstatera att propositionen är ett mycket dåligt genomarbetat aktstycke. Den har stora brister. Det har också visat sig i utskottets behandling av den. Man har fått göra kraftiga förändringar på ett antal punkter. Förutom att man vill återställa vill man också passa på att spara pengar genom att dels göra det väsentligt svårare att komma in i a-kassesystemet, dels göra kraftiga försämringar för de deltidsarbetslösa.

Sammanfattningsvis ville man alltså i den här propositionen ta bort den ekonomiska tryggheten för dem som hör till, eller är på väg att höra till, det statliga a-kassesystemet, dvs. den allmänna arbetslöshetskassan. Dessutom ville man försvåra för löntagare att komma in i de fackliga a-kassorna. Man ville också att de deltidsarbetslösa skulle kastas ur systemet snabbare. Det var alltså fråga om kraftiga försämringar för ett stort antal människor och inte förbättringar för någon enda.

Jag undrar vad de drygt 10 000 arbetslösa LO-medlemmar som demonstrerade utanför riksdagen när vi fattade beslut om a-kassesystemet tycker i dag. Hade de förväntat sig detta? Jag tror inte det, men detta ryms väl också i Göran Perssons s.k. öppna mandat. Det skall vara sämre ekonomisk trygghet för dem som är eller riskerar att bli arbetslösa.

Utskottet har efter ett antal turer, som jag sade, ändrat en hel del i propositionen. Man har ändrat på reglerna kring hur man beräknar den

s.k. normalarbetstiden. Det har också gjort att den av regeringen tänkta besparingen har reducerats kraftigt. Försämringarna för de deltidsarbetslösa skjuts då på framtiden. Det är alltså ett par punkter i propositionen som så att säga inte går igenom utskottet och riksdagen.

Samtidigt aviserar man i dag att det skall ske en fullständig översyn av hela a-kassesystemet. Hade det inte varit lika bra att vänta med alla dessa förändringar tills den utredningen hade blivit klar? Vi kunde ha sett det här i ett system. Vi kunde ha fått en ordentlig utvärdering av de allmänna a-kassorna. De hade fått en chans att verka under en tid, så att det fanns någonting att utvärdera. Varför är det en sådan brådska?

Fru talman! När den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen infördes den 1 juli i år var det en stor framgång för ett rättvist ersättningssystem vid arbetslöshet. Ett gammalt centerkrav kunde äntligen förverkligas.

När den nu skall avskaffas efter att bara ha funnits i ett halvår försvinner det ekonomiska skyddet för hundratusentals människor. Den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen med ett inkomstrelaterat skydd för alla tas bort. Den ersätts med en möjlighet till en frivillig försäkring, helt och fullt administrerad av de fackligt styrda arbetslöshetskassorna. Valfriheten försvinner, och ett fackligt monopol tar över. De människor som nu hamnar utanför systemen hänvisas till grundnivån i KAS och/eller kommunernas socialhjälp. Detta är, fru talman, inte värdigt en modern välfärdsstat.

Varför gör man så här? Det redovisas egentligen inte några motiv i vare sig propositionen eller motionen. Man skriver rent allmänt att man tycker att den inkomstrelaterade delen av arbetslöshetsförsäkringen skall vara frivillig. Det finns inga ytterligare argument för det här. Det är en skillnad jämfört med andra trygghetssystem, t.ex. sjukförsäkringen och pensionen som är obligatoriska och omfattar alla. Varför finns denna skillnad?

I sak finns det naturligtvis andra motiv bakom, fast det säger eller skriver man inte öppet, nämligen LO:s krav på fackligt monopol på a-kasseverksamheten. Tala om beställningsarbete!

Jag vill därför ställa en fråga till socialdemokraterna och till utskottets ordförande som kommer här senare i debatten: Vad är det för fel på principen om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring?

Jag har också, fru talman, läst igenom protokollen från debatten i somras, den 9 juni, när de beslut som nu skall rivas upp fattades. Även vid det tillfället fördes Socialdemokraternas talan av Johnny Ahlqvist, som numera är ordförande i utskottet. Han sade då bl.a.: "Om väljarna ger oss förtroende i höstens val kommmer vi med denna motion som grund att förändra det system som nu införs. Vi kommer att lägga fram förslag som innebär att vi åter får en arbetslöshetsförsäkring som verkligen är värd namnet arbetslöshetsförsäkring och där arbetslinjen skall vara en av de bärande delarna."

Det lät ju imponerande. Jag vill därför fråga: På vad sätt motsvarar det förslag, som vi nu skall ta ställning till, de tjusiga uttalandena från den 9 juni? På vad sätt är det här en arbetslöshetsförsäkring som bättre är värd namnet än den vi beslöt om i juni? På vad sätt prioriterar detta

regelsystem arbetslinjen jämfört med de regler vi beslöt om i juni? Det kunde vara intressant att få svar på under debatten.

Fru talman! Vi står naturligtvis bakom alla de reservationer som jag undertecknat i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 45 OLA STRÖM (fp):

Fru talman! Vi har i dag att ta ställning till ytterligare några delar av den socialdemokratiska återställarpolitiken. Det är kanske svårt att gradera vilken av återställarna vi i Folkpartiet har haft svårast att förstå och att acceptera, men jag tror att jag talar för de flesta liberaler när jag konstaterar att det förslag vi skall behandla i dag, om avskaffande av den allmänna, obligatoriska a-kassan, är en av de svåraste, smärtsammaste och mest oförklarliga åtgärder regeringen nu föreslår.

I Sverige tycker vi att det är viktigt och närmast självklart att alla människor vid föräldraskap, sjukdom och ålderdom har en tryggad försörjning genom att vi omfattas av den allmänna försäkringen. Sedan halvårsskiftet har en av den generella välfärdspolitikens största luckor täppts igen genom att riksdagen införde en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring.

För oss liberaler var det en stor framgång. Folkpartiet tar strid för den generella välfärdsmodellen, och det brukar även socialdemokrater göra. Här kommer då det som för oss känns så fullkomligt ologiskt och oförståeligt med Socialdemokraternas resonemang och som föranleder även mig att ställa en fråga till utskottets ordförande: Hur kommer det sig att det är viktigt att slåss för den generella välfärdspolitiken på alla områden utom i skyddet för arbetslösa?

Socialdemokrater brukar i andra sammanhang inte spara på krutet när man angriper motståndare till den generella välfärdspolitiken, men i denna fråga använder man sig t.o.m. av argument som i andra sammanhang skulle få en trogen socialdemokrat att gå i taket.

I regeringens förslag kan man läsa att arbetslöshetsersättningen bör bestå av ett obligatoriskt grundskydd samt en frivillig försäkring som ger en inkomstrelaterad ersättning. Borta är engagemanget för den enskilde. Borta är också känslan för de människor som av en eller annan anledning hamnat utanför den frivilliga försäkringens trygga famn.

Sakargumentationen mot den obligatoriska och allmänna arbetslöshetsersättningen lyser i stora delar med sin frånvaro i såväl regeringens proposition som i utskottsmajoritetens skrivning.

Vem är det som missgynnas av det nuvarande systemet? På vilket sätt stärker man den arbetslöses valfrihet genom att inskränka alternativen?

Det är svårt att undvika misstanken att detta faktiskt är ett beställningsjobb från fackföreningsrörelsen med LO i spetsen. Jag vore glad om någon från utskottsmajoriteten kunde dementera att så är fallet.

Det kan väl inte vara så illa att detta är det pris regeringen och riksdagsmajoriteten får betala för att lugna det mäktiga LO? Det luktar korporativism om detta förslag, och det är en lukt vi i Folkpartiet tycker illa om.

Det finns ytterligare skäl att vara kritisk mot detta avskaffande. Om nu riksdagen beslutar sig för att riva upp denna allmänna försäkring så återstår för majoriteten av arbetstagare i realiteten endast ett alternativ: den genom facken administrerade a-kassan. I otaliga möten med människor som önskat ansluta sig till denna a-kassa utan att för den skull tvingas med i facket möts man av skrämmande vittnesbörd och beskrivningar av situationer som närmast tycks vara hämtade ur en roman av Frans Kafka.

Vi har i utskottet genom besök från länsarbetsnämnden fått bekräftat att servicegraden måste höjas väsentligt för dem som väljer a-kassa utan fackföreningsanslutning. Detta är ett understatement.

I stället återinförs nu ett system som i realiteten ger valfrihet endast för den starke och den som har tid, lust och ork att slåss för sin rätt. Är det verkligen ett sådant system vi vill ha i Sverige? Vad har socialdemokrater och vänsterpartister för svar att ge alla de människor som ställs utanför?

Detta är i allra högsta grad en ideologisk fråga, och det ur flera aspekter. För oss i Folkpartiet är det lika naturligt att slåss för den allmänna, obligatoriska försäkringen mot arbetslöshet som när det gäller sjukersättning eller föräldraförsäkring. Sådana system har många fördelar. En allmän försäkring lämnar ingen glömd och utan inkomstskydd. En obligatorisk försäkring innebär en solidarisk avgift för alla, som kommer den som drabbas av arbetslöshet till del. Den blir dessutom billigare och mer rättvis än frivilliga och privata försäkringar.

I och med att de statliga arbetslöshetskassorna nu upphör kommer också den allmänna egenavgiften för att finansiera arbetslösheten att upphöra. Det ligger väl i linje med vad Socialdemokraterna föreslog när partiet var i opposition. Förslaget innebär dock inte att löntagaren får betala mindre i egenavgifter, eftersom regeringen väljer att höja egenavgifterna i sjukförsäkringen i stället.

Folkpartiet anser att detta är en märklig inställning till olika socialförsäkringssystem. Medborgarna har rätt att få veta var de inbetalda egenavgifterna hamnar. Det nuvarande systemet visar på ett enkelt och klart sätt att egenavgifterna till arbetslöshetsförsäkringen skall gå till att finansiera ersättning om individen drabbas av arbetslöshet. På samma sätt skall sjukförsäkringsavgiften gå till att finansiera sjukförsäkringen. Men enligt regeringens syn är det tydligen fult att ta ut avgifter som skall gå till att finansiera arbetslöshetsförsäkringen. I stället skall en redan balanserad socialförsäkring som sjukförsäkringen få in mer medel, som sedan skall föras över för att finansiera ett annat trygghetssystem.

Folkpartiet anser att den införda egenavgiften till arbetslöshetsförsäkringen skall få finnas kvar, så att individen klart kan se att han eller hon är med och finansierar sitt skydd vid en eventuell arbetslöshet.

För ungefär två månader sedan stod statsministern i denna talarstol och talade sig varm för den nya samarbetsinriktade regeringen. Vore nu inte detta ett ypperligt tillfälle att visa oss ett litet prov på denna samförståndsvilja? Låt inte prestige och lojalitet med fackföreningsrörelsen gå före både en samlad opposition och många starka röster inom KAS-

regioner, Arbetsmarknadsverket och länsarbetsnämnder. Men framför allt: frånta inte den enskilda arbetstagaren hennes trygghet och valfrihet.

Detta förslag är en återställare ur mer än en aspekt. Det återför Sverige till att bli en i den lilla och föga smickrande skara av industriländer som saknar ett allmänt inkomstskydd vid arbetslöshet.

Fru talman! Jag vill med det yrka bifall till de reservationer som finns från Folkpartiet m.fl. i utskottsbetänkandet.

I detta anförande instämde Conny Sandholm (fp).

Anf. 46 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! I det betänkande vi nu skall behandla föreslås det förändringar som i huvudsak syftar till att upphäva de försämringar som den borgerliga regeringen genomförde i lagen om arbetslöshetsersättning och lagen om kontant arbetsmarknadsstöd.

De förändringar vi nu skall genomföra, det s.k. återställandet, är av mycket stor betydelse för alla arbetslösa. De är absolut nödvändiga om vi vill förhindra en gigantisk utförsäkringsbomb, där mängder av arbetslösa skulle ställas utan ersättning och tvingas övergå till att leva på socialbidrag. Det skulle varken individerna eller landets kommuner klara av.

Den borgerliga arbetslöshetsförsäkringen, som nu skall avvecklas, bygger på att kostnaderna skall övervältras från arbetslöshetsförsäkringen till socialbidragssystemet, från staten till kommunerna. Detta är mycket viktigt att känna till. Den åtgärd som skall genomföras i dag är oerhört viktig. Den stoppar utförsäkringsbomben. Den gör att människor som befinner sig i ofrivillig arbetslöshet faktiskt kan få ersättning även i januari och februari. De hotas inte av utförsäkring eller gränser. De kan fortfarande, om de inte får arbete, leva på a-kassa.

Denna fråga är den viktigaste i hela betänkandet. Det är därför vi i Vänsterpartiet tycker att det är tillfredsställande att vi i dag kan vara en del av den majoritet som återställer ersättningsperioderna och förhindrar risken för utförsäkring.

Vad som inte är lika bra – och det framhåller vi i vår motion – är att det inte är fråga om en ren återställare. Det är inte fråga om att fullt ut återgå till det system som fanns före den 1 juli. Nu genomförs förändringar i normalarbetstiden, dvs. det som ligger till grund för dagersättningen. Det görs utan att man riktigt har grepp över konsekvenserna, dvs. utan att veta vilka grupper som egentligen drabbas.

Att Vänsterpartiet trots att det inte funnits tillgång till riktiga konsekvensutredningar ändå ställer sig bakom förslaget beror delvis på att man har lyssnat till och hörsammat Vänsterpartiets motion. Man har, som tidigare har påpekats från talarstolen, förändrat regeringens förslag. Normalarbetstidsbegreppet har förändrats så att beräkningen inte längre sker på underlag av åtta månader, rakt av så som regeringen har föreslagit. I stället finns det nu en lösning med en beräkning som sker på underlag av de fem bästa månaderna – om icke annat angives – vid varierande inkomster. Den förbättringen och förändringen av regering-

ens förslag kommer att förhindra att många som i dag går ofrivilligt arbetslösa får ersättningen sänkt när de tvingas kombinera kortare visstidsanställningar med kortare arbetslöshetsperioder.

Naturligtvis tycker vi fortfarande att det hade varit bäst och mest önskvärt om vi hade fått gehör för hela vår motion, dvs. att man skulle återgå till vad som gällde före den 1 juli och att hela paketet hade lämnats över för utredning. Talarna från de borgerliga partierna har förtigit att steg två är att utreda hela a-kassesystemet. Det är önskvärt.

Vi i Vänsterpartiet tycker inte om att delta i beslut utan att det ligger någon utredning till grund för beslutet som visar konsekvenserna framåt.

Vi kritiserar den förra, borgerliga, regeringen. Ni var inte bättre. Det förslag ni lade fram under våren 1994 var hafsigt hopplockat, hade inga konsekvensutredningar. Vi framförde vår kritik då, och den tål att upprepas.

Men vi riktar samma kritik mot det här förslaget. Vi vet inte riktigt vilka förändringar det kommer att bli i förhållande till en ren återställare. Men vi vet att många människor räddas från att utförsäkras. I och med detta finns det anledning nog att faktiskt ställa sig bakom betänkandet. Talare har i talarstolen sökt hitta motiv. Detta är ett starkt motiv.

Det är alltså bra att a-kassan återställs. Det är också bra att Vänsterpartiet har fått gehör för sin motion avseende deltidsarbetslösas rätt till ersättning, på samma villkor som alla andra arbetslösa. Normalarbetsvillkoret har ändrats i riktning mot Vänsterpartiets motion.

Det var någon här som tidigare berörde frågan om deltidsarbetslösa. Regeringens förslag innebar att en deltidsarbetslös skulle utförsäkras efter en ersättningsperiod. Moderaterna har sagt att de ställer upp på det förslaget.

Jag är oerhört glad för att Vänsterpartiet har fått gehör för sin uppfattning i utskottet och att Socialdemokraterna har anammat den. Nog vore det märkligt att 1994, i Sveriges riksdag, införa en lagstiftning som slår mot just deltidsarbetslösa. 80 % av dem är kvinnor. De skulle inte få stämpla på samma villkor som övriga arbetslösa. Det skulle vara att införa en könslagstiftning. Jag är glad för att det inte sker i dag.

Det som inte är bra i betänkandet är förslaget om ersättningsreglerna. Vänsterpartiet har i flera år väckt motioner om att höja ersättningen till de arbetslösa. Det gäller taket, som tidigare har sänkts från 598 kr till 564 kr. Det gäller också nivån på ersättningen. Arbetslöshetsförsäkringen ger en mycket låg ersättningsnivå i förhållande till andra trygghetssystem. Genom att en basbeloppsanknytning saknas och genom att den borgerliga regeringen helt cyniskt lät bli att höja taket i enlighet med löneutvecklingen förfaller försäkringen. Det passar den borgerliga regeringen.

Försäkringen förfaller som ett trygghetssystem som går att lita på. Detta är en mycket viktig fråga som måste utredas. Men under tiden måste den socialdemokratiska regeringen visa mindre cynism än den borgerliga och justera upp taket en gång per år på basis av tidigare etablerad nivå, dvs. 598 kr per dag.

Vänsterpartiet kräver också att 90-procentsnivån återställs i försäkringen. För de arbetslösa – och en stor grupp är låginkomsttagare – finns det i dag inga marginaler, och de kan därför inte klara dagens nivå.

En höjning till 90 % är en fördelningspolitiskt mycket träffsäker åtgärd. Den bidrar också till att hindra lönedumpning på arbetsmarknaden. Vi känner ju alla till att just a-kassenivån ofta är gränsen för de lägsta lönerna i samhället, och jag tror därför att en sänkning av ersättningen från 90 till 80 % också kommer att påverka de lägsta lönerna i samhället. Det här är något som jag hoppas att även Socialdemokraterna vill undvika och att vi i stället återställer nivåerna.

Det bör också förtydligas att den befintliga nivån inte alls når upp till de omtalade 80 procenten. I vanliga inkomstlägen handlar det i verkligheten om 65–70 %.

Så länge som regeringen vägrar höja ersättningen anser jag att de arbetslösa kommer att drabbas dubbelt av allt. De får inga inkomsthöjningar, som löntagare får i löneförhandlingar och som andra får som har sin försörjning via andra, basbeloppsanknutna trygghetssystem, men de drabbas likväl av alla andra besparingsåtgärder i samhället. De har alltså en dubbel börda.

Jag tror att det här är en mycket angelägen fråga. En höjning går också att finansiera. Den kan, som vi i Vänsterpartiet har föreslagit i vår motion, finansieras via en höjning av arbetsgivaravgifterna med 0,7 %.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nr 7.

Anf. 47 OLA STRÖM (fp) replik

Fru talman! Ingrid Burman lyckas hålla ett långt anförande utan att egentligen beröra den stora och principiellt viktiga skillnaden, nämligen frågan om att ta bort ett gemensamt och generellt välfärdssystem som bygger på obligatoriskt medlemskap. Utifrån det resonemanget ter sig de andra argumenten som Ingrid Burman tar upp som ganska dåliga och klingar falskt.

Vem bryr sig Ingrid Burman om? Här pratar hon om att ytterligare förstärka inkomsttryggheten och inkomstskyddet för dem som har haft möjlighet att vara med i de a-kassor som finns i dag. Men var finns ert patos för de andra, de som nu blir utan i och med att Ingrid Burman och andra i Vänsterpartiet stöder regeringens förslag? Hela Vänsterpartiets reservation bygger på samma logiska kullerbytta. Det talas i brösttoner om vikten av att höja ersättningsnivåerna för dem som redan har a-kassa. Men hur blir det för dem som blir utan?

Jag vill till Ingrid Burman ställa en fråga som jag också vill rikta till Socialdemokraterna: Vad är det för fel på ett system med en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, när vi i fråga om alla andra försäkringssystem i den generella välfärdspolitiken är så överens om att de är bra? Varför är just detta område så hemskt, farligt och fel?

Ingrid Burman har fel i det hon säger om utförsäkring. Det finns naturligtvis inget egenvärde i att ha så långa a-kasseperioder som möjligt. Det är faktiskt det som gör att man sviker den arbetslöse, att man

inte i tillräckligt hög grad jobbar med att få personen i fråga tillbaka till arbetslivet. I bl.a. Danmark finns exempel som visar att långa a-kasseperioder inte alls är någonting eftersträvansvärt.

Ingrid Burman säger att det är viktigt att utreda saker och att Vänsterpartiet tycker att det är bra. Ta då chansen i dag och låt ett bra system få finnas kvar ett tag till! Tänk efter innan ni tar bort det efterlängtade och bra system som nu finns med en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring!

Anf. 48 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Ola Ström tycker att Vänsterpartiet skall tänka efter, och det är just det Vänsterpartiet har gjort. Jag har sagt från talarstolen och jag upprepar igen att det egentligen inte är önskvärt att införa system innan de utreds och konsekvensbelyses. Det gjorde den borgerliga regeringen. Man gjorde det snabbt, och det fanns inget underlag. Man begränsade ersättningsperioderna. Konsekvensen av detta är faktiskt att folk riskerar att stämplas ut ur försäkringen och ut ur systemet.

Efter vad jag förstår av Ola Ströms inlägg tillhör Ola Ström och Folkpartiet den del av samhället som tycker att man – som man brukar säga – skall ge arbetslösa incitament för att de skall återgå till arbetsmarknaden. På något annat sätt kan jag inte förstå Ola Ströms kommentar om att det inte är bra med långa ersättningsperioder. Jag kan inte förstå motivet, men jag kanske kan få höra det senare.

A och O för Vänsterpartiets ställningstagande har varit att vi tycker att det är orimligt att acceptera ett system som puttar ut folk som ofrivilligt är arbetslösa från vidare försörjning, från vidare försäkringsperioder och över till socialbidragssystem. Det är ju det som återstår så länge arbetslösheten ligger på dagens nivåer. Vi löser inte arbetslöshetsproblemet genom att begränsa ersättningsperioderna.

Jag hoppas att den utredning som kommer skall ge oss olika alternativ för hur arbetslöshetsförsäkringen skall se ut i framtiden. Själv är jag väldigt öppen för tanken att skapa någon form av kassa som t.ex. kopplas till a-kassornas samorganisation för de personer som inte vill vara kopplade till någon annan form av a-kassa.

Anf. 49 OLA STRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det viktigaste, Ingrid Burman, är att skapa incitament för arbetsförmedlingar, arbetsgivare och andra att verkligen inte ge upp kampen för att åstadkomma arbetstillfällen för dem som står utanför arbetsmarknaden. Det är det som är det offensiva i att inte ha evighetsperioder för a-kasseersättning. Det finns ingenting positivt i det. Självfallet är utförsäkring något som i det längsta måste undvikas, men att för den skull förlänga a-kasseperioderna löser absolut inga problem, utan risken blir i stället att den arbetslöse kommer längre bort från arbetsmarknaden, blir mer arbetshandikappad än vad han eller hon annars skulle vara.

Det viktigaste är att sätta in resurserna där de behövs genom att aktivt arbeta med arbetsmarknadspolitiken, så att de som har drabbats av

arbetslöshet kan komma tillbaka till arbetsmarknaden så fort som möjligt. Tidsfaktorn är oerhört viktig.

Nu säger Ingrid Burman det som man har längtat efter att få höra, nämligen att det egentligen kanske inte är så dumt med en allmän, obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Men i väntan på en utredning väljer Vänsterpartiet hellre att först avskaffa ett system för att sedan möjligtvis föreslå att det skall införas igen. Detta är ju att svika människor som i dag står utanför arbetslöshetsförsäkringen, och ett tungt ansvar kommer att vila på Ingrid Burman och Vänsterpartiet för att man nu så reservationslöst ställer upp på den här politiken.

Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det är tydligen Ola Ströms och Folkpartiets mening att man genom att begränsa ersättningsperioderna ger arbetsgivare och arbetsförmedlare incitament att jobba med de arbetslösa. Det var ju också någonting nytt. Men jag skall inte värdera det påståendet ytterligare.

Vänsterpartiet har i sin motion i år, liksom tidigare år, lagt fram förslag om att man skall se över hela systemet och dess konsekvenser. Vi har sagt att man måste se över reglerna i KAS. Det är möjlighet att de skall inkomstanpassas. Detta har vi sagt tidigare, och det står vi fast vid. Vi kan inte stödja den snabbt hoprafsade a-kassa som den borgerliga fyrpartiregeringen drev igenom i riksdagen utan konsekvensanalyser, utan att över huvud taget ta med detta med ersättningsperioder, utan att vara framåtsyftande. Vi föredrar att avvakta en mycket mer seriös översyn. I vår modell inkluderar vi hela systemet; en översyn av KAS, formen för ersättning, möjligheten att låta a-kassornas samorganisation administrera någon typ av kassa för dem som inte vill bli administrerade av de rent fackliga förbundskassorna. Detta är Vänsterpartiets syn på arbetslöshetsförsäkringen. Den har vi presenterat tidigare, och den står vi för också i dag. Vår syn ligger ganska långt från det system som vi nu är i färd med att avskaffa.

Anf. 51 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i mycket av det som Ola Ström sade i sitt replikskifte med Ingrid Burman. Men låt mig göra bara ytterligare någon kommentar.

Ingrid Burman beskrev det system som nu gäller och som det beslutades om i somras. Hon talade om kraftiga försämringar, och hon målade upp bilden av soppköer, massvält och umbäranden. Det är ungefär den bilden som Ingrid Burman försöker att måla upp. Men den är ju inte sann.

Innebar det kraftiga försämringar att införa en allmän obligatorisk a-kassa som gjorde att många fler människor, som stod helt utanför systemet, fick en ekonomisk trygghet? Innebar det kraftiga försämringar att höja grundnivån i KAS ganska rejält?

Ingrid Burman kritiserade att taket inte har höjts inom ersättningssystemet. Jag kan förstå att det är ett problem. Samtidigt måste vi komma ihåg att detta system går med ett underskott på ca 50 miljarder

kronor. Den tidigare regeringen genomförde i alla fall förbättringar för dem som låg allra sämst till i systemet. Man höjde i botten, och det var ju oerhört väsentligt för dessa människor. Men vänstern vill i första hand höja i toppen och strunta i dem som befinner sig i botten.

Det är ju det som nu Ingrid Burman tillsammans med socialdemokraterna är beredda att rösta ja till som kommer att leda till köer utanför kommunernas socialkontor framöver. En hel massa människor kommer att hamna helt utanför systemet. Vi kan inte bara se till att de människor som är inne i vissa system har en rimlig ekonomisk grundtrygghet. Det måste ju alla ha, även de som inte har kommit in i systemet och som av olika skäl inte passar in i det. Det är därför som det är så viktigt att det finns en allmän obligatorisk arbetslöshetskassa som ett komplement till de fackliga kassorna.

Jag lyssnade väldigt noga på Ingrid Burman när hon svarade på Ola Ströms frågor om inställningen till den allmänna obligatoriska a-kassan. Men hon gav egentligen inget svar. Hon var öppen för allting. Vad är det då för fel på systemet med en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring? Varför kan inte detta system få verka under den tid som det tar att göra denna utredning som Ingrid Burman är ute efter? Även om man är bekymrad över den stupstock som finns efter två ersättningsperioder, är det ingen som ramlar ur systemet förrän 1997. Visst har vi tid att göra den här utredningen och utvärderingen och låta det allmänna obligatoriska kassasystemet få en chans att etablera sig innan vi skrotar det.

Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det är sant att grundnivån i KAS har höjts, och det är bra, mycket bra.

Elving Andersson sade att jag målade upp bilden av soppköer. Men faktum är ju att den a-kassa och det ersättningssystem som de borgerliga införde sätter en gräns för ersättningsperioder för dem som är ofrivilligt arbetslösa. Det innebär också att när man kommer fram till stupstocken övervältras kostnaderna från det statliga systemet till kommunen, till socialbidragssystemet. Detta är mycket olyckligt.

En arbetslöshetsersättning skall vara till för de arbetslösa. Där skall de få sin ersättning. Sedan skall detta kombineras med andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att minska arbetslösheten.

Det är sant att a-kassesystemet i dag går back med över 50 miljarder. Det är nämligen inte uppbyggt för att klara denna gigantiska arbetslöshet. Lösningen på detta problem är inte att sänka taket eller ersättningsnivåerna. Det är att skaffa fram arbete för alla som i dag står utanför arbetsmarknaden. Vi skall inte straffa de arbetslösa genom att sänka nivåerna. Vi skall jobba offensivt för att skapa arbetstillfällen.

Jag har redan redovisat min syn på den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen. Jag tycker att man skall ta ett helhetsgrepp på hela arbetslöshetsförsäkringen. Vi har motionerat när det gäller KAS. Vi anser att man i stället skall anpassa KAS och se över inkomstnivåerna, om systemet skall bli inkomstrelaterat. Dessutom tycker vi att det är bra med de fackliga a-kassorna. Där har man kunskap om branschen. Man be-

driver ofta ett offensivt arbete. Synen på de arbetslösa är att de är en del av arbetsmarknaden.

Jag vill också påpeka att det fåtal – för det rör sig om ett fåtal – som har anslutit sig till den obligatoriska försäkringen har fullständig frihet att gå med i andra typer av de a-kassor som finns. Det krävs dock en koppling till arbetsmarknaden, och det är ett krav som jag tycker att man skall ställa. Att den möjligheten finns har inte minst Vänsterpartiet sett till, eftersom vi har varit en del av dem som har sett över övergångsreglerna. Det har därför skett en viss förändring sedan regeringen lade fram sitt förslag.

Anf. 53 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har en kort slutkommentar. Vi är helt överens om grundproblemet, att det gäller att skaffa riktiga jobb. Det är naturligtvis detta som är målsättningen. Därom råder det inga delade meningar. Däremot finns det delade meningar om vägen dit. Förslaget att höja arbetsgivaravgiften med ytterligare 0,7 %, som Ingrid Burman stod i talarstolen och pläderade för, hjälper definitivt inte till att underlätta möjligheterna att skapa fler, nya, riktiga och ordinarie jobb. Men målet kan vi gärna vara överens om.

Ingrid Burman sade att det var bra med fackliga a-kassor. Visst är det så, och det är väl ingen som har hävdat motsatsen. Men vi anser att det behövs ett komplement till dessa. Det är ju inte så att vi har försämrat de fackliga a-kassornas möjlighet att jobba och verka. De fungerar ganska bra, men de är inte heltäckande. Därför behövs det komplement för att få en större valfrihet. Därför behöver vi en allmän a-kassa.

Det är inget snabbt hoprafsat förslag. Införande av en allmän kassa, alltså krav på ett heltäckande försäkringsskydd även vid ofrivillig arbetslöshet, har diskuterats sedan början av 1960-talet.

Ingrid Burman säger att man skall se på helheten. Låt oss göra det i den utredning som skall komma. Varför skall vi under tiden minska valfriheten? Varför skall vi under tiden ställa människor utanför systemet? Om jag förstår Ingrid Burmans sätt att argumentera rätt är den viktigaste kritiken mot det nuvarande systemet utförsäkringen efter två perioder. Det finns ingen som kommer att "drabbas" av det förrän tidigast 1997. Därför finns det tid att låta det nuvarande systemet rulla utan förändringar under tiden som man utreder och tar fram den helhetssyn som Ingrid Burman är ute efter.

Jag förstår inte den brådska som det är med detta. Även om jag försöker förstå det utifrån vänsterns och socialdemokraternas sätt att argumentera finns det inte skäl för någon brådska.

Det är väl med vänstern som med socialdemokraterna att det är den fackliga egoismen som har företräde framför rättvisa i ersättningssystem för enskilda människor.

Anf. 54 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! När det gäller synen på hur man skall skaffa nya riktiga jobb är jag glad att vi är överens att det här är det största problemet i den försäkring som vi nu diskuterar. Det är inte med glädje som vi

höjer arbetsgivaravgiften med 0,7 %. Men vi är medvetna om att vi måste höja nivåerna för de arbetslösa. Vi vet också att de lever på smärtgränsen i dag. De kommer att konsumera allt de får i höjd ersättning. Det kommer att stärka den inhemska marknaden. Bortse inte från det.

Det är inte bra att höja arbetsgivaravgiften, men det är en riktad åtgärd till fördel för dem som kommer att konsumera den inte för de människor som kommer att köpa aktier i utlandet eller som inte på annat sätt bidrar till att stimulera den svenska marknaden. På så sätt är det väl använda pengar.

När det gäller den obligatoriska försäkringen har Vänsterpartiet, som jag sade från talarstolen, egentligen förespråkat en ren återställare, noll-läge, så som det såg ut den 1 januari 1994. Vi nådde inte riktigt fram, utan vi fick vika litet när det gäller normalarbetsvillkoret. Vi fick inte igenom våra ersättningsnivåer.

Det förslag som den borgerliga regeringen lade fram och fick igenom var inte utrett – det vill jag fortfarande hävda. Det är få människor som anslutit sig till systemet. Man har lyckats bygga upp stora administrationer. Man har inte valt att utnyttja den kunskap som finns bland dem som har administrerat sådana här system. De som finns inne i de gamla a-kassorna hävdar att man sköter det mer effektivt där. Vi har hört en företrädare för Länsarbetsnämnden i Älvsborg som sade att man skötte det mer effektivt så. Jag kan konstatera att vi kör med dubbla modeller. Jag tror inte att det är bra. Jag tror inte att det är effektivt.

Jag vill inte föra det här systemet vidare, just på grund av att vi inte hade något underlag innan vi fattade beslut om det. Kör vi med det två tre år till, då är vi fast i det. Vänsterpartiet vill ha en ren återställare, men vi vill också ha en utredning.

Anf. 55 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Ibland blir man förvånad när man hör Vänsterpartiets företrädare. Ingrid Burman säger att dagens beslut har stor betydelse för många människor. Vad säger Ingrid Burman till de människor som genom dagens beslut kommer att bli utan a-kassa beroende på att man nu får fackliga monopol på a-kassorna. Vi vill ha alternativ. Vi är i vår syn mer generösa än vad Vänsterpartiet är. Vi säger inte att vi skall ta bort de fackliga kassorna. Vi säger att vi skall ha fackliga kassor och andra kassor. Där är skillnaden, vår syn omfattar hela området medan er syn enbart omfattar de fackliga a-kassorna. Det var den ena delen.

Den andra delen gör mig ännu mer förvånad. Ingrid Burman säger att ni egentligen vill ha kvar a-kassor för alla men ni tar bort en del först för att hinna utreda. Om man vill ha kvar dem under en annan hatt, varför kan man inte ha kvar dessa, när vi inte har velat ta bort de fackliga kassorna? Vi har sagt att de skall finnas kvar tillsammans med de statliga. Vad är det för skäl att ta bort dem?

Jag skulle vara väldigt intresserad av att få en förklaring varför de andra kassorna än statliga är bra. Ingrid Burman tyckte ändå att det var bra att vi hade en försäkring som omfattar alla, men hon vill utreda först.

Vi vet givetvis att vänsterpartister aldrig haft några ekonomiska problem. Jag är bara förvånad över att man ville höja ersättningen i a-kassan till 90 % när man kunnat höja den till 100 % på en gång. Den finansierar man som vanligt genom höjda skatter och höjda arbetsgivaravgifter, vilket innebär att vi inte får den ökning av jobb som vi behöver utan i princip behåller arbetslösheten på en hög nivå. Det förvånar mig inte speciellt, för ekonomiskt tänkande har ni sällan haft när ni inte ens klarade en sänkning på 300 miljoner utan fick ta tillbaka förslaget när det gäller förändringarna i a-kassan.

Två frågor: Vad säger Ingrid Burman till dem som inte får någon a-kassa i fortsättningen? Varför är någon annan typ av a-kassa för hela folket bättre än den a-kassa som vi har nu?

Anf. 56 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Det var två frågor och en rad påståenden. Jag skall börja med en fråga.

Alla dem som hade anslutit sig till den obligatoriska försäkringen – jag tror att det är 10 600 som uppbär försäkring där – vill jag rekommendera att göra som 85 % av svenska folket och ansluta sig till en facklig a-kassa. Vill de inte vara med i en facklig a-kassa kan de ansluta sig till den a-kassa som administreras av facket. Det är ett mycket bra skydd.

Mitt råd är alltså: Se om ert försäkringsskydd.

När det gäller synen på den obligatoriska kassan har jag sagt flera gånger, och jag skall upprepa det, vad vi i Vänsterpartiet har motionerat om och vad vi står för.

För det första tycker vi att de fackliga a-kassorna är bra. Det tycker vi, för de fackliga organisationerna värnar ofta sina medlemmar, även under arbetslöshetsperioden. Man har uppsökande projekt, man arbetar aktivt för att få tillbaka dem i arbetslivet. Det är ett mycket bra komplement både till arbetsförmedlingens arbete och på annat vis.

För det andra har vi i vår motion hävdat att KAS-reglerna – det är här vi faktiskt har en obligatorisk försäkring som alla har möjlighet att använda – inte fungerar tillfredsställande. Vi vill att de utreds tillsammans med hela komplexet. Vi är mycket öppna för att man där också, beroende på hur det slår och hur det ser ut, ser över om KAS skall vara inkomstrelaterat eller inte. Det är vad Vänsterpartiet har sagt och står för.

Vi har också sagt att hela det system som den borgerliga regeringen införde var oklokt, ogenomtänkt och drabbar landets alla arbetslösa. Därför tycker vi att det klokaste man kan göra är att avveckla det snabbt som sjutton för att sedan seriöst utreda hela komplexet.

Anf. 57 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Vad är det för oklokt och ogenomtänkt i att ge människor möjlighet till a-kassa? Vad är det för oklokt och ogenomtänkt i att också människor som av olika skäl inte vill vara med i facket skall ha ett försäkringsskydd?

Ingrid Burman, vi tar inte bort möjligheten att vara kvar i de fackliga a-kassorna, utan vi ger människor två möjligheter. Vad är det för oklokt och ogenomtänkt i det?

Vi vet ju vilka bekymmer människor har haft som fått sin a-kassa genom facket men som inte velat vara med i facket. Jag förstår att Ingrid Burman tycker att det är bra att facket ger pengar till Socialdemokraterna och att facket stöder vänsterpartierna när det gäller olika åsikter. Men det finns faktiskt medlemmar som just av den anledningen inte vill vara med i de fackliga a-kassorna. De skall väl ha möjlighet till försäkringsskydd på annat sätt. Jag kan inte begripa att någon kan tycka att det är oklokt.

På vilket sätt har de statliga a-kassorna varit sämre än de fackliga? Kan Ingrid Burman ge ett enda exempel – jag tror att inte bara jag utan också alla andra i Sverige väntar på ett sådant besked – på att de statliga a-kassorna varit sämre än de fackliga a-kassorna? Det skulle vara mycket intressant att få besked om det.

Ge mig alltså ett enda exempel på att de statliga a-kassorna har betett sig sämre mot sina medlemmar än vad de fackliga a-kassorna gjort!

Anf. 58 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Som vanligt en rad påståenden och en fråga. Påståendena får stå för den som gör dem. Jag nöjer mig med att besvara frågan.

När det gäller de statliga a-kassorna, som har verkat fyra eller fem månader, kan vi konstatera att man har genomfört en dubbel administration. De partier som säger sig värna och effektivisera har genomfört en dubbel administration av a-kassorna. Man har inte samma fördelar som de fackliga a-kassorna har. Det har gjort att 85 % eller mer fortfarande, i detta valfrihetens land, väljer att aktivt tillhöra de här kassorna. Jag talar då om närhet, om branschkunskap och om kännedom om arbetsmarknaden och dess villkor inom en specifik bransch. Jag talar om det aktiva arbetet och det kamratstödjande och sociala arbetet. Jag talar om det här med att kunna jobba med arbetslinjen fullt ut. Där är de fackliga kassorna faktiskt överlägsna den administration som ni har infört.

Låt oss titta på hela komplexet! Och låt oss titta på KAS-systemet i det sammanhanget och se var vi hamnar! Jag är fullständigt övertygad om att det, om Vänsterpartiet skall delta i utredningen och om Vänsterpartiet skall vara en aktiv part, inte blir den modell som ni har stått för. Det kommer i varje fall inte att innebära den typ av begränsningar och besparingar som ni har laborerat med i er modell och den typ av egenavgifter som har slagit fördelningspolitiskt snett.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att arbetsmarknadsutskottets betänkanden AU4 och AU5 samt jordbruksutskottets betänkanden JoU7 och JoU11 fick avgöras vid arbetsplenum tisdagen den 20 december.

5 § (forts.) **Förändringar i arbetslöshetsersättningen** (forts. AU5)

Anf. 59 DAN ERICSSON (kds):

Herr talman! Mot bakgrund av att vi tidigare i dag haft en stor debatt och att vi nu debatterar arbetslöshetsförsäkringen – socialdemokraternas två stora symbolfrågor i valrörelsen – är det litet märkligt att inte något av de ansvariga statsråden är här. Jag har stor respekt för Sten Östlund och Johnny Ahlqvist och deras kunnande. De kommer säkert att försvara regeringen. De har ju försvarat regeringen i förra ärendet och kommer att göra det också i detta ärende. Men jag tycker, som sagt, att det är märkligt att statsråden inte kommer till kammaren, inte minst mot bakgrund av den kritik som under förra mandatperioden ständigt riktades mot de dåvarande statsråden för att de inte var tillräckligt mycket i kammaren.

Den tidigare fyrklöverregeringen genomförde en reformering av arbetslöshetsförsäkringen. En orsak var att var femte person saknade ett tillfredsställande ekonomiskt skydd vid arbetslöshet. Bland de arbetslösa stod så många som var tredje person utanför a-kassorna. En annan orsak till reformeringen var att Riksdagens revisorer påtalade brister i regelverket kring arbetslöshetsförsäkringen som innebar en risk för rundgång mellan åtgärder, kontantstöd och ökad långtidsarbetslöshet.

De förändringar som genomfördes var i huvudsak följande:

1. Våren 1993 sänktes ersättningsnivån till 80 %, något som Socialdemokraterna nu står bakom. Vi måste väl ändå något dra oss till minnes de demonstrationer, utfästelser och uttalanden som gjordes i samband med beslutet. Detta var ju ett oacceptabelt beslut. Här gällde det att återställa osv. I dag kan vi bara konstatera att Socialdemokraterna står bakom denna sänkning.

Skall man tolka de senaste signalerna från Finansdepartementet så är det väl bara en tidsfråga innan man föreslår en sänkning av nivån till 75 %. Man tänker sig alltså ytterligare neddragningar. Vi får se hur det så småningom ser ut i budgetpropositionen. Såvitt jag förstår tänker man sig, som sagt, ytterligare neddragningar. Men tidigare förespeglade man väljarna att man skulle höja nivån.

2. Det är ganska precis ett år sedan beslutet om den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen fattades. Beslutet innebar att många som tidigare inte omfattades av ett inkomstrelaterat skydd vid arbetslöshet nu fick det här skyddet.

3. Samtidigt höjdes den lägsta ersättningsnivån från 198 kr till 245 kr per dag.

4. Under våren beslutades om regelförändringar i syfte att minska rundgången. Generösa övergångsregler antogs. Samtidigt tillsattes en utredning för att se över samspelet mellan arbetsmarknadspolitiken och kontantstödet och för att se hur de långtidsarbetslösas ställning på arbetsmarknaden skulle kunna stärkas. Nu lämpas detta överbord, samtidigt som försämringar genomförs – försämringar som enligt propositionen skulle dra in 2,5 miljarder kronor från de arbetslösa.

Den socialdemokratiska regeringen ser nu till att den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen avskaffas. Enskilda människor slängs ut ur

trygghetssystemen. Genom att trixa med avgiftsuttaget så att egenavgiften till arbetslöshetsförsäkringen slopas, medan avgifterna till den redan överfinansierade sjukförsäkringen i motsvarande grad höjs, kan man disponera om arbetsgivaravgifterna på ett sätt som i princip innebär att alla fortfarande är med och betalar till a-kassan. Däremot får inte alla del av skyddet vid arbetslöshet. Detta är otillständigt!

På två punkter där regeringen föreslagit försämringar för de arbetslösa får man bakläxa, men bara delvis. Samtidigt som det sägs i betänkandet att beräkningarna av besparingarna på de 2,5 miljarderna har brister i underlaget och att det är en uppskattning, säger utskottsmajoriteten att man tror att den egna föreslagna modellen skall uppfylla samma sparkrav. Det finns alltså en stor osäkerhet om vad det här innebär i form av besparingar. Detta är litet bisarrt.

Varför gick det inte att vänta på den översyn som skall göras, så att vi kunde ha ett bra underlag för beslutet?

Ingrid Burman säger att det bästa hade varit att överlämna också detta till utredningen. Men den möjligheten kommer att finnas så småningom. Omröstning sker nästa vecka. Varför då inte stödja ett konsekvent avslag på denna proposition?

Vi kristdemokrater står bakom alla reservationer som företrädare för vårt parti har skrivit under. Men jag begränsar mig här till att yrka bifall till reservationerna 1, 4 och 6 – dvs. det handlar om ett konsekvent avslag på propositionen.

Anf. 60 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Dan Ericsson påstår att det råder osäkerhet om vad betänkandet innebär i besparingar. Jag delar Dan Ericssons uppfattning. Det går inte att säga vad det innebär i besparingar. Det gick inte heller med regeringens förslag. Det handlar så mycket om hur de arbetslösas situation ser ut och hur visstidsanställningar faller ut etc.

Vad man säger i betänkandet och vad som är det enda som någon i Sveriges rike kan säga i dag – inte i riksdagen utan i landet – är att det är troligt att det gäller samma besparingar. Men det vet ingen, för det går nämligen inte att få fram faktiska siffror på hur detta kommer att slå.

Dan Ericsson erbjuder sig att stödja Vänsterpartiets motion om ett rent återställande. Det gläder mig, för det uppskattar jag. Frågan är då: Tror Dan Ericsson att han kan få de övriga borgerliga partierna med sig, så att vi kan få majoritet för detta?

Anf. 61 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Det har visat sig tidigare i dag att Ingrid Burman hör litet dåligt eller har litet svårt att komma ihåg vad som har sagts. Det senaste inlägget är ett klart bevis på detta.

Här har inte erbjudits någon återställare utan en möjlighet att avslå propositionen i dess helhet. Vad Ingrid Burman nu gör är att stödja förslag till försämringar för arbetslösa.

Jag har tidigare under hösten fört några debatter med arbetsmarknadsministern om detta. När jag vid en av debatterna undrade över

besparingseffekterna på just denna sektor gav han ett klart besked: Sparbetinget skall tas hem till sista kronan.

Min fråga till Ingrid Burman är då återigen: Inser Ingrid Burman att hon nu är med på att genomföra detta sparbeting? Att vi sedan inte vet exakt hur det blir är en sak, men enligt arbetsmarknadsministern ligger sparbetinget fast.

Anf. 62 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Ja, Dan Ericsson, det är möjligt att jag hör dåligt. Men det kanske är en egenskap som vi delar, för jag har i talarstolen ägnat nästan tio minuter åt att säga att tillrättaläggandet av det system som fanns under första halvåret 1994 är det viktigaste som gjorts och som kan göras för landets arbetslösa. Det innebär inte att jag på något sätt har antytt att jag skulle ställa mig bakom ett avslag på betänkandet. Det är viktigt, därför att det handlar om att ge tydliga signaler om att vi inte kommer att förändra ersättningsperioderna.

Det är viktigt att återställa framtidstron, har vi lärt oss när vi diskuterade ett tidigare betänkande. Men det gäller inte bara företag. Det gäller arbetslösa, det gäller människor.

Det är viktigt att dra upp spelregler för marknaden, sade borgarna under valrörelsen. Ja, men det gäller också för de arbetslösa. Har jag ingivit Dan Ericsson några andra förespeglingar, skall jag genast be att få ta tillbaka dem. Detta är en angelägen åtgärd som Vänsterpartiet stöder fullt ut.

När det gäller besparingarna står det i betänkandet att de så att säga skall tas hem. Det är troligt att en åtgärd för att förändra normalarbetsvillkoren blir att vi, när vi höjer kravet beträffande kopplingen till arbetsmarknaden, tar hem detta. Men jag kan inte ge Dan Ericsson något löfte. Det kan ingen göra. Det kan alltså inte heller arbetsmarknadsministern göra.

Anf. 63 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Ingrid Burman talar om tydliga signaler, trots att hon tidigare i talarstolen sade att det bästa hade varit att överlämna de förslag som nu skall genomföras till utredningen. Det ges alltså dubbla signaler från Vänsterpartiets sida.

Jag förstår att de har svårigheter i denna fråga. Å ena sidan vill de hjälpa regeringen – då handlar det om försämringar på just dessa två punkter. Å andra sidan säger de sig stå på de arbetslösas sida när det gäller ersättningsnivåer etc. De får inte detta att gå ihop riktigt utan säger precis som Ingrid Burman, att det bästa hade varit att överlämna frågorna till utredningen. Samtidigt tänker de rösta emot den möjligheten. Men ni har fortfarande chansen att fundera.

Ingrid Burman sade att den tidigare regeringen genomförde den här typen av förslag utan att göra konsekvensanalyser. Men vad har vi nu på bordet i dag? Det är ju precis likadant. Det framgår inte ens av propositionen och inte heller av betänkandet hur förslaget skall genomföras. Ändå kommer Ingrid Burman att rösta för ett förslag som vi inte

vet utgången av men som enligt arbetsmarknadsministern innebär en besparing på 2,5 miljarder.

Anf. 64 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! När det gäller proposition 1994/95:99 om förändringar i arbetslöshetsersättningen har bryderierna varit stora från många håll. Propositionen är tyvärr inte så väl underbyggd att det har varit helt lätt att ta ställning i de olika delarna.

Partierna har ju en ideologi att följa, och i Miljöpartiet känner vi att vår ideologi är helt klar för oss. Men de olika vändningarna i propositionen har verkligen inte underlättat avvägningarna. Speciellt när det gäller normalarbetstid och arbetsvillkor finns inga ordentliga beräkningar om utlovade besparingar och hur de kan slå för olika arbetstagare.

I propositionen förordas en normalarbetstid på åtta månader, vilket är oerhört drastiskt. Att ändra normalarbetstiden från tre till åtta månader är ett stort steg. Utskottet säger att man förordar ett arbetsvillkor på 80 dagar fördelade på en femmånadersperiod. Detta skall då gälla som underlag för beräkning av normalarbetstiden. Man har alltså skärpt villkoret från 75 till 80 dagar fördelade på fyra respektive fem månader.

Här kommer jag att stödja utskottet, eftersom förändringen innebär fem månader i stället för åtta månader. Men jag gör det dock med en viss tvekan just på grund av det som jag refererade till i underlaget.

Herr talman! Propositionens förslag om arbetslöshetsersättning vid sidan av deltidsarbete skulle kunna drabba flera grupper i vårt samhälle väldigt hårt. Främst gäller det kvinnor som kanske endast kan få deltidsarbete och även äldre som heller inte har möjlighet att få ett heltidsarbete. Det gäller också flera yrkesgrupper såsom musiker, artister och icke behöriga lärare. Icke behöriga lärare kan exempelvis arbeta 10–20 år. De utför ett bra arbete i skolan men blir ändå avskedade efter varje termin, efter 4,5 månader på höstterminen och 5,5 månader på vårterminen. De kan absolut inte få ett fast arbete utan får vara glada för en deltidstjänst. Men ansvaret för att försörja en familj finns ändå kvar. Om alternativet då blir socialbidrag, permanentas ju arbetslösheten än mer.

Utskottet har kunnat ena sig om att avstyrka den del av propositionen som berör arbetslöshetsersättningen vid deltidsarbete. Det tycker jag är bra, och Miljöpartiet stöder detta.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till min motion A12, res. 2, mom. 1, som gäller nedläggning av de statliga arbetslöshetskassorna. Miljöpartiet går inte emot att man nu återställer de regler som den förra regeringen införde, kanske av ideologiska skäl. De innebar försämringar för de arbetslösa.

Miljöpartiet motsätter sig dock en nedläggning av de statliga arbetslöshetskassorna på grund av att vi anser att de innebär en ökad grundtrygghet för många människor. Miljöpartiet anser dessutom att kassorna skall finansieras skattevägen på ett solidariskt sätt.

Det har visat sig att de fackliga organisationerna inte har lidit någon skada av denna, som vi anser, grundtrygghet. Tillströmningen till de fackliga a-kassorna har inte minskat. Bara enstaka medlemmar i enskilda fackföreningar har lämnat facket.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till min motion och till min motivering om övergångsbestämmelser, reservation nr 9, mom. 10, om ersättningstid t.o.m. den 30 juni 1996.

Anf. 65 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! När vi i dag fattar beslut om att riva upp de försämringar som den borgerliga regeringen genomförde i arbetslöshetsförsäkringen, fullföljer vi den linje som Socialdemokraterna har haft i den här frågan. Jag tror inte att det kan komma som någon överraskning för någon av de borgerliga företrädarna att vi skulle göra på detta sätt, även om man här i debatten har försökt att utmåla det som om detta skulle vara den stora överraskningen.

När försämringarna genomfördes, gjordes det i en total konfrontation med den dåvarande oppositionen. Då är det väl enligt spelets regler att man återgår på det sätt som vi gör i det här betänkandet.

I knappast någon annan fråga har vi socialdemokrater så tydligt och klart markerat vad som skulle ske efter ett eventuellt regeringsskifte. Både i motioner och i anföranden från den här talarstolen har vi framfört att arbetslöshetsförsäkringen skall återställas och de statliga a-kassorna avvecklas.

Herr talman! Efter en lång och förvirrad process, som varade hela den borgerliga mandatperioden, presenterade den borgerliga regeringen hösten 1993 ett dåligt förberett förslag till ny arbetslöshetsförsäkring. År av vånda ersattes plötsligt av en febril aktivitet. Den 15 december fattades det första beslutet om att förändra arbetslöshetsförsäkringen, trots protester från många oroliga människor, inte minst från de ca 30 000 personer som samlades utanför riksdagen.

Men dessa protester avfärdade de borgerliga företrädarna i debatten genom att helt frankt konstatera att "det är för att bevara de fackligt kontrollerade a-kassorna och det socialdemokratiska imperiet som vi i dag ser röda fanor och hör klasskampsparollerna på gatorna i demonstrationer som mest av allt påminner om de konservativa gammalkommunisternas demonstrationer i Moskva."

Detta, herr talman, var de borgerliga företrädarnas svar till oroliga människor. Ett uttalande som till och med uppfattades av en del borgerliga företrädare som en mycket grov provokation. Därför tycker jag att det är märkligt att varje borgerlig företrädare som har varit uppe i detta ärende hänvisar till beställningsjobb från LO och de fackliga organisationerna. Man skriver även detta i texten i reservation nr 1.

Att 30 000 oroliga människor samlades utanför riksdagen påverkade inte den borgerliga majoriteten i kammaren. En ny inriktning drevs igenom med hjälp av Ny demokrati. Men inte ens den borgerliga majoriteten vid detta tillfälle kunde ställa sig bakom den borgerliga regeringens hafsverk. Riksdagen gav regeringen bakläxa och bordlade förslagen.

Jag tycker att det är viktigt, herr talman, att komma ihåg detta när man nu påstår att det är ett hafsverk som har presenterats av nuvarande regering. Detta har kommit efter regeringsskiftet. Det den borgerliga regeringen presenterade för riksdagen var först en utredning. Två år höll man på innan man lade fram förslaget. Det förslaget vill jag verkligen kalla för ett hafsverk.

Den förvirrade processen fortsatte under hela våren 1994. Efter förhandlingarna mellan den dåvarande borgerliga regeringen och Ny demokrati kom det åter en ny proposition. Det var i stort sett samma förslag, men genom synnerligen komplicerade övergångsregler försökte man dölja detta.

Nu utbröt åter en febril aktivitet för nu närmade sig mandatperiodens slut. Efter långa förhandlingar och många sammanträden, inte minst i arbetsmarknadsutskottet, låg åter ett nytt förslag på riksdagens bord.

Turerna var många, analyserna bristfälliga, och jag tror inte ens att den dåvarande borgerliga majoriteten i riksdagen själv hade en överblick över vad som beslutades. För att få i gång det nya systemet före valet tog den borgerliga majoriteten ingen hänsyn till att man ökade risken för fusk eller att man ökade statens utgifter och att man framför allt undergrävde arbetslinjen. In i det sista förhandlades det mellan den borgerliga majoriteten och Ny demokrati. Beslutet fattades på övertid i den här kammaren på den absolut sista dagen som riksdagen kunde sammanträda. Där kan man, Elving Andersson, tala om panik och där kan man tala om hafsverk.

Herr talman! Jag gör denna korta historik av två skäl, dels för att det är en ny riksdag som inte känner till alla turerna runt arbetslöshetsförsäkringen, dels, och inte minst, för att de borgerliga företrädarna i dagens debatt verkar ha glömt bort historien, eller också försöker man att medvetet förtränga hela bilden.

Herr talman! Genom dagens beslut verkställer vi socialdemokrater det vi sade i debatten den 9 juni 1994 samt löften som vi utställde i valrörelsen.

Dagens betänkande bygger på regeringens proposition som innebär att de statliga a-kassorna avskaffas. Detta kombineras med mycket generösa övergångsbestämmelser.

Majoriteten i utskottet anser som regeringen att den inkomstrelaterade ersättningen skall skötas av de fackliga arbetslöshetskassorna. Kassorna sköter detta på ett mycket bra och effektivt sätt. Det fackliga engagemanget i försäkringssystemet har fler fördelar. Facket bedriver omfattande verksamhet för sina arbetslösa medlemmar. Man ordnar aktiviteter, organiserar arbetslöshetsklubbar, hjälper den arbetslöse med att skaffa jobb, upprätthåller kontakter och samarbetar med arbetsförmedling och länsarbetsnämnd. Inte minst viktig är den sociala kontakten, som kan motverka den nedbrytning och utslagning som ofta följer i arbetslöshetens spår. Därmed stärks också den enskildes möjligheter att komma tillbaka till arbetsmarknaden igen.

A-kassorna som är knutna till fack- eller branschorganisationer har dessutom bransch- och personkännedom som är oerhört viktig för möj-

ligheterna att få tips om jobb och utbildning. Genom att de arbetslösa på detta sätt kan ha kvar sin kontakt med yrket eller branschen stärks också självkänslan, något som kan vara helt avgörande för en människas motivation att söka ett nytt jobb.

Det fackliga engagemanget är ett stöd för arbetslinjen som inte kan upprätthållas av en statlig a-kassa. Vilken vardagshjälp kan en arbetslös få av KAS-regionen i Ljusdal? Vilket socialt stöd kan det ge? Hur skall kontrollfunktionen kunna utövas? Och hur skall kontakten med yrket eller branschen upprätthållas?

Detta, Elving Andersson, är svar på frågan om vilken koppling det fanns mellan de fackliga a-kassorna och arbetslinjen.

Nu avskaffas också den utförsäkringsbomb som den borgerliga regeringen införde genom begränsningen av antalet ersättningsperioder. Det är en begränsning som skapat stor oro för ekonomin bland de arbetslösa, som också skapat en stor oro hos kommunerna, där man befarade en kraftig ökning av socialbidragskostnaderna, då detta var enda utvägen efter en utförsäkran.

Nu avskaffar vi också det byråkratiska avgiftsvillkoret, ett avgiftsvillkor som ytterligare byråkratiserade och försvårade handläggningen av ärenden.

Det bör noteras att kritiken också kom från företagarkassorna, som helt delade vår uppfattning att det blev betydligt mer byråkrati genom den nya försäkringen. Jag tycker att det skulle kännas en aning bittert, åtminstone för Kent Olsson, att även företagarnas kassor hade samma kritik mot det tidigare förslaget som den socialdemokratiska oppositionen.

Arbetsvillkoret återställs till det tidigare beräkningssättet med dagar under en viss tid i stället för timmar per månad, som den borgerliga regeringen införde och vars tekniska utformning slog mycket orättvist.

Medlemsvillkoret återställs till vad det var före den 1 juli 1994. För att få ersättning från arbetslöshetskassan måste kravet vara minst ett års medlemskap. Det måste finnas en koppling mellan försäkringen och att vara etablerad på arbetsmarknaden, en koppling som den tidigare regeringen av taktiska skäl inte alls tog hänsyn till.

Herr talman! På två områden stämmer inte utskottets betänkande överens med de förslag som finns i regeringens proposition. Det ena är beräkningen av normalarbetstiden och det andra är begränsningen av s.k. fyllnadsmarkering för de deltidsarbetslösa.

När det gäller att begränsa möjligheten att fyllnadsstämpla i obegränsad tid tror jag faktiskt att alla partier i utskottet är överens om att det måste finnas en sådan begränsning. Vad vi inte är överens om är hur denna begränsning skall genomföras. Utskottet har valt att inte ta ställning i denna fråga. Det har gjorts av det enkla skälet att det inte behövs. Enligt gällande lagstiftning kan regeringen själv genomföra de begränsningar som den anser nödvändiga inom denna del av försäkringen utan något riksdagsbeslut.

Men jag tycker ändå det är viktigt att från denna talarstol markera den socialdemokratiska utskottsgruppens uppfattning. En begränsning av deltidsmarkeringen måste kopplas till en företrädesrätt till mer tid

för den anställde när något sådant bli aktuellt på företaget eller på förvaltningen. Arbetsförmedlingen måste också på ett mer aktivt sätt arbeta med dem som är deltidsarbetslösa. Inte minst arbetsgivarna måste också ta ett ansvar för denna fråga.

Denna uppfattning avvisar de borgerliga företrädarna helt. Deltidsbegränsning i borgerlig tappning var betydligt mer fientlig än i det socialdemokratiska förslaget som vi diskuterade i utskottet. De borgerliga företrädarna i dagens debatt tycks också ha glömt bort att de begränsningar man genomförde för deltidsmarkerarna även stred mot arbetslinjen.

Herr talman! Den andra frågan där utskottet har en annan uppfattning än regeringen är beräkningen av normalarbetstiden för den arbetslöse. Det alternativ som regeringen föreslår med åtta månaders beräkning är svår att överblicka, det medger jag. Vi vet inte vilka konsekvenser det kan få för den som blir arbetslös. Därför har vi från utskottet arbetat fram ett nytt förslag i stället.

Utskottet har enats om ett nytt arbetsvillkor och en ny normalarbetstidsberäkning som mer tar hänsyn till det faktiska förhållandet före arbetslösheten. Genom dessa båda förändringar uppnås det sparmål som regeringen föreslagit frånsett de 300 miljoner som man skulle fått in genom en begränsning på deltidsmarkeringen. Där ligger bollen helt hos regeringen. Den begränsningen kan genomföras när man så vill.

Herr talman! Som jag tidigare har sagt hade den borgerliga regeringen en dröm om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Planerna var stora, buden om hur många som skulle omfattas skiftade från debatt till debatt här i kammaren. När man sedan ute i landet hörde den tidigare arbetsmarknadsministern tala om detta fanns det inga begränsningar för hur bra det skulle bli.

Trots att alla trumpetstötar om en försäkring som omfattar alla är det bara att konstatera att detta var en dröm och inte blev någonting annat än en dröm. Bakom alla dimridåer av övergångsregler kom en verklighet med fler utförsäkrade och med färre människor som omfattades av försäkringen. Detta skrev t.o.m. den borgerliga regeringen i den proposition som låg till grund för det beslut som fattades i kammaren.

Herr talman! Jag tycker att det är litet väl magstarkt när man från de borgerliga företrädarna i dagens debatt fortfarande får höra att 100 000 människor finns i systemet. Någon säger 25 %, och någon har en annan siffra. Det är viktigt att de borgerliga företrädarna som varit uppe i debatten nu redovisar hur många människor som omfattas av den statliga arbetslöshetsförsäkringen.

Hur många omfattas av den dröm som ni hela tiden relaterat i debatten? Jag har inte hört några siffror från er som kan styrka hur många det är. Ni hade en dröm om att det skulle bli många. Trots att ni manipulerade med regelverket för att det skulle komma in betydligt fler människor på ett snabbare sätt blev det inte på det viset.

Ni skriver också i er reservation att den allmänna egenavgiften och era förslag lade grunden för en arbetslöshetsförsäkring i balans. Ola Ström sade att det var ett förslag som balanserade Arbetsmarknadsfon-

den. Inte ens fullt utbyggt med en avgift på 2 % hade man klarat kostnaden för att balansera Arbetsmarknadsfonden, beroende på den politik som fördes på arbetsmarknadsområdet under förra mandatperioden. I varje fall ni som var med under förra mandatperioden vet hur det var med balansen i Arbetsmarknadsfonden.

Ni talar också om en utvärdering av systemet. Elving Andersson frågade varför man inte kunde låta systemet vara kvar så att vi kan göra en utvärdering. Det behöver vi inte göra, Elving Andersson. Det går redan nu att förespå att det blir färre försäkrade i en statlig arbetslöshetsförsäkring än i det system som finns i dag. Vi behöver inte vänta för att se detta.

Vi socialdemokrater vill sträcka oss längre. Efter alla argument här om en samförståndsregering har vi sagt att vi är beredda att tillsätta en utredning för att se över hela arbetslöshetsförsäkringen. Den samförståndsandan fanns knappast under den förra mandatperioden.

Vi socialdemokrater skrev i varenda motion och sade i varenda debatt att vi ville ha en utredning om försäkringen. Men gång efter gång tillbakavisade ni som företrädare för den borgerliga regeringen de socialdemokratiska kraven.

Nu är vi beredda att tillsätta en utredning för att se över hela arbetslöshetsförsäkringen. Jag tror att det är oerhört viktigt att man får fram en arbetslöshetsförsäkring som klarar ett skifte av majoritetsförhållandena även i detta parlament. Det kan inte vara så att de som hela tiden skall drabbas är de arbetslösa.

Herr talman! Det förslag som vi fattar beslut om nästa vecka, och som jag trodde att vi skulle fatta beslut om i dag, innebär att vi går tillbaks till en sammanhållen försäkring med ett obligatoriskt grundskydd och en möjlighet att därutöver försäkra sig för en inkomstrelaterad del. Vi hade en bra och väl fungerande arbetslöshetsförsäkring före den 1 juli 1994. Nu återgår vi till den modellen igen.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 66 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist inledde med att säga att detta förslag rimligtvis inte borde komma som en överraskning för någon. Det gör det i och för sig inte. Det tror jag inte att vi på något vis har hävdat i debatten. Men den här återställaren är inte desto mindre beklaglig, även om den var väntad. Det var heller inga större överraskningar i Johnny Ahlqvist anförande i övrigt. Det var också vad man kunnat vänta sig.

Jag vill göra ett par kommentarer. När Johnny Ahlqvist beskriver historien talar han om att det tidigare har varit mycket dåligt genomarbetade förslag. Det har varit hafsverk, osv. Jag fanns inte i arbetsmarknadsutskottet under förra mandatperioden, men jag hörde den kritik som riktades mot detta.

Då trodde jag att man skulle lärt sig av detta och att Socialdemokraterna när de nu fick chansen i stället skulle komma med väl genomarbetade förslag, eftersom man kritiserade den tidigare regeringen. Det kunde vara intressant att höra vad Johnny Ahlqvist sätter för betyg på

den proposition som kom den här gången, om den var väl genomarbetad, tydlig och solklar.

Johnny Ahlqvist hänvisade också till när riksdagen diskuterade den här frågan tidigare och de stora massdemonstrationer som genomfördes kring riksdagshuset. Jag funderar faktiskt på vad de som var här och demonstrerade egentligen tycker och tänker i dag. De utlovades vid det tillfället att man skulle återställa nivån till 90 % i a-kassan.

De fick definitivt inte några besked om det som nu sker. Förutom att man inte återställer nivån sparar man dessutom i storleksordningen två och en halv miljarder på de arbetslösa. Man försvårar människors möjlighet att komma in som medlemmar i a-kassan. Det är tuffare medlemsvillkor.

Jag är inte alls säker på att det var detta som de 30 000 demonstranterna hade förväntat sig skulle bli resultatet av ett maktskifte där Socialdemokraterna tog över majoriteten. Jag tror att de hade väntat sig någonting helt annat.

Johnny Ahlqvist ställer frågan hur många som finns i systemet och jämför antal. Det är på ett sätt omöjligt att göra det. Man kan mycket lätt konstatera hur många som i dag är inne i ersättningssystemet. Men vitsen med den allmänna a-kassan är att det inte registreras medlemmar, utan den omfattar alla.

Det kan möjligtvis definieras så här: Alla som i dag finns på arbetsmarknaden och som inte är medlem i någon facklig a-kassa hör till den allmänna arbetslöshetskassan den dag de blir arbetslösa. Jag har inte räknat ut matematiskt hur många det är. Men det är oerhört många människor som ingår i det systemet, så man skall inte försöka att negligera det.

Anf. 67 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Först några ord om "väl genomarbetade förslag". När ni lade fram ett förslag till den 15 december 1993 hade faktiskt en utredningsman, Gerhard Larsson, först utrett detta i ett år. Därefter skrevs det en proposition. Det var inte bara vi socialdemokrater som sade nej till detta den 15 december – samtliga partier som är representerade här i kammaren stod bakom återförvisningen av propositionen till regeringen. Jag bara konstaterar det – sedan får Elving Andersson själv bedöma om förslaget var väl genomarbetat eller inte.

Det blev inte bättre under våren med alla de turer som jag försökte beskriva från talarstolen. Den 9 juni när vi fattade det andra beslutet blev det precis samma kaos.

Elving Andersson frågade vad det är för skillnad mellan det förslaget och regeringens proposition i dag. Av ideologiska skäl genomförde ni en förändring av arbetslöshetsförsäkringen den 1 juli 1994. Ni var t.o.m. så fräcka att ni sänkte medlemsvillkoret, som alltid har varit tolv månader, till sex månader. Det gjorde ni för att den skulle träda i kraft så snabbt att det skulle blir oerhört svårt för oss socialdemokrater att ändra beslutet. Det var den politiska taktiken bakom förslaget – man fuskade med medlemsvillkoret.

Den nuvarande regeringen har haft någon vecka på sig att skriva den här propositionen, vilket skall jämföras med att ni tog två och ett halvt år på er för att skriva den förra. Med hänsyn till den tid som den nuvarande regeringen har satsat på detta tycker jag att propositionen är en oerhört bra produkt.

När det gäller de två och en halv miljarderna i besparing vill jag säga att den stora besparingen beror på att ni ökade kostnaderna för systemet genom en s.k. allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Genom att vi ändrar på det uppstår det naturligtvis en besparing. Det är ingen besparing på de nu arbetslösas bekostnad.

Jag kan hålla med Elving Andersson om att det är mycket svårt att beräkna hur många som finns i systemet. Låt mig då formulera om frågan och ställa den till samtliga er som står bakom förslaget att den statliga försäkringen skall finnas kvar: Hur många är det som sedan den 1 juli 1994 har fått ersättning genom att man ändrade systemet? Det kan ju vara ett mått på hur effektiv er statliga "obligatoriska" arbetslöshetsförsäkring är.

Anf. 68 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det var inte så Johnny Ahlqvist ställde frågan tidigare. Då frågade han hur många som fanns i systemet. Om man skall jämföra hur många som är "medlemmar" i det här systemet med hur många som är medlemmar i de fackliga kassorna måste man definiera det på det sätt som jag gjorde tidigare.

Att det här inte har hunnit få särskilt stor genomslagskraft är inte särskilt märkvärdigt. Dels tar det naturligtvis tid att etablera ett nytt system på marknaden. Dels har många blivit avrådda från att gå över till det här systemet därför att det har funnits en risk eller möjlighet – hur man nu vill se det – att beslutet skulle rivas upp omedelbart efter en socialdemokratisk valseger. Det är därför inte så konstigt att det inte har fått den omfattning som vi hade väntat oss. Men om vi hade fått litet mer tid på oss och hunnit att arbeta in systemet på marknaden hade det blivit ett oerhört bra komplement.

Jag vill påstå att det finns starka skäl för att försäkringssystemet vid arbetslöshet skall vara allmänt och obligatoriskt och omfatta alla, precis som bl.a. sjukförsäkringen. Faktum är att alla är med och betalar till systemet, även om man försöker dölja det genom avgiftskarusellen där man flyttar avgifter fram och tillbaka. Alla som har jobb betalar in drygt 4 kr på varje intjänad hundralapp till systemet, men alla får inte del av förmånerna. Det är det jag tycker är så beklämmande med det systemet. Som jag sade i en tidigare replik tycker jag att det här är ett exempel på att facklig egoism går före en socialt rättvis fördelning.

Anf. 69 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Först några ord om varför omfattningen inte har blivit större. Den kommer aldrig att bli större, eftersom de flesta människor här i landet faktiskt tillhör en annan arbetslöshetskassa. I dag är ungefär 4,2 miljoner människor yrkesverksamma. Av dem tillhör 3,8 miljoner människor de arbetslöshetskassor som är etablerade.

Kvar finns då det stora paradnummer som Centerpartiet fortsatte att dra även i valrörelsen, nämligen att det var en försäkring som skulle få in ungefär 500 000 människor i systemet. Men dessa 500 000–600 000 människor kommer inte in i den allmänna "obligatoriska" arbetslöshetsförsäkringen heller. 150 000 av dem arbetar för liten tid per vecka för att komma in i systemet, även enligt det förslag som ni presenterade efter två och ett halvt års skrivande. 80 000 är enligt samma statistik nyetablerade, dvs. ungdomspraktikanter. De kommer inte in, enligt ert förslag heller. 50 000 människor är lant- och skogsbrukare; de kommer inte att omfattas av den allmänna "obligatoriska" försäkringen. 200 000 är småföretagare och företagsledare. De kommer inte heller in i ert system. 120 000 är "övriga".

Ni vill alltså förändra arbetslöshetsförsäkringen, som 3,8 miljoner människor tycker är ett bra system, till en allmän obligatorisk försäkring, för dessa 120 000 som jag vågar kalla för chansare, människor som mycket väl kunde ha gått in i det system som finns i dag men som av en eller annan anledning har valt att ställa sig utanför. För att få in dessa 120 000 människor försämrade ni arbetslöshetsförsäkringen på ett sådant sätt att fler människor skulle ramla ut ur denna allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen när den var fullt utbyggd 1997 än som skulle komma in i systemet genom förändringarna. Jag vidhåller att det är magstarkt att kalla detta för en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, Elving Andersson.

Anf. 70 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist ägnade lång tid åt historieskrivning, och det har jag förståelse för att han gjorde. Det skulle jag också göra om jag framförde ett så dåligt förslag till riksdagen som socialdemokraterna gör.

Johnny Ahlqvist talade om att de borgerliga hade en dröm. Nej, vi ägnar oss inte åt drömmar – vi ägnar oss åt realiteter. Däremot hade vi en förhoppning om att arbetslöshetsförsäkringen skulle få fortsätta att fungera på det sätt som vi hade beslutat, och vi ser det närmast som en mardröm att den socialdemokratiska regeringen återför den till vad den var tidigare.

Vad är det egentligen som man är så rädd för? Jo, man är rädd för alternativen. Varför ger man inte människor möjlighet att välja alternativ? Varför skall man behålla det fackliga monopolet, om facket nu inte kan omsluta alla? Det finns ju faktiskt människor som av en eller annan anledning inte vill bli omslutna av den vänliga famn som Johnny Ahlqvist talar om. Men de som inte vill det skall tvingas att bli omslutna av den famnen!

Att tala om att man skall ge alla människor möjlighet att komma in är ett märkligt sätt att se det. Låt de människor som vill stå utanför vara utanför! Det är väl fullkomligt naturligt. Vi är inte så inskränkta att vi vill ha bara *en* typ av försäkring. Vi vill låta de fackliga försäkringarna finnas kvar och komplettera dem. Ni ser bara en möjlighet, och det tycker vi är bedrövligt. Och ändå är det ni som talar om samförstånd! Ni talar oerhört mycket om samförstånd, men samförståndsandan av i

dag riktar sig enligt vad jag förstår enbart åt vänster. Samförstånd är bra om de andra accepterar de socialdemokratiska villkoren. Accepterar de inte de socialdemokratiska villkoren skall det inte vara något samförstånd.

Det skall också bli skojigt att se om den utredning man så småningom tillsätter blir parlamentarisk eller om man nöjer sig med att ta med parterna på arbetsmarknaden. Jag har en förväntan och förhoppning att den skall bli parlamentarisk. Det kunde vara intressant att få besked av Johnny Ahlqvist i frågan, om man tänker ta med oppositionen eller om man tänker låta den bestå enbart av socialdemokrater och parterna.

Anf. 71 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det är därför att vi närmar oss julen som Kent Olsson här talar om omfamningar. Jag vet inte om tillhörighet till en arbetslöshetskassa innebär någon omfamning. Det finns ingen direkt koppling mellan att tillhöra en sådan och att tillhöra en facklig organisation. Moderaterna har i debatt efter debatt i denna kammare sagt att det är ett obligatorium att vara med i bådadera, men så är det inte. Mängder av människor omfattas i dag bara av arbetslöshetsförsäkringen, och det innebär inte något fackligt medlemskap.

Jag har tidigare sagt och säger återigen, Kent Olsson, att det är en uppgift för den fackliga organisationen att motivera människor för ett medlemskap i den. Erbjuder den fackliga organisationen inte en så bra service att den får med sig människorna, får den stå sitt kast. Men det finns inte någon koppling mellan medlemskapet och att tillhöra arbetslöshetsförsäkringen.

Kent Olsson gav i sitt inledningsanförande exempel på vilka byråkratiska regler som gäller för anslutningen till arbetslöshetsförsäkringen. Vi skriver klart och tydligt i våra motioner från förra året att de människor som bara omfattas av arbetslöshetsförsäkringen skall ha samma service som alla andra. Jag vidhåller fortfarande detta, och jag tror faktiskt också att det till 99,9 % är så, Kent Olsson. Varenda gång som jag från Kent Olsson eller någon annan moderat företrädare efterlyst uppgifter om sådana skräckexempel som man vill blåsa upp, faller de liksom andra påståenden platt till marken.

Varför vill vi ha en koppling till den fackliga organisationen? Om Kent Olsson hade lyssnat på mitt inledningsanförande hade han vetat att det beror på att man där genomför olika sociala projekt för att hjälpa arbetslösa människor. Jag frågar fortfarande Kent Olsson: Vilken hjälp kan man få från en statlig a-kassa som finns inom totalt fyra regioner i vårt land? Jag säger inte att de inte sköter sin uppgift bra i de basregioner som finns, men avståndet på kanske 50 – 70 mil mellan den arbetslöse och den som administrerar försäkringen omöjliggör kanske en bra service.

Ni säger vidare att det är bra att det finns ett alternativ och att detta alternativ är bra. Men, Kent Olsson, för att etablera era statliga a-kassor genomförde ni en modell som medför att människor faller ut ur det andra systemet. Det var på deras bekostnad som ni konstruerade utförsäkringsbomben, ändrade arbetsvillkoret och införde medlemsavgiften.

Jag vill avslutningsvis när det gäller avgiftsvillkoren säga till Kent Olsson att människor faktiskt betalar till er statliga arbetslöshetskassa utan att omfattas av systemet, eftersom avgiftsvillkoret inte överensstämmer med den tid som man behöver ha varit ansluten för att få ersättning.

Anf. 72 KENT OLSSON (m) replik:

Herr talman! Men om vissa människor inte vill omfattas av den omfamning som Johnny talar så vitt och brett om, varför skall de då inte ha möjlighet att stå utanför? De betalar pengar till arbetslöshetsförsäkringen utan att få någon ersättning. Det bryr man sig inte om på den socialdemokratiska sidan. Man tar inte minsta hänsyn till människors vilja. Man har lovat facket att införa ett fackligt monopol på a-kasseområdet, trots att människor får betala för arbetslöshetsförsäkringen utan att få ut något av den.

Jag antar vidare att Johnny Ahlqvist lyssnade ganska bra i utskottet. Det var inte jag som sade att de fackliga organisationerna ger dålig service till folk som vill vara med i a-kassan. Det sades i utskottet av företrädare för andra regioner i vårt land, företrädare som jag inte tror var moderater. Om Johnny Ahlqvist inte är medveten om detta, är han döv. Mängder av människor har ringt till mig på grund av bekymmer i detta sammanhang. Men det är möjligt att de inte har ringt till Johnny Ahlqvist. Kanske menar de att det inte är någon idé, om han så blint tror på fackets makt i detta sammanhang.

Jag vill ställa ytterligare en fråga. Vi var på moderat sida beredda att gå med på en besparing på 300 miljoner kronor. Johnny Ahlqvist säger att vi inte behöver bry oss om denna besparing. Regeringen kan återkomma senare med en sådan besparing. Varför vände sig regeringen då till riksdagen och begärde att få göra denna besparing?

Hur skall Johnny Ahlqvist i Vänsterns famn kunna genomföra de besparingar som blir nödvändiga, när man inte ens kan genomföra denna lilla besparing därför att Vänstern inte gick med på den? Ni kunde ha fått stöd från oss. Jag ser med bävan fram emot vad propositionen i januari kommer att innehålla i form av skattehöjningar. Besparingsdelen verkar man ha svårt att få igenom med hjälp av sina nya kumpaner på vänstersidan.

Anf. 73 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag är rädd för att det inte blir någon omfamning av Kent Olsson inför julen, i varje fall inte efter det senaste inlägget.

Kent Olsson inledde sitt anförande med att säga att facket gör allt för att försvåra för dem som bara vill vara med i a-kassan. Jag hänvisar inte till någon diskussion i utskottet. Jag skall inte förnedra mig till att till kammaren föra ut en diskussion som förts i slutna rum i utskottsarbetet, men Kent Olsson inledde sitt anförande från kammarens talarstol för en stund sedan på detta sätt.

Ett annat påstående som Kent Olsson använde var att facket ger dålig service. Jag säger att det inte är på det sättet. Jag säger än en gång, Kent Olsson, att om fackliga organisationer strular till det för dem som

är med i a-kassan, begår de ett fel. Man skall, om man vill det, kunna vara med enbart i a-kassan. Det är upp till de fackliga organisationerna att motivera människor att gå in i den fackliga gemenskapen.

Vad gäller den besparing om 300 miljoner kronor som vi inte klarade, som Kent Olsson säger, kan regeringen själv enligt 24 § i lagen om arbetslöshetsförsäkringen göra de förändringar som det här gäller. Så har skett kontinuerligt sedan 1985, när jag kom in i riksdagen och började intressera mig för dessa frågor, och fram till i dag. Både borgerliga och socialdemokratiska regeringar har genomfört sådana förändringar. Det var faktiskt den borgerliga regeringen som våren 1993 släppte loss de extra 300 miljonerna, inte den socialdemokratiska regeringen. Man kan alltså fråga vem som ville späda på kostnaderna i arbetslöshetsförsäkringen vid det tillfället.

Längre tillbaka hade man en begränsning i form av en 150-dagarsregel, som hade införts av den socialdemokratiska regeringen. Regeringen har sådana möjligheter. Bollen är nu hos regeringen, och det är upp till den att göra besparingen om 300 miljoner, om den vill göra en sådan. Det har inte alls att göra med att vi skulle sitta i knät på Vänsterpartiet – men jag sitter ju hellre i knät på Vänsterpartiet än jag blir omfamnad av Kent Olsson.

Anf. 74 OLA STRÖM (fp) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist talade i sitt anförande om att han och regeringen anser att facken har en utmärkt basverksamhet och att facken arbetar mycket väl med att förhindra utslagning från arbetsmarknaden. Det är väl alldeles utmärkt om det är så. Jag tycker att de som är med i facket och betalar de dryga avgifterna för detta är att gratulera, om det överallt fungerade så bra. Men det är inte det som är poängen. Som både Elving Andersson och Kent Olsson pekar på är poängen inte huruvida facken fungerar bra eller inte utan huruvida den enskilde skall ha den reella möjligheten att välja ett annat system.

Jag blir faktiskt litet upprörd när Johnny Ahlqvist använder ordet "chansar" när han talar om dem som av någon anledning valt att ställa sig utanför systemet. Det är faktiskt i realiteten så att den valfrihet som påstås finnas är valfriheten för den som är stark och som har tid, lust och ork att slåss för sin rätt. Det är så omvittnat att det även borde ha nått fram till Johnny Ahlqvist att det är så.

Det som ändå skall sägas till Johnny Ahlqvists fördel är att han tydligt deklarerar att något är fel. Då kanske man också i framtiden kan tänka sig att hänvisa upprörda människor till Johnny Ahlqvist för stöd i deras kamp mot byråkratiska fackföreningsombudsmän.

I sitt anförande apostroferade Johnny Ahlqvist också mig när han sade att man nu återinför ett väl fungerande system. Det är minst sagt en sanning med modifikation. Såvitt jag vet har a-kassorna ett betydande underskott, som var stort även innan arbetslösheten blev stor, uppemot 55 miljarder. Det känns därför litet egendomligt att bli attackerad av Johnny Ahlqvist för att man införde egenavgifter till arbetslöshetsförsäkringen. Med argumentet att dessa inte var tillräckliga väljer majoriteten att avskaffa dem. Jag tycker att det är en litet konstig logik.

Den fråga som egentligen är allra viktigast principiellt och som jag fortfarande väntar på ett svar på är följande: Hur kommer det sig att den generella välfärdspolitiken är viktig att slåss för på alla områden utom vad gäller skyddet för de arbetslösa? Det svaret vill jag ha av Johnny Ahlqvist i dag.

Anf. 75 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Ola Ström tar tydligen över och försöker att ytterligare odla myter om hur besvärligt det är att bara komma med i arbetslöshetsförsäkringen eller a-kassan. Han säger precis samma sak som talare före honom, dvs. att det bara är den starke som har den möjligheten.

Jag säger till Ola Ström som jag har sagt till tidigare talare och som jag har sagt många gånger i andra debatter i kammaren: Plocka fram exempel på folk som har blivit förvägrade att bara komma med i arbetslöshetsförsäkringen, så att jag kan få se dem! Det vore mycket intressant. Jag skulle gärna prata med dem som Ola Ström kallar "pampar" inom fackföreningsrörelsen.

Dessa "pampar" inom fackföreningsrörelsen bedriver faktiskt i stället en oerhört fin social verksamhet som förhindrar utslagning. Det är det oerhört viktigt att de gör. Ingen annan gör det.

När det sedan gäller finansieringen vill jag säga att det en gång i tiden – 1991 – faktiskt fanns ett överskott på 6 miljarder kronor i Arbetsmarknadsfonden. Till dags datum ligger underskottet i stället någonstans omkring 50 miljarder. Detta stora underskott beror till stor del på den "icke-arbetsmarknadspolitik" som ni som företrädde den borgerliga regeringen lyckades genomföra under tre år. Där var det inte precis fråga om någon generell välfärd.

Tycker Ola Ström att det överensstämde med den folkpartistiska synen när man på våren 1993 genom ett enda beslut här i riksdagen tog bort 10 % av ersättningen för de arbetslösa – utan några föregående diskussioner och utan att man kunde peka på varför man gjorde det? Att man tog bort upp till 1 500 kr i månaden för vissa människor drabbade tydligen inte den generella välfärden. Det skulle vara intressant att höra Ola Ströms uppfattning om detta.

Jag har nu debatterat med två borgerliga företrädare. Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga. Jag ställde en enda fråga från talarstolen: Hur många har kommit in i den statliga arbetslöshetsförsäkringen – den försäkring som ni utmålar som en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring? Hur många är det som har kommit in? Jag vänder mig till den tredje företrädaren för de borgerliga partierna. Kan jag få svar på frågan, eller kan det till protokollet antecknas hur stor omfattning det är på er obligatoriska arbetslöshetsförsäkring?

Anf. 76 OLA STRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra med fackföreningar. Jag har själv varit med i olika LO-fackförbund. Jag har absolut ingenting emot facken som sådana.

Det jag vänder mig mot är att man utnyttjar den position och den makt man förvisso har till att bråka med människor som redan är i en väldigt besvärlig situation. Sådant vänder vi oss emot i liberala kretsar.

Jag hoppas att jag har fel och att de människor jag har mött utgör en minoritet av dem som söker medlemskap i a-kassan utan att för den skull vara med i facket. Jag hoppas verkligen att jag har fel.

Jag lovar att skicka de människor jag ändå understundom träffar på till Johnny Ahlqvist så att han kan få prata med dem och ge dem det moraliska stöd de behöver i kampen för sin rättighet.

Den principiellt viktigaste frågan gäller inte hur många som omfattas av systemet. Det är inte det som är det viktiga. Det viktiga är vad det är för fel på principen. Om vi höjer oss över diskussionen om hafsverk och beställningsjobb vill jag fråga vad det är för fel på att ha en principiell hållning för en generell välfärdspolitik också på de arbetslösas område.

Jag har så oerhört svårt att förstå logiken i Socialdemokraternas argumentation. Man tillbakavisar i andra sammanhang så oerhört kraftfullt hot mot den generella välfärdspolitiken, men försvarar på detta område en annan modell. Jag tycker inte att det finns någon stringens i en sådan argumentation.

Även om relativt få skulle vara med i den statliga a-kassan jämfört med den som administreras av fackföreningarna kan man inte resonera om principiella saker utifrån hur många som är anslutna till endera kassan. Det kan finnas olika förklaringar till det.

En sak som ändå borde vara helt klar är att den krets som omfattas av en arbetslöshetsförsäkring inte blir större av att man tar bort ett allmänt obligatoriskt system, som Socialdemokraterna nu vill. Det innebär bara att färre omfattas av tryggheten.

Anf. 77 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag vill åter säga till Ola Ström att det inte är fler människor som omfattas av systemet. Det system med en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som ni konstruerade innebär att fler människor ramlar ut ur än kommer in i systemet. Jag kan inte få klart för mig hur det kan vara generell välfärd när regelverket görs på ett så krångligt sätt att fler människor ramlar ut ur än kommer in i systemet. Då är det ju ingen generell linje längre! Jag vågar påstå att det andra systemet är så nära en generell linje man kan komma. 120 000 av 4,2 miljoner människor omfattas inte av en försäkring.

Det minsta man hade kunnat begära från den borgerliga regeringen när den lade fram förslaget var att den hade satt sig ned och tittat på vad de 120 000 människorna som inte kommer in i systemet är för några. Det var därför vi krävde en utredning vid det tillfället. Den dåvarande borgerliga regeringen sade att det inte fanns någon anledning att utreda.

Jag vet inte vad de 120 000 människorna är för några. Men det var för dem ni konstruerade ett system som i slutskedet innebar att ytterligare människor bland de 3,8 miljoner som var med i det vanliga systemet ramlade ur. Ännu fler hade ramlat ur 1997 om vi inte i dag eller på

tisdag, när voteringen sker, fattar beslut om att avskaffa det system som ni införde.

Jag kan inte se att det finns någonting i det systemet som har med generell välfärd att göra.

Anf. 78 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Först vill jag komma med ett klargörande när det gäller de deltidsarbetslösa. Johnny Ahlqvist sade från talarstolen att det finns en gemensam vilja från alla partier i kammaren att begränsa de deltidsarbetslösas möjlighet till ersättning. Så är inte fallet.

Jag har tidigare från talarstolen redovisat att det vore oskäligt och orimligt att begränsa ersättningsperioderna. Jag ställer upp på Johnny Ahlqvists analys om lagstiftning vad gäller deltidsarbetslösas företrädesrätt till fler arbetstimmar. Vi skall också se till – jag tror att vi har samma åsikt om det – att arbetsförmedlingarna aktivt börjar arbeta med denna grupp. Sedan skall arbetet utvärderas, och sedan skall vi se hur det slår. Innan dess är det inte tal om någon lagstiftning – i alla fall inte från Vänsterpartiets sida.

Jag är också väldigt nyfiken på att höra om Johnny Ahlqvist anser att det är lämpligt att regeringen kommer med ett eget förslag i frågan när ett enigt utskott lyft ut förslaget ur betänkandet. Det är fråga ett. Hur ser Johnny Ahlqvist på det?

Fråga två gäller naturligtvis ersättningsnivåerna. Det är bra att Socialdemokraterna är en del av den majoritet som nu återställer a-kassan. Vi tycker att det är bra – varför har jag redogjort för tidigare.

Men det är inte bra att Socialdemokraterna inte hanterar ersättningsfrågan. Det är ju som jag säger: a-kassan är nästan det enda ersättningssystem som inte är basbeloppsanknutet. Den innebär att ersättningen sänks varje år. Den skiljer sig från studiebidraget. Den skiljer sig från folkpensionen. Den skiljer sig från sjukförsäkringen. Det finns ingen automatik i höjningarna. Man har t.o.m. under tidigare år sänkt taket. Vad är det som gör att socialdemokraterna anser att just de arbetslösa skall ha sämre villkor än andra grupper?

Anf. 79 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har inga principiella uppfattningar om att de arbetslösa skall ha sämre ersättningar. Det är kanske viktigt att komma ihåg arbetslöshetsförsäkringens historia.

Våren 1993 sänktes ersättningsnivån med 10 %. Vid det tillfället lade socialdemokraterna fram ett flertal förslag efter dygn av förhandlingar i det här huset som inte gav något annat än att vi blev totalt överkörda av den borgerliga majoriteten. Vid det tillfället fanns det ett underskott i Arbetsmarknadsfonden på ungefär 8–9 miljarder kronor, om jag inte tar fel. Det underskottet är i dag uppe i 50 miljarder. Sedan sänkningen genomfördes har ytterligare 100 000 människor blivit arbetslösa.

Hade det förts en seriös diskussion våren 1993 om att återställa nivån till 90 % som vi förslog samt ytterligare åtgärder hade det gått att genomföra. Med det ekonomiska utrymme som finns och med den

utveckling som har varit i Arbetsmarknadsfonden kan vi i dag bara konstatera att det inte går så enkelt som Vänsterpartiet säger att plötsligt återställa den till 90 % igen.

Enligt den förordning som finns och enligt den lag som finns har regeringen möjlighet att återkomma med förslag när den vill. Det var därför jag sade att jag från riksdagens talarstol ville markera den uppfattning vi socialdemokrater i utskottsgruppen har om vilka förutsättningar som skall finnas innan man gör denna begränsning. Det skall vara klart med företrädesrätten enligt lagen om anställningsskydd för att man skall kunna få mer tid på företaget.

Det måste sättas större press på arbetsförmedlingen så att de lägger ner lika mycket jobb på de deltidsarbetslösa som på dem som är heltidsarbetslösa. Vi har sett många exempel på detta i utskottet genom utfrågningar. Bl.a. har några arbetsförmedlingar redovisat att de inte hade några deltidsmarkerare därför att de lade ner mycket jobb på dessa människor.

Som jag sade från talarstolen måste det framför allt sättas en press på arbetsgivarna att de försöker hjälpa till att få till stånd tjänster så att människor kan försörja sig och överleva.

Jag tror inte ens att Ingrid Burman har den uppfattningen att man vid 25 års ålder skall kunna gå ner till att jobba 50 % och ha garanterad statlig inkomstutfyllnad till den dag man fyller 65 år. Jag tror inte ens att Vänsterpartiet tror på den modellen.

Anf. 80 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista. Vänsterpartiet tycker naturligtvis inte att deltidsarbetslösa skall ha en automatisk löneutfyllnad. Deltidsarbetslösa skall ersättningsstämpla när de står till arbetsmarknadens förfogande och söker fler arbetstimmar.

Problemet med den diskussion jag har tvingats delta i de senaste veckorna och kanske månaderna kring de deltidsarbetslösa är att de flesta verkar anse att de deltidsarbetslösa inte är ofrivilligt arbetslösa. De flesta verkar förutsätta att man missbrukar systemet, och jag delar inte den uppfattningen.

Jag har hört olika siffror om att det skulle vara 10–15 % och upp till 20 % som försvinner när man aktivt börjar arbeta med gruppen. Resterande 80 % är precis som heltidsarbetslösa beroende av den här ersättningen för att kunna leva och försörja sig själva. Därför kommer Vänsterpartiet aldrig att delta i en kollektiv bestraffning som riktar sig mot 20 % men träffar alla. Det är även detta vi talar om när vi skall sätta gränser.

När det gäller ersättningsnivåerna är det sant som Johnny Ahlqvist säger. Det är sant att detta tidigare var ett underskott på 9 miljarder och i dag på 50 miljarder. Men det är tråkigt att behöva använda samma argument till en socialdemokrat som jag nyss använde till en representant på den borgerliga sidan, nämligen att vi arbetar bort underskottet i a-kassan genom en effektiv arbetsmarknadspolitik, genom att se till att det skapas nya jobb. Vi gör det inte genom spara på dem som inte har något, nämligen de arbetslösa.

Eftersom Vänsterpartiet är ett mycket seriöst parti har vi anvisat finansiering för en höjning av ersättningsnivån upp till 90 %. Det skulle vara mycket bra om socialdemokraterna nu kunde ta ansvar även för de arbetslösas situation och inte visa samma cynism som den borgerliga regeringen gjorde. Tack!

Anf. 81 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med detta om det finns människor som frivilligt blir arbetslösa. Jag delar helt Ingrid Burmans uppfattning. Jag tror inte att någon människa frivilligt väljer att bli deltidsarbetslös. Men enligt nuvarande system är det så lätt för arbetsgivaren att sätta en press på dessa människor och i rent utpressningssyfte säga att om alla går ner 10–20 % kan den sjätte människan få vara kvar på arbetsplatsen. Då är det lätt att man tackar ja till att sänka den arbetstid man har. Jag tycker inte att vi kan ha något generellt system som innebär att alla skall ha möjlighet att gå och fyllnadsmarkera hur länge som helst.

Jag tycker inte om några kollektiva bestraffningar. Jag uppfattar inte heller att det förslag vi har diskuterat i utskottet är en kollektiv bestraffning av de deltidsarbetslösa.

Naturligtvis skall vi ha en effektivare arbetsmarknadspolitik för att på det viset sanera i arbetsmarknadsfonderna. Vi från den socialdemokratiska sidan kommer inte att ha samma system som under den borgerliga regeringen. Där lade man helt plötsligt in den ena utgiften efter den andra i Arbetsmarknadsfonden. På det viset behövde man inte redovisa vad kostnaderna var för detta i budgeten. Jag tror att vi ganska snart kommer att se att det kommer andra förslag som innebär en helt annan inriktning här.

Jag kan tyvärr inte ställa upp på det finansieringsalternativ som ni föreslår i er motion och som finns med i er reservation, Ingrid Burman. Det går inte att bara säga att vi skall återställa allt genom att höja arbetsgivaravgifterna. Det finns även en begränsning för höjda arbetsgivaravgifter.

Vi hade kanske kunnat ha ett sådant system om vi hade kunnat göra detta på selektiv grund genom rikta in oss på de företag inom exportindustrin som verkligen går på högvarv. Men det går inte att generellt säga att svenska företag i dag har en stor vinst och att man kan lägga hur mycket som helst på arbetsgivaravgifter. Det finns massvis med företag som kanske inte klarar den belastningen. Därför kan inte vi socialdemokrater ställa upp på det förslag till finansiering som ni har.

Anf. 82 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp ett par huvudfrågeställningar med Johnny Ahlqvist. Han sade i sitt anförande att man nu bara fullföljer vad socialdemokraterna sade innan valet.

Jag läste mina ortstidningar, Norrköpings Tidningar och Folkbladet, när nuvarande statsrådet Blomberg var i Norrköping under våren. Då handlade det om att återställa ersättningsnivåerna till det gamla. Man förespeglade definitivt väljarna att med socialdemokraterna vid makten skulle vi ånyo komma upp till en nivå på 90 % på ersättningen.

Nu är verkligheten den att den socialdemokratiska regeringen inte bara diskuterar att man står bakom en nivå på 80 % – det har man redan fastnat för – utan även en sänkning av nivån ner till 75 %. Då måste jag ställa en fråga till Johnny Ahlqvist. Han säger att det var av ideologiska skäl som förändringarna genomfördes förut. Är det av ideologiska skäl ni nu tänker sänka nivåerna ytterligare, eller har ni en annan beteckning på detta?

När de tidigare regeringspartierna försökte att arbeta med sparprogram var det just för att försvara välfärden. Det skulle bli sämre sedan om vi inte gjorde något nu. Hur ser ni på detta när ni nu skall genomföra den här typen av nerdragningar? Har ni någon annan argumentation? Det är min första frågeställning.

Johnny Ahlqvist sade också här att kostnaderna för systemet ökade när det nya kom.

Konsekvenserna av det måste vara att många arbetslösa fick ett betydligt bättre skydd och ersättning. Logiken säger nu att om man avskaffar detta är det många arbetslösa som drabbas och får försämrade ersättningar. Jag vill fråga Johnny Ahlqvist hur han ser på detta. Vilka är det som drabbas? Är det ingen som drabbas av att ni nu tänker dra in 2,5 miljarder?

Jag vill också notera att när nu regeringen inte får igenom sitt förslag när det gäller deltidsarbetslösa säger man bara rakt på sak att man kan genomföra det på egen hand i regeringen. Riksdagen behöver inte fatta beslut. Regeringen kan ta det på egen hand. Man kan undra litet vad Ingrid Burman egentligen tänker när hon hör detta.

Anf. 83 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Hur Ingrid Burman tänker får hon svara på själv. Det har jag åtminstone tänkt att redovisa för Dan Ericsson.

Jag börjar med den sista frågan om hur många som omfattas av systemet. Jag ställer nu frågan till den fjärde talaren. Hur många människor omfattas av den allmänna obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen, Dan Ericsson? Nu är det inte många kvar på listan, så det vore bra att få ett svar på detta nu.

Leif Blombergs uttalande i en tidning i Norrköping tycker jag är ointressant. Jag har ingen anledning att över huvud taget kommentera hans uttalande i pressen. Vad vi har sagt och vad vi har ett kongressbeslut på från vår partikongress är att nivån skall återställas till 90 % den dag det finns samhällsekonomiska möjligheter att göra detta.

Förutsättningarna för denna återställning ökade naturligtvis i och med valresultatet i september 1994. Om valresultatet inte hade blivit som det blev skulle det väl aldrig bli möjligt att återställa det här.

Ingen har gjort någon utfästelse, Dan Ericsson, om att vi skulle återställa detta till 90 %. Jag har läst igenom de debatter som har ägt rum i den här kammaren. Ingen har sagt att det skall återställas till 90 % omedelbart. Det är det beslutet vi har. Så fort samhällsekonomin medger det skall man göra på detta sätt.

Jag kan trösta Dan Ericsson med att jag inte tror att det kommer något förslag här om att ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen skall

sänkas till 75 %. Det skulle nog ha varit bra om Dan Ericsson hade läst igenom vad arbetslöshetsförsäkringen innebär i förhållande till övriga socialförsäkringssystem. Den är nämligen inte alls utformad enligt de reglerna. Därför kan man inte säga att man skall göra förändringar i arbetslöshetsförsäkringen med hänvisning till att det är en socialförsäkring.

Dan Ericsson, jag väntar fortfarande på ett svar på frågan om hur många som omfattas av det underverk som ni genomförde den 1 juli 1994.

Anf. 84 DAN ERICSSON (kds) replik:

Herr talman! Johnny Ahlqvist svarade inte på de två frågorna jag ställde. Det handlar om hur man argumenterar för att skära ned i systemen och hur man betecknar det. När vi sänkte från 90 % till 80 % var det ganska kraftfulla ordalag från den socialdemokratiska oppositionen. Hur betecknar man det nu när man själv vill göra försämringar? Jag fick inget svar på det. Man bara glider ifrån frågeställningen.

Den andra frågan är också ganska intressant. Vilka är det som nu blir drabbade av försämringarna när 2,5 miljarder skall dras in? Inte heller på den frågan ger Johnny Ahlqvist något som helst besked.

På en punkt ger han däremot ett ganska sensationellt besked. Han säger att vad statsrådet Blomberg har sagt är helt ointressant. Det är ett av de två statsråden i Arbetsmarknadsdepartementet och som ansvarar för regeringens samlade politik. Vad han har gjort för utfästelser innan valet är ointressant enligt Johnny Ahlqvist. Det är ett verkligt memento för framtiden om vad som kommer att sägas av socialdemokratiska företrädare innan ett val och om vad som kommer att gälla efter ett val.

Anf. 85 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Om jag tolkade Dan Ericsson rätt sade det nuvarande statsrådet detta långt före valet. Då är det bara att konstatera att när Blomberg gjorde detta uttalande i Norrköpingstidningen var han faktiskt inte statsråd i en socialdemokratisk regering. Det kanske är skillnad på om man gör utfästelser på det viset. Vad jag sade är att jag inte kommenterar hans uttalande. Jag tycker inte heller att det har med den här debatten att göra.

När det gäller sänkningen från 90 % till 80 % finns det en historia bakom varför vi nu inte kan gå ut och säga att vi skall återställa det här. Som jag sade till Ingrid Burman var det då mellan 9 och 10 miljarder i underskott i Arbetsmarknadsfonden. I dag är det 50 miljarder. Sedan dess har ytterligare 100 000 människor blivit arbetslösa i det här landet. Om vi hade fått gehör för förslagen vid de förhandlingar som Ingela Thalén och jag hade med borgerliga företrädare, där även Dan Ericssons parti var involverat , hade vi kanske inte haft den här utvecklingen i Arbetsmarknadsfonden.

Jag ber om ursäkt om jag glömde besvara den första frågan om ideologin bakom att man skär i systemet. Vi protesterade när ni gjorde ommöbleringar i ekonomin, eftersom ni utgick från helt andra utgångspunkter än ett socialdemokratiskt tänkesätt. Ni gjorde många bespa-

Förändringar i arbetslöshetsersättningen

ringar och införde lättnader för höginkomsttagare i det här landet. Ni sänkte skatten för dem som redan hade mycket, medan ni skärpte situationen på alla områden för dem som redan var utsatta i samhället. Det kanske är en helt annan ideologisk inriktning bakom den politik vi har jämfört med den politik som kds representerade i den borgerliga regeringen.

Anf. 86 BARBRO JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag vill inte förlänga debatten ytterligare. Jag vill endast förtydliga mitt tidigare anförande med att yrka bifall till mina reservationer 2 och 9.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen

6 § Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU7
Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen (prop. 1994/95:75)

Kammaren biföll utskottets framställning om att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Anf. 87 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Det betänkande vi i dag skall debattera berördes av många talare under onsdagskvällens EU-debatt. Men det finns starka skäl att ta upp de frågorna igen med utgångspunkt från det betänkande vi nu har framför oss. Jag vill emellertid först yrka bifall till reservationerna 1, 4 och 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

För några år sedan var riksdagen inbjuden till Småland av organisationen Projekt Linné, som ville visa oss exempel på den unika miljö som finns i skogs- och mellanbygder i Syd- och Mellansverige. Det är ett odlingslandskap med mycket högt bevarandevärde.

Vi besökte en gård med mjölkproduktion nära Vimmerby. Det framgick mycket klart att jordbrukarfamiljen var tveksam till om den i längden skulle kunna fortsätta verksamheten och kunna hålla marken hävdad.

Det här var i Astrid Lindgrens hemtrakter. Hon var själv med under det här besöket. På sitt mycket rättframma sätt gjorde hon klart för alla att hon inte kunde acceptera att gården blev skog.

Många som var med på den här resan, inte minst socialdemokraterna, gjorde långtgående uttalanden om ett levande och öppet landskap. Bevarandet av jordbruket tror jag för alla som deltog framstod som en viktig del i en framåtsyftande miljö- och jordbrukspolitik.

Därför måste jag säga att jag blev glad när vi i EU-förhandlingarna lyckades få avsevärda medel från EU för att hjälpa oss att nå upp till den här målsättningen att bevara det öppna landskapet, inte minst i områden där det öppna landskapet uppenbarligen är en bristvara.

Vi kunde disponera närmare 1,5 miljarder kronor från EU för detta ändamål. Dessa medel skulle inte enbart räcka till att stötta vårt traditionella Norrlandsstöd utan även till en rad miljöinsatser i Syd- och Mellansverige.

Socialdemokraterna uttryckte i början sin tillfredsställelse över förhandlingsresultatet, bl.a. genom Mats Hellström. Sedan i mars, när förhandlingsresultatet blev klart, har socialdemokraterna börjat sväva på målet och vill nu inte fullt ut utnyttja den hjälp som vi får från EU till att göra mycket angelägna miljöinsatser. På grund av den svenska medfinansieringen har vi nu, enligt dem, inte råd att ta emot dessa medel från EU. Jag är övertygad om att detta är en felsyn. De medel som vi själva satsar kommer så småningom tillbaka till statskassan när den aktivitet som skapas leder till förbättringar i ekonomin på många områden. Totalkalkylen bör kunna bli starkt positiv. Dessa medel bör också kunna leda till goda miljöeffekter och en ny alternativ sysselsättning på gårdarna.

När jordbruksutskottet för ett par år sedan besökte Bayern i södra Tyskland fick vi många bevis på vilken positiv effekt som stöd av den här typen kan ha. Det handlar faktiskt i de flesta fall om att man betalar för kollektiva nyttigheter i form av ett vackert landskap, som alla har glädje av. Det kan vara rimligt att en ersättning utgår för detta.

Stora delar av det öppna landskap som vi svenskar värdesätter så högt, inte minst i södra Sveriges skogs- och mellanbygder, hade kunnat skyddas genom det s.k. bärkraftsprogrammet, som skisserades i den förra regeringens EU-proposition. Det hade varit fullt möjligt att genomdriva i EU, eftersom det var väl anpassat till förhandlingsresultatet. Men förhandlare från den nya regeringen, som smyger in i EU-kommissionen med tvekan i argumenteringen, röner självfallet ingen framgång.

De första indikationerna på bristande intresse från regeringens sida i dessa förhandlingar har vi fått i den proposition som regeringen har lagt fram. Där talas det bl.a. om tveksamhet från EU-kommissionens sida. Med den utgångspunkt som man hade är den reaktionen högst naturlig.

Det framstår också som egendomligt att socialdemokraterna vill öka Norrlandsstödet men inte vill släppa fram ett liknande stöd i områden med produktionsförhållanden som i hög grad liknar dem i stödområde 1–4 i Norrland.

Man har dock gjort en viss reträtt i samtalen med Vänstern. Man gör därför ett tillkännagivande i detta betänkande om stöd till vall- och betesmark.

Trots detta har jag full förståelse för den kände miljödebattören Stefan Edmans stora besvikelse över socialdemokraternas agerande i den här frågan. Han kommer säkert ihåg de stolta deklarationerna vid det besök i Småland som jag nyss talade om. Han var en av våra värdar.

Herr talman! I fråga om ekologisk odling, som socialdemokraterna tidigare har låtsats vara mycket intresserade av, stänger man möjligheten att börja odla ekologiskt på en del av gården. Man stänger dessutom det program som kan vara ett första steg mot en ekologisk odling, det resursbevarande jordbruket med en minskad gödselmedelsanvändning osv. Det är en möjlighet att lära sig och eventuellt gå vidare. Det finns en omfattande rådgivning i Sverige med den här inriktningen. Den kommer att visa sig vara meningslös när det finns ett krav på att hela gården skall ställas om. Den utveckling som vi har haft mot större arealer i ekologisk odling kommer att försenas och förhindras. Skillnaden mellan tidigare stolta deklarationer och det praktiska handlandet blir avgrundsdjup.

En annan fråga som tas upp i det här betänkandet är skatten på gödsel- och växtskyddsmedel. Regeringen föreslår betydande höjningar. Man hänvisar till miljöargument. Enligt mitt sätt att se är det felaktigt. Läckaget från jordbruksmarken till vattnet kommer framför allt från användningen av djurgödsel.

Anna Lindh gjorde i somras ett häpnadsväckande uttalande om att den borgerliga regeringens förändring av regleringsavgifterna på detta område skulle ha medverkat till algblomningen i Östersjön. Ett par sekunder efter hennes uttalande visade det sig att det berodde på någonting helt annat, nämligen på övergödningen av fosfor. Det berodde alltså inte alls på något kväveläckage. Fosfor kommer framför allt från ofullständigt renade reningsverk, huvudsakligen i baltstaterna. Det framgår mycket väl av den statistik som vi har.

Om man tog bort hela det svenska jordbruk som avvattnas ut i Östersjön och planterade åkrarna med skog skulle vi kanske efter en 5–10-årsperiod kunna minska kväveutsläppen med i storleksordningen 1 procent. Detta visar att Anna Lindhs argumentation var fullständigt felaktig.

Dessutom är vi mycket irriterade över att den här frågan inte remitteras till Lagrådet. Man bryter nämligen ett normalt gödselår. Den här skatten införs på ett sådant sätt att det hade varit rimligt att låta Lagrådet titta på den tekniska utformningen av förslaget.

Jag vill i detta sammanhang också peka på att investeringar i våtmarker är den absolut effektivaste och bästa metoden om man vill göra någonting åt kväveläckaget i havet. Det är en både billig och bra metod. Peter Weibull Bernström kommer att belysa det närmare litet senare i dagens debatt.

Till sist vill jag ta upp det särskilda yttrande som vi moderater – och även andra borgerliga i utskottet – har i samband med regeringens beslut om prisorter när det gäller inlösen av spannmål. Enligt vårt sätt att se är det ett ensidigt agerande från regeringens sida att bestämma att det skall vara 4 prisorter i stället för de 30 som var skisserade i EU-propositionen. Detta är ett allvarligt åsidosättande av den samrådsplikt som gäller i EU-frågor och som har varit en bärande princip under en lång tid. Detta var uppe hos EU-delegationen och föranledde en stark kritik från delegationens sida gentemot regeringen. Den kritiken är helt

korrekt. Man har på ett flagrant sätt brutit mot det som har varit överenskommet i den här frågan.

Det är allvarligt att man har gjort så här just på detta område. I själva verket är jordbruket en sektor som för närvarande behöver arbetsro och som inte är betjänt av den typ av ingrepp som har gjorts i det här betänkandet och det som vi behandlade för ett par dagar sedan.

Anf. 88 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Vi fortsätter i dag med debatten om jordbrukets förutsättningar i ett EU-perspektiv och de regler som skall gälla i det sammanhanget. Meningen var att allt detta skulle behandlas samtidigt, men eftersom det var litet besvärligt i jordbruksutskottet att hitta majoriteter för olika förslag drog arbetet ut på tiden. Därför har vi fått dela upp ärendet på två tillfällen.

Det är ganska bra att starta den här diskussionen i Astrid Lindgrens Småland, som Ivar Virgin gjorde. Det betänkande som vi skall fatta beslut om i dag rör till en stor del södra Sveriges skogs- och mellanbygder. Det rör också Norrland och miljösituationen i vår landsbygd.

Av det här betänkandet kan vi läsa ut att det finns stora bekymmer och farhågor i fråga om vart det här leder. Vi vet fortfarande inte vad det blir av det här. Det vet vi först när regeringen har bestämt sig för om man vill satsa några pengar eller inte. Jag kommer tillbaka till en del frågor kring detta litet längre fram.

I onsdags tog jag upp jordbrukets roll i samhället. Det förtjänar att upprepas att svenskt jordbruk är en viktig del av det svenska näringslivet och det svenska samhället.

Svenskt jordbruk förser de svenska konsumenterna med bättre mat än vi kan få tag i på annat sätt. Det är jordbrukets förtjänst att vi har ett öppet landskap.

Vill vi skapa ett samhälle med kretslopp, med nya produkter som är biologiskt framställda och som är möjliga att hantera i ett ekologiskt kretslopp, är det jordbruket som är råvarubasen. Då måste vi ha ett intakt jordbruk som kan fungera.

Vill vi bevara växter och djur då måste också sambanden mellan olika typer av landskap fungera i Sverige. I annat fall kommer vi inte att ha det.

Vill vi ha en levande landsbygd då krävs ett jordbruk som lever. Jordbruket är ryggraden i väldigt många av våra bygder, inte minst de bygder som är beroende av att kunna få ett LFA-stöd eller ett miljöstöd. Det är där det här skulle få så stor betydelse.

Jag tog i onsdags också upp det globala ansvar vi har. Jag skall inte gå närmare in på det nu, men jag skulle vilja säga att svenskt jordbruk har en samhällsekonomisk betydelse. Den produktion svenskt jordbruk presterar ligger i storleksordningen 30 miljarder kronor.

Av det här får för all del bonden inte behålla så mycket för sin egen lön och för att förränta det kapital han investerat. Den delen har minskat de senaste åren och ligger nu under 2 miljarder. Det blir en ganska låg timpeng.

Jag sade i onsdags att jordbruksministern var på väg att halvera bondens lön. Mycket tyder på att så är fallet, det är t.o.m. mycket värre. Jag talade med en bonde i dag som innevarande år hade en ersättning för sitt arbete i företaget på ungefär 100 000. Med de skatter, fastighetsskatter och annat, och med de regler som man nu skapar så kommer det nettot att inte bli mer än 40 000 det kommande året, med samma förutsättningar i övrigt. Så mycket slår det.

Jag har här faxmeddelanden från länsstyrelserna i Värmland och i Dalarna där man har beräknat hur det här kommer att slå inom område 4 på en besättning av mjölkkor. Med 18 kor kommer de ändrade reglerna att innebära att man på ett år förlorar 4 000 kronor. Förlusten blir begränsad därför att det höjda arealstöd som man nu slätar ut kan ge en viss ökad inkomst. Men för den som har 35 kor blir det enligt denna beräkning en minskning av 40 000 kronor per år. Då skall vi veta att det överskott man hade dessförinnan inte heller var särskilt stort. Man har inte så mycket att ta av.

Detta är alltså officiella beräkningar som gjorts av statliga myndigheter, och de är mycket bekymrade för det här.

Mot den bakgrunden tycker jag att det hade varit viktigt att få igenom det avtal som Karl Erik Olsson förhandlade fram i Bryssel och som han också skrev en proposition på. Den gav möjligheterna att utnyttja det regelverk som finns inom EU och på det sättet ge svenskt jordbruk en bättre lönsamhet och bättre förutsättningar att leva upp till de krav och de mål som finns på det här området.

I det här sammanhanget skulle jag vilja ställa några frågor till Inge Carlsson, som företräder Socialdemokraterna här i dag.

När det gäller miljöstödet innebar Karl Erik Olssons och den förra regeringens förslag en total ram av 2,8 miljarder, där hälften betalades av EU. Socialdemokraterna har i sitt förslag plockat bort det mesta av detta. Det är mindre än en miljard kvar, totalt sett, om man skall döma av det som är skrivet.

De vill ha kvar det bevarandeprogram för landskapet som vi har i dag. De vill ha kvar NOLA. De vill också ha pengar till ekologisk odling.

För att få Vänsterpartiet att ställa upp på den socialdemokratiska linjen har man lovat att det också skall bli ett generellt arealstöd.

Min fråga är: Skall allt detta rymmas inom denna knappa miljard? Eller kommer ni i budgetpropositionen att plocka fram mer pengar? I så fall hur mycket?

Till Maggi Mikaelsson skulle jag vilja ställa frågan: Vad har Socialdemokraterna lovat er för att ni skulle gå med på detta? Ni har väl inte tagit det här in blanco? Man skriver ju inte några rader i ett utskottsbetänkande och sedan är det bra. Ni måste ha fått något löfte om att fylla det här med något av värde. I annat fall tycker jag det är märkligt att ni har ställt upp på det. Det vore nyttigt och bra att få besked om den saken.

Jag skulle också vilja fråga om LFA-stödet för de lågproducerande områdena. I det betänkande vi i dag skall ta ställning till står det: Den förra regeringens förslag i proposition 19 om strukturstöd och s.k.

LFA-stöd i södra Sveriges skogs- och mellanbygder föranleder i övrigt inga invändningar i utskottet.

Har man inga invändningar mot det förslaget skulle det innebära att man betalade ut dessa djurstöd som finns föreslagna i proposition 19, med i A-området 900 kr per djurenhet, i B 540 och i C 360 kr per djurenhet, med de begränsningar som finns i förslaget.

Är det rätt uppfattat? Kommer vi att ha ett LFA-stöd också i södra Sverige? Det vill jag fråga Inge Carlsson.

Jag vill också fråga Maggi Mikaelsson om det är så hon uppfattat den uppgörelse som har träffats med Socialdemokraterna.

Om det skall finnas ett LFA-stöd i södra Sverige måste det finnas pengar till det i den budget som kommer att presenteras.

När det gäller Norrlandsstödet är skillnaderna inte särskilt stora mellan de förslag som de båda regeringarna framlagt om man ser till *nivån*. Men det är en skillnad i *konstruktion*. Det socialdemokratiska förslaget utger sig för att vara mer generöst. Men det är en felaktig beskrivning, eftersom man plockar in det generella arealstöd till spannmål som fanns också i den förra regeringens förslag, men där räknades det inte in.

Detta kommer dessutom att leda till att spannmålsområdena i Norrland får en fördel framför övriga områden. Frågan är om det var meningen med det här stödet.

Jag skulle också nämna litet om ekologisk odling, därför att det är viktigt. Jag har den uppfattningen att de socialdemokratiska förslagen är negativa för den ekologiska odlingen. Den utveckling vi har beslutat om i riksdagen och som vi vill ha, den kommer inte att ske.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 89 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Nu skall vi då fortsätta debatten om hur vi som medlemmar i EU skall utforma jordbruks- och livsmedelspolitiken i Sverige.

Jag har redan tidigare, både i motioner och i debatten i onsdags, redovisat vår principiella syn på hur vi vill att det skall utvecklas i Sverige och EU. Jag tänkte inte gå in på det så mycket i dag, så att vi kanske sparar litet tid.

Vi i Vänsterpartiet har fått många telefonsamtal och brev. I många fall möter vi en stor indignation över att vi inte har ställt upp på den förra regeringens förslag, framför allt när det gäller det s.k. miljöstödsprogrammet, eftersom nu Miljöpartiet gjort det. I den tidigare debatten har förslaget från den förra regeringen framställts som ett under av klarhet och som ett stort steg framåt för miljön. Jag delar inte den uppfattningen. Förslaget är trots allt en kompromiss av en fyrpartiregering, som har fått tummen ned för miljöpolitiken i övrigt av SNF.

"Omfattande reträtt på miljöområdet – trots många vackra ord" var rubriken på SNF:s utvärdering av den borgerliga regeringens miljöpolitik inför valet.

Jag har svårt att se att skillnaderna är avgörande i fråga om miljöengagemanget på jordbrukets område. I och för sig välkomnar jag Ivar Virgins vackra tal om miljö. Jag hoppas att det talet speglar en förändring i Moderata samlingspartiet. Jag är dess värre inte så säker på att det gör det. Moderaterna har inte gjort sig kända för att vara några stora förkämpar på miljöområdet.

Jag har också litet svårt att förstå Miljöpartiets eufori över förslagen. Det finns delar av förslagen som är bra. Dit hör t.ex. ökade satsningar på ekologiskt jordbruk. Det finns en stor enighet på det området. Jag skall återkomma till det litet senare.

Till det som är bra hör också de generella arealstöden för vall och bete. Som Lennart Brunander påpekade finns de kvar som ett generellt stöd i stödområdena 1–4 och i södra Sveriges skogs- och mellanbygder.

Jag är inte särskilt imponerad över det s.k. ReKo-programmet, dvs. stöd till miljöåtgärder i det konventionella jordbruket.

Jag vill citera vad remissinstanserna har sagt. Där framgår det av den borgerliga regeringens proposition följande: "Kritik riktas mot förslaget till ersättning för resurshushållande konventionellt jordbruk. Länsstyrelserna i Kalmar, Blekinge, Norrbottens och Dalarnas län pekar på svårigheterna att kontrollera de åtgärder som föreslås ligga till grund för ersättningen. Länsstyrelsen i Kronobergs län anser denna del av resurshushållningsprogrammet i praktiken vara helt omöjlig att kontrollera medan Konsumentberedningen och Kooperativa förbundet avstyrker ersättningen."

Motsvarande och liknande synpunkter har jag fått från många av dem jag har pratat med under de senaste veckorna, både från miljörörelsen, LRF och enskilda lantbrukare. Det är svårt att kontrollera denna fråga. Hur skall man kunna kontrollera en sänkning av t.ex. kvävegödslingen med 30 %?

Jag är inte beredd att i dagens samhällsekonomiska läge stödja ekonomiska satsningar i miljardklassen när remissinstanserna har varit så tveksamma. Det är vad det har handlat om i just den delen av programmet. Dessutom vet vi att bidragsfusket redan i dag är ett stort problem i EU. Den anpassningen vill jag inte medverka till.

Däremot är det viktigt att vi får till stånd verkliga miljöåtgärder i det konventionella jordbruket. Jag tycker att det är bra att regeringen skall återkomma med förslag för att vi sedan skall fatta ett beslut. Det innebär inte att vi skall sitta och vänta på regeringen. Alla har ett ansvar att lägga fram bättre förslag till hur ett konventionellt jordbruk skall inriktas mot ett kretsloppssamhälle på ett sätt som går att kontrollera och utvärdera och har miljöåtgärderna som utgångspunkt, inte att utnyttja stödnivåerna.

Jag förutsätter att alla partier lägger fram sådana förslag under allmänna motionstiden.

Jag skulle dessutom vilja utmana LRF och alla de andra som säger sig ha ett starkt miljöengagemang när det gäller jordbruket. Jag gör det bl.a. mot bakgrund av att vi har fått många frågor om det skall beskäras i de delfinansierade stöden. Till dem som ställer de frågorna säger jag: "Läs våra motioner."

Jag upprepar att Vänsterpartiets principiella syn är att de framförhandlade nivåerna skall utnyttjas. Men vi säger också att vi förbehåller oss rätten att göra en helhetsbedömning när vi tar ställning till vårt samlade budgetförslag. Trots allt innebär medlemskapet i EU att enbart stödet till spannmålsodling, oljeväxter och proteingrödor är 5,3 miljarder kronor, dvs. mer än det samlade stödet till jordbruket under innevarande budgetår.

Jag ställer fyra krav för att kunna utnyttja de delfinansierade stöden fullt ut. De innebär utmaningar. Jag lovar att jag är beredd att för Vänsterpartiets räkning utnyttja varje framförhandlad krona i miljöstöd till åtgärder i det konventionella jordbruket som uppfyller bl.a. följande fyra avgränsade och kontrollerbara krav.

- De skall bidra till bevarandet och återställandet av den biologiska mångfalden.
- De skall bidra till att minska kväveläckaget.
- De skall minska överskottsproduktionen.
- De skall leda till nya jobb inom jordbruksområdet.

De tre första kraven uppfylls väl av de kriterier som ställs inom ramen för EEG-förordningen 2078/92, som berör miljöprogrammet. Fjärde punkten om nya jobb ingår inte i de kriterierna. Men jag har svårt att se att det finns invändningar mot att det skapas fler jobb inom ramen för jordbrukets miljösatsningar.

Ett väl genomtänkt och lättkontrollerat program för miljöstöd till det konventionella jordbruket skulle också kunna bli ett viktigt bidrag från Sverige till en förändring i EU. Kom fram med förslag. Vi skall lyssna mycket noggrant på förslag från LRF och andra organisationer.

Lennart Brunander ställde några frågor. Han vill ha en redovisning av vilket stöd vi har givit. Jag har inte stött regeringen med några tomma uttalanden. Men, Lennart Brunander, jag har redovisat vår principiella hållning i miljöstödet. Jag har flera gånger i utskottet, och jag gör det i dag igen, uttryckt kritik mot den proposition vi behandlar i dag, dvs. proposition 75, just för att den har varit ofullständig.

Nu är det cirka tre veckor kvar tills budgetpropositionen läggs fram. Vi har inte förhandlat om några nivåer i budgetpropositionen, just för att vi vill ha full frihet att kunna lägga fram egna förslag som vi tror är bra. Med utgångspunkt i de tidigare diskussionerna och kraven på att utnyttja stöden fullt ut, kan jag inte förstå att det finns några tvivel om att vinna breda majoriteter för bra förslag på dessa områden nästa år.

Jag vill också säga några ord om stödet till det ekologiska jordbruket. Här delar vi i Vänsterpartiet regeringens uppfattning om att kravet för att få stöd till ekologisk odling skall omfatta hela gården. Det är det som skall vara utgångspunkten. Sedan är det fullständigt självklart att omställningen sker stegvis över tiden – vilket står i betänkandet – och att det skall finnas möjligheter till dispenser i särskilda fall. Det kan t.ex. vara fråga om en mycket stor gård. Det skall också finnas möjligheter till kontrollstationer på vägen, om det skulle visa sig att man ångrar sig och vill återgå till konventionell odling. Däremot anser vi att det är felaktiga signaler att föreslå, som Miljöpartiet och de borgerliga partiernas företrädare gör, att man varaktigt skall kunna ha en del av

gården med ekologisk odling och en del med konventionell odling. Även här kommer vi att utveckla våra synpunkter under den allmänna motionstiden.

Jag vill också säga några ord om utredningen om kollektiva nyttigheter som har tillsatts efter samråd med Socialdemokraterna. Det är viktigt – Ivar Virgin nämnde också detta – att få en ordentlig diskussion om de olika delarna i jordbruket. Det gäller att skilja på det som är ren näringsutövning, dvs. att producera livsmedel som konsumenterna vill ha och andra varor som jordbruket producerar, och vad vi som medborgare är beredda att betala för ett öppet landskap, en bra miljö och en långsiktigt hållbar utveckling. Det är inte lätt. Gränserna mellan de två områdena är flytande. Men det är inget skäl att inte försöka göra distinktionen. Jag tycker inte att det är fel att se att kostnaderna som samhället är berett att lägga ned på de kollektiva nyttigheterna i slutändan kommer att fungera som en inkomstökning i jordbruket. Där tycker jag att den socialdemokratiska analysen haltar en hel del.

Jag skulle vilja kommentera några ytterligare saker i detta betänkande. Det första gäller den reservation vi har fogat till betänkandet om stöd eller övergångslösningar till pensionerade jordbrukare. Jag tycker att det är konstigt att alla andra är beredda att offra dem. EU:s regler medger inte att vi ger ett LFA-stöd eller nationellt stöd till dem som är pensionärer. Det kommer självfallet att innebära att jordbruk kommer att läggas ned. Det kommer inte att bli några bra övergångslösningar. Jag tycker att ni skall tänka om och stödja förslaget i reservationen om övergångslösningar.

Det andra som jag tycker är intressant och som jag vill lyfta fram är det som står i betänkandet om rennäringen och vikten av att den också i fortsättningen skall kunna få ett nationellt stöd. Jag är mycket nöjd med att man för första gången lyfter fram möjligheten till strukturstöd till rennäringen. Frågan om rennäringens ställning nämndes nämligen inte i regeringens proposition, och den nämndes mycket summariskt av den förra regeringen. Det här ger en öppning för regeringen att återkomma med ett mer genomarbetat förslag så småningom.

Detsamma kan jag väl säga när det gäller beaktandet av förutsättningarna för fortsatt smågris- och svinproduktion i norra Sverige. Jag tror faktiskt att det är en center- och en moderatmotion som har fått stöd på den här punkten.

Jag vill samtidigt vara tydlig med att det finns anledning att ifrågasätta den här väldigt storskaliga industriproduktionen av fläskkött som det tyvärr ofta handlar om. Men en förändring och en övergång kräver också att det måste få ta en rimlig tid att göra en sådan omställning.

Fru talman! Tyvärr har det mesta av den här debatten om jordbrukets framtid i ett EU-perspektiv handlat om hur stora subventioner jordbruket skall få, om vi skall utnyttja EU-medel och annat. Det är ju inte oviktigt. Vi vet att vi förutom att sanera ekonomin också skall betala en hög medlemsavgift till EU, och vi vet att merparten av EU:s pengar går till jordbruksstöd som vi inte tycker är bra. Jag har faktiskt inte hört någon som säger annat än att EU:s jordbrukspolitik är omöjlig och att den måste ändras, och det måste ju i klartext betyda minskade

subventioner. Det skorrar litet falskt i mina öron när man säger: Visst inser vi att EU:s subventioner måste minska, men det måste någon annan ta itu med.

Fru talman! Sammanfattningsvis vill jag understryka att vi i Vänsterpartiet är kritiska till hur jordbruksfrågorna har hanterats hittills. Det gäller både förslagen i den förra regeringens proposition och, vilket tydligt framgår av vår motion, den socialdemokratiska regeringens proposition 75. Det är inte acceptabelt att redovisa ett annat alternativ så summariskt, och vi är kritiska till att inga ekonomiska ramar har presenterats. Det har gjort det omöjligt att jämföra de här förslagen fullt ut, och det har, tror jag, också bidragit till att skapa en väldigt förvirrad debatt, där många olika siffror har surrat omkring.

Vi har valt att precisera riktlinjerna och se till att de viktigaste dörrarna fortfarande står öppna. Nu återstår det bara några veckor innan budgetpropositionen presenteras, och vi kommer då att lägga fram ett samlat förslag. Jag hoppas då på en konstruktiv diskussion också med LRF:s företrädare om de olika miljöstöden.

Med det vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 90 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Maggi Mikaelsson pratar om subventioner till jordbruket i EU, och det är ju så det här benämns. Vad subventionerna egentligen innehåller är i det ena fallet en ersättning för en prissänkning, för att det skall vara möjligt att fortsätta bedriva verksamhet. I det andra fallet, vad gäller miljöstöden och LFA, är det fråga om en insats för att man skall kunna hålla landskap öppna, en verksamhet som man kanske annars inte skulle kunna bedriva. Det är därför de här ersättningarna finns, och de skall inte jämföras med vilka subventioner som helst. De är faktiskt en ersättning för att man gör något, och kravet för att man skall få del av subventionerna är också att man bedriver en viss verksamhet.

Maggi Mikaelsson sade också att proposition 75, som hon nu stöder, är ofullständig och dålig och att det inte finns särskilt mycket i den. Frågan är vad det är i den som gör att Maggi Mikaelsson trots allt stöder den. Med den beskrivningen av det socialdemokratiska förslaget är det helt ofattbart att hon ändå stöder det. Jag håller med Maggi Mikaelsson om att det inte finns mycket i propositionen. Man väntar då och tänker sig att regeringen skall komma med en massa förslag, men samtidigt vore det ju angeläget att få ett beslut, så att jordbrukarna finge besked. Nu medverkar Maggi Mikaelsson till att det drar ut på tiden och jordbrukarna inte får de här beskeden.

Maggi Mikaelsson sade att Naturskyddsföreningen inte var så förtjust i den förra regeringens miljöpolitik. Det må vara som det är med det. Men när det gäller det förslag som den socialdemokratiska regeringen har lagt fram har man skrivit följande: Ändringsförslagen syftar till att spara pengar i statsbudgeten, men på bekostnad av just de lantbrukare som alla partier inklusive Socialdemokraterna säger sig värna mest om, småbrukarna med mer extensiv odling i skogs- och mellan-

bygderna. Socialdemokraternas förslag sänder EU-notan till de miljömässigt vettigaste jordbruken.

Genom att stöda regeringens förslag gör Maggi Mikaelsson samma sak.

Anf. 91 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Man kan kalla subventionerna vad man vill, Lennart Brunander, men det handlar ändå om pengar som skall betalas av svenska och europeiska skattebetalare och som skall fördelas ut till jordbruket på olika sätt. Jag kan inte försvara delar av det, men jag försöker hantera frågan på ett så bra sätt som möjligt utifrån de mål och riktlinjer som vi har i Vänsterpartiet.

Lennart Brunander frågade också varför vi stöder Socialdemokraternas proposition. Ja, alternativet var inte bättre. Det är det som är dilemmat. Med den korta tid som har stått till buds har vi gjort den bedömningen. Trots att det fanns mycket mer att läsa i den förra regeringens proposition, så var inte den bättre. Den var bättre till vissa delar, och vi har nu sett till så att de delarna finns kvar.

Trots att det är bråttom och att vi skall in i EU den 1 januari är det ingen ko på isen. Jag tror att vi får se 1995 som ett ingångsår, då vi noga måste utvärdera vad medlemskapet får för konsekvenser. Vi måste också vara beredda att utvärdera och ompröva det som är dåligt.

Det är litet falsk reklam, litet falsk propaganda, att låta det framstå som om den förra regeringens proposition var så fullständig, så genomdiskuterad, tydlig och klar. Det står på flera ställen i den att man, både vad gäller nivåer och inriktning på olika stöd, kommer att återkomma till detaljerna senare.

Anf. 92 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Jo, Maggi Mikaelsson, det är en ko på isen. Det är faktiskt angeläget att jordbrukarna får besked. I mars skall man ansöka om de här stöden, bidragen och ersättningarna, och då borde man ju veta vad det handlar om. Efter att vi har fått förslag i budgeten kommer besluten här i riksdagen inte att fattas förrän i mars eller april, och det är för sent enligt min uppfattning.

Maggi Mikaelsson säger att den förra regeringens proposition inte var fullständig. Nej, inget är naturligtvis fullständigt. Det finns mycket att fortsätta förhandla om, men man måste känna till ramarna och nivåerna.

Det vi kallar subventioner i det här fallet är en sänkning av producentpriserna, som i sin tur leder till lägre konsumentpriser. Sedan kan man diskutera vem det är som får subventionen.

Maggi Mikaelsson sade sedan att alternativet inte var bättre. Den proposition som Karl Erik Olsson lade fram rymde precis det som vi pratar om, att skapa förutsättningar för att jordbruk skall kunna bedrivas i de områden som har litet sämre förutsättningar och att genomföra en rättvis fördelning av de ersättningar som vi skall få enligt EU-överenskommelsen.

Det alternativ som Maggi Mikaelsson nu står bakom beskriver inte någonting, utan det lägger i stort sett allt på framtiden. Precis som Maggi Mikaelsson sade är vi överens om en del skrivningar, som är ganska bra, men vi är inte överens om de grundläggande förutsättningarna.

Jag skulle vilja säga om det här förslaget att det liksom pastor Janssons påse är tomt och innehållslöst till dess man fyller det med någonting.

Anf. 93 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Det är sant att stöden i EU:s CAP-system syftar till att kompensera för sänkta priser. Men sänkta priser har man ju därför att man har en överproduktion som man inte kan hantera, och detta leder i dag till en dumpning av världsmarknadspriserna och till en orättfärdig världshandel. Det är här fråga om ett helt paket. Subventioner är subventioner, sedan får man kalla det vad man vill. Pengarna skall ut, och de skall tas någonstans ifrån.

Jag tror inte att vi klarar av det här resonemanget under repliktiden, Lennart Brunander. Jag tror att vi får återkomma till frågan någon annan gång.

Anf. 94 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Jag vill göra några korta kommentarer.

Jag börjar med att kommentera detta med jordbrukets totala ekonomiska situation. Maggi Mikaelsson gav uttryck åt en uppfattning att EU-medlemskapet skulle innebära stora förbättringar. I själva verket har Jordbruksverket gjort en analys och kommit fram till att överskottet nästa år beräknas att bli 2,3 miljarder, vilket är en sänkning med ca 20 % jämfört med nivån 1993/94. Maggi Mikaelsson gav knappast en korrekt beskrivning av läget. Tvärtom har många av de åtgärder som regeringen har föreslagit inneburit en sänkt lönsamhetsnivå för jordbruket.

När det sedan gäller Moderata samlingspartiets uppfattning i miljöfrågor står vi hundraprocentigt bakom proposition nr 19 som behandlades i förra veckan. Jag vill påpeka att detta är ett program där man inte har alla lösningar klara. Det är självklart att det är så, eftersom inte folkomröstningen var klar när detta skrevs. Däremot är det viktigt att fastslå att man har ambitionen att utnyttja de mycket positiva stöden. Det finns änglamarker inte bara i Småland utan även i Värmland, i Skaraborgs län och i övriga delar av Sverige.

Jag är övertygad om att svenska folket har ett mycket starkt behov av att på olika sätt värna dessa och skapa sådana miljöer som man kan göra med hjälp av de här ersättningarna. Inte minst i fråga om våtmarker skulle vi kunna använda mycket pengar för att åstadkomma just det som vi har lovat i samband med olika konventioner, att minska kväveläckaget ut till våra hav.

Anf. 95 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Ivar Virgin talade så vackert om miljön att jag tror att det blir väldigt lätt att åstadkomma bra resultat i framtiden.

Sedan blev det litet felaktigt. Jag talade inte om jordbrukets lönsamhet. Jag redovisade konsekvenserna av det helt av EU finansierade stödet till spannmål, proteingrödor och annat. Detta stöd kommer totalt sett att vara högre än den budget som Sverige har under innevarande budgetår för hela det svenska jordbruket. Det är fråga om faktiska sifferuppgifter, så det är inte så mycket att diskutera.

Jag kan hålla med om att lönsamheten kommer att sjunka.

Anf. 96 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Men det är ju ändå dit som det syftar. Det är fullständigt ointressant att tala om alla de stöd som EU betalar ut om man inte samtidigt anger vilka priseffekter de har. Det som är intressant i slutändan är ju faktiskt effekten på jordbrukets lönsamhet. Det andra är väl fullständigt ointressant. Det handlar om prissänkningar med ca 2 miljarder som sedan motsvaras av fasta ersättningar. Men slutsiffran är ändå det som är helt avgörande för om jordbruket klarar sin uppgift att fylla de funktioner som man förväntar sig i det svenska samhället.

Anf. 97 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Vi hinner nog inte lösa detta under replikomgången. Men det är ändå litet fascinerande att lyssna på en företrädare för moderaterna som så ivrigt pläderar för höjda bidrag just till en sektor. Tänk, om vi skulle ha samma syn på andra områden inom näringslivet! Ivar Virgin var i sitt anförande inne på att vi måste se på näringslivskonsekvenserna och betrakta jordbruket som en näring. Vart skulle det ta vägen om vi hade samma synsätt också inom andra områden?

Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 2, 4, 8 och 9.

I en motion som har väckts med anledning av detta ärende står det att staten inte skall skära i de delfinansierade programmen. Det står också att dessa stöd inte får minska om vi menar allvar med vår regionalpolitik och strävan efter ekologiskt lantbruk.

Detta står inte i Miljöpartiets motion, trots att det skulle kunna ha gjort det. Det står nämligen i Vänsterpartiets motion.

I och för sig har inte Vänsterpartiet brutit mot det som står i motionen, eftersom man inte har minskat stödet. Man har tagit bort det helt.

Jag är besviken på Vänsterpartiet som tidigare har sagt sig att vara intresserat av miljön. Men i och med det här beslutet har man visat att man är betydligt angelägnare att vara ett lydparti åt socialdemokraterna än att föra den politik som man har sagt sig gått till val på, en politik som sätter miljömålen främst. Jag är lika besviken som Naturskyddsföreningen, alternativodlarna och flera miljöorganisationer. Man har framfört den här kritiken till mig, och jag tycker att den är berättigad.

Det förslag som ingick i den borgerliga propositionen handlade om ett stöd till lantbruk som hade fått i gång en intressant utveckling. LFA-stödet, stödet till djur i skogs- och mellanbygderna i Norrland kombinerades på ett bra sätt med miljöprogrammet, dels för ekonomisk bärkraft som skulle gå till vall och bete, dels det resurshushållande programmet som skulle gälla för de lantbrukare som börjar att vilja ändra inriktning på sin produktion. Det finns i dag många sådana lantbrukare. Det börjar att finnas en samsyn om att vi på sikt måste få ett betydligt bättre bärkraftigt lantbruk. Men det är inte helt enkelt att lägga om, men genom det här programmet hade vi kunnat få en utveckling till stånd.

Bevarandeprogrammet var också bra. Här fanns det många stöd som påminner om dem som socialdemokraterna nu lägger fram förslag om. Skillnaden är att det är det enda program som egentligen finns kvar. Här fanns också utbildningspengar, dock för litet enligt vårt synsätt.

Det kändes oerhört viktigt med ett genomförande just nu, därför att just nu är intresset stort för alternativodling. Det finns ett sug på marknaden efter KRAV-odlade produkter som faktiskt är större än efterfrågan. Många konventionella odlare tror nu att marknaden har börjat att stabilisera sig. Man ser att det finns en möjlighet att kunna gå över till alternativodling. Intresset har länge funnits hos många, men känslan av att marknaden inte har varit riktigt stabil har gjort att man har väntat.

Dessutom är det inte så enkelt att gå över från konventionell odling till ekologisk odling. Det krävs ett annat synsätt och en annan kunskap. Vill vi någonting med målet att 10 % skall odlas ekologiskt år 2000 måste vi bidra ekonomiskt för att hjälpa lantbruket att komma i gång.

Vi i Miljöpartiet har krävt att 250 miljoner skall anslås till utbildning. Det kravet har vi inte fått gehör för, men vi kommer att återkomma med detta krav i en motion under allmänna motionstiden.

Det program som kunde ha fått i gång utvecklingen men som nu tyvärr har försvunnit var ett program som hette REKO-programmet – resurshushållande konventionellt jordbruk. REKO-programmet är ett program som Naturskyddsföreningen, alternativodlarna och LRF gemensamt hade jobbat fram i en utredning som heter Förstärkta miljöinsatser i jordbruket. Här hade man pratat ihop sig, vilket är unikt. Jag skulle vilja påstå att detta är ett mycket bra förslag, som klargör att man i Sverige i dag inte har något hållbart lantbruk. Man säger också att detta miljöprogram skall ses som ett program där det offentliga köper vissa prestationer, kollektiva miljönyttigheter. Den anslagna tonen är mycket bra. Programmet är basen för det program som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna nu röstar bort. Detta program innebar en utveckling mot ekologiskt lantbruk.

På precis samma sätt som nu fanns det möjligheter 1990 att gå över till ett lantbruk som var ekologiskt. Även då missade Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tåget. Det är beklagligt att historien upprepar sig.

I REKO-programmet finns det ett förslag om en reducering av handelsgödseln med 30 %, om att öka andelen grön mark, om en bättre

stallgödselhantering, om en reducering av ogräsbekämpningsmedel m.fl. miljöåtgärder t.ex. sprutfria kantzoner. Maggi Mikaelsson, detta program hade bevarat och återställt den biologiska mångfalden, minskat kväveläckaget, fått ner överskottsproduktionen. Det fyller alltså exakt de krav som man kan ställa på ett sådant här program. Det påminner dessutom ganska mycket om det danska programmet. Miljöpartiet hade kunnat tänka sig att skärpa kraven när programmet hade införts, men det viktiga nu var att visa att vi vill införa det. Så blev det inte.

Det har framförts att vi i dag inte skulle kunna utnyttja hela programmet. Detta låter mycket märkligt. Programmet innehöll i alla fall ambitiösa miljökrav, men det skulle inte lätt gå att utnyttja i dag. Lantbrukare skulle vara tvungna att vidta åtgärder för att komma med i programmet. Det var detta som legitimerade det och gjorde det ännu bättre, att det inte lätt gick att utnyttja. Den kritiken är alltså helt befängd.

Vi i Miljöpartiet hade kunnat tänka oss att skärpa kraven på REKO-programmet sedan det införts, t.ex. genom att ha en trappa så att man fick mer om man minskade mängden handelsgödsel ytterligare med 30 %, 40 % respektive 50 %. Dessa förändringar skulle vi ha kunnat göra sedan REKO-programmet hade införts. Nu införs de inte.

I betänkandet sägs att regeringen skall återkomma. Med det nöjer sig Vänsterpartiet. Man säger ingenting när. Enligt vad vi får höra från Maggi Mikaelsson får vi väl se 1995 som ett övergångsår då det inte händer någonting. Det anser vi i Miljöpartiet är absolut oacceptabelt. Då har man inga miljömål alls om man tänker vänta till någon annan gång.

Vi vet att stöd till djur eller miljöprogrammet finns kvar, men vi vet också att Socialdemokraterna vill ändra LFA-områdena. Hur mycket som i realiteten blir kvar vet vi i dag inte. Nivåerna är inte heller klara.

När det gäller programmet för ekonomisk bärkraft, där Maggi Mikaelsson slår sig för bröstet för att stöd till vall och bete har blivit kvar, vet vi inte heller hur mycket det blir. Vi vet att Socialdemokraterna också där avser att ändra LFA-områdena. Men vi vet inte heller här vilka nivåerna blir, och vi vet inte ens när man återkommer med förslag. Att förhandla på det sättet tycker jag inte ökar respekten för Vänsterpartiet.

Beträffande ekologisk odling hade man önskat att det förslag som nu läggs på bordet från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet hade varit mer fullödigt. Man hade önskat att nivåerna hade varit klara. De som vill börja lägga om till ekologisk odling i år måste nu kunna börja räkna på vilka effekter det får. Det är bråttom, Maggi Mikaelsson. Vill man ha någonting gjort 1995, är det bråttom. Här har vi bara fått reda på att regeringen skall besluta hur det fortsatta programmet skall se ut. Här har vänstern inte ens sagt sig vara intresserad av att vara med i diskussionerna. Man överlåter allt till regeringen, t.o.m. med fullt förtroende.

Det som är sorgligt när det gäller det ekologiska lantbruket är att man måste lägga om hela arealen för att få bidrag. Man kräver en

helomställning av gården. Det stoppar många som i dag har börjat att lägga om och som inte kommer att kunna lägga om hela arealen, t.ex. många spannmålsgårdar på slätten som inte kan hitta gödsel till mer än en del av arealen och därför vill kunna lägga om delar av arealen. Det kommer att innebära att många av de mjölkbönder som i dag har intresse av att lägga om inte kommer att kunna göra det. De kommer inte att kunna hitta spannmålsgårdar som kan odla fodersäd om kravet är att den gården skall ha hela sin areal KRAV-odlad.

De här bestämmelserna sätter alltså kraftiga käppar i hjulen för den fortsatta utvecklingen mot en ekologisk odling. Det är mycket beklagligt. Jag har svårt att förstå varför man sätter dessa käppar i hjulen.

Jag delar Alternativodlarnas uppfattning att det här förslaget kommer att göra det omöjligt för Sverige att nå målet att 10 % av arealen skall vara ekologiskt odlad år 2000. Miljöpartiet kommer att återkomma med ett förslag som kanske kan rätta till detta, om det nu finns ett intresse för det från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

Jag är nöjd med en sak som på initiativ från Miljöpartiet har gått igenom, nämligen att ekologiska odlare skall undantas från trädeskravet för att få arealstöd och att regeringen i EU skall driva frågan om att ekologiska odlare skall få en särregel i det avseendet. Jag är mycket förvånad över att det finns en socialdemokratisk reservation i det här ärendet. Det är ett ganska naturligt krav om man inser att den ekologiska odlingen i sig minskar intensiteten, mängden säd per hektar. De har redan minskat produktionen genom att gå över till ekologisk odling och måste därför inte också minska ytterligare genom trädeskravet. Man får två krav på sig att minska produktionen. Det här borde vara självklart för alla som är intresserade av ekologisk odling.

I fråga om miljöavgifterna vill Miljöpartiet gå längre. Vi tycker att det är bra att vi får en ökning av miljöavgifterna på kväve, kadmium och bekämpningsmedel, men vi hade velat gå betydligt längre. Socialdemokraterna föreslår en ökning från 60 öre till 1 kr 80 öre. Vi hade velat gå så högt upp som 5 kr och 60 öre på kväve.

För kadmium föreslås att avgiften skall ligga kvar på 30 kr per gram kadmium, men den skall gälla all kadmium över 5 gr per 1 ton fosfor. Det är en ändring i rätt riktning, men vi hade samtidigt velat höja nivån till 50 kr per gram.

Vi skulle också vilja ha en utvärdering efter ett år för att se om det fick de effekter som vi ville, t. ex. om kadmiummängden på våra åkrar har minskat. Det har vi uttryckt i reservation 9, som jag yrkar bifall till.

Vi anser att de pengar som tas in som miljöavgifter skall återgå till lantbruket bl.a. i form av utbildningsbidrag. Menar vi allvar med ekologisk odling måste vi ställa upp med konsulter som hjälper lantbrukare med övergången. Men vi vill också att en sådan bagatell skall uppmärksammas som att trädgårdsnäringen drabbas av en merkostnad för sina biologiska bekämpningsmedel som numera skall registreras hos Kemikalieinspektionen. Vi anser att de bilologiska bekämpningsmedlen är ett litet steg i rätt riktning och de borde få en delfinansiering, för annars finns det risk att de slås ut. Här har vi fått en positiv skrivning i betänkandet. Vi hoppas att frågan kan lösas snabbt.

Det här betänkandet är ett sorgligt betänkande, för det visar att synsättet i 1990 års politik finns kvar i dag. Det gynnar inte det vi vill, nämligen en övergång till ett lantbruk som är ett kretslopp i betydligt högre grad än vad dagens lantbruk är. Det stöder i stället det konventionella storskaliga lantbruket, samtidigt som det talas vackert om det andra utan att de förslag som nu ligger kommer att leda lantbruket i den riktning som vi skulle vilja. Chansen fanns 1990, chansen finns nu. Tyvärr känns det som att man båda gångerna har missat chansen.

Genom att minska intensiteten i odlingen skulle vi kunna få tillbaka de öppna landskap som håller på att gå förlorade. Vi skulle kunna öka den biologiska mångfalden, där det inte bara handlar om att spara vissa arter utan också om individrikedomen inom arter. Vi skulle kunna få ett lantbruk som inte är så kemikalieinriktat.

Det som är mest sorgligt är dock att betänkandet är så ofullständigt. Vi vet egentligen inte vad vi beslutar om. Det vet inte Maggi Mikaelsson heller. Jag är förvånad över att Vänsterpartiet kunde acceptera betänkandet med så litet underlag.

Anf. 99 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har stor respekt för Gudrun Lindvalls miljöengagemang, men det får väl vara någon måtta med demagogin. Jag har läst den utredning som Gudrun Lindvall hänvisar till. Jag har talat med alternativodlare. Det är problem med det REKO-program som är föreslaget i proposition 19 när det gäller fusk och annat. Jag är förvånad över att Gudrun Lindvall är beredd att satsa en miljard kronor på något som inte går att kontrollera på något bra sätt.

Utredningen är inte spolad, det är inte kört. Läs propositionen, läs betänkandet. Jag vet att miljöpartister anser att de är väldigt mycket bättre än alla andra på miljöfrågor, och det kanske stämmer i många delar. Men då är det litet märkligt att Gudrun Lindvall är så förvissad om att den förra borgerliga fyrpartiregeringens förslag är så utomordentligt förträffligt att man köper det rakt upp och ner.

Vi skulle ha velat ha skarpare förslag, säger Gudrun Lindvall. Men det kom inga sådana förslag.

Anf. 100 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Det här förslaget är inte i första hand framtaget av politiker. Det är framtaget av sådana som jobbar med dessa frågor. Det är framtaget av LRF, Alternativodlarna, Naturskyddsföreningen m.fl. Dem har jag stor respekt för.

Jag är inte rädd för ett förslag när det är ett borgerligt parti som har lagt fram det. Jag tittar på förslaget. Jag är inte i första hand intresserad av vem som har skrivit under det. I det här fallet är det ett bra förslag. Det är vi, Naturskyddsföreningen och Alternativodlarna överens om. Vi är också överens om att man hade kunnat höja miljöavgifterna ytterligare för att finansiera miljödelen. Det hade Maggi Mikaelsson också kunnat stödja. Vi hade haft råd med det, och då hade inte ekonomiska hinder som Maggi Miakelsson nu talar om funnits.

Jag har diskuterat det här med många konventionella odlare som säger att de har förståelse för en höjning av miljöavgifterna för att kunna ha kvar bl.a. programmet för resurshushållande och stöden till vall och bete och många andra miljöinsatser, t.ex. reduktion av växtnäringsläckage. Hade vi höjt avgifterna för framför allt kväve, hade vi fått både piska och morot. Då hade det funnits en möjlighet för de konventionella odlare som hade velat slå in på annat att göra det. I det förslag som ni och Socialdemokraterna lägger fram stänger ni dörren. Jag har svårt att förstå hur Maggi Mikaelsson kan säga att hon vill ha ett annat program för resurshushållande. På vilket sätt blir det lättare att kontrollera?

Anf. 101 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Jag antar att vi, Gudrun Lindvall, har pratat med ungefär samma alternativodlare. Jag antar också att även Gudrun Lindvall haft diskussionen om hur man skall kunna kontrollera minskningen av t.ex. kväveanvändningen och hur man skall kunna klara av att få in några större summor på miljöavgifter om dessa höjs för mycket. Vi kommer ju att få bort t.ex. gränskontroller. Den diskussionen känner Gudrun Lindvall också till. Jag tycker därför att det är litet märkligt att Gudrun Lindvall inte ser några hinder i just den frågan.

Jag är inte lika orolig som Gudrun Lindvall. Jag har läst förra propositionen. Jag har riktat kritik mot Socialdemokraternas förslag, och det har jag framfört. Jag har också sagt att vi i Vänsterpartiet ser på politiken i dess helhet. Vi måste förbehålla oss rätten att också väga in en helhetssyn i ekonomin när vi lägger fram vår totala budget.

Det är möjligt att Gudrun Lindvall i sitt utskott har fria händer att spendera pengar som hon vill. På det sättet jobbar inte vi i Vänsterpartiet. Därför kommer vi att väga samman dessa saker till en helhet.

Anf. 102 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! För det första: Naturskyddsföreningen och alternativodlarna har föreslagit en höjning av kväveavgifterna till 2:40 kr i stället för 1:80 kr. Det är 60 öre mer jämfört med det förslag som stöds av Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. För de första åren, 1995 och 1996, hade det täckt merkostnaden för miljöprogrammet. Det hade alltså varit lätt att finansiera detta, om man hade velat det.

För det andra: När vi nu skall införa arealstöd kommer hela Sverige att flygfotograferas. Det pratar bl.a. jordbruksministerns sekreterare Sture Åström om. Jag har en gång läst naturgeografi, och eftersom vi då hamnade i en mycket intressant diskussion om det här kan jag berätta att man på en grödas färg exakt kan se hur mycket konstkväve som använts.

Att kontrollera det här bedömde Sture Åström som något som inte alls var speciellt svårt. Jag förmodar att om man i Danmark kan göra det så kan vi i Sverige göra det. I Danmark gäller 40 %, och man skall kunna kontrollera att bonden lever upp till det kravet. Man kan ju inte hela tiden förutsätta att folk fuskar, utan man måste väl ändå kunna förutsätta att de redovisningar stämmer som säger hur mycket konst-

kväve som används. Vill man kontrollera det så är det mycket enkelt att göra det via satellit. Den satelliten passerar Sverige en gång i veckan. Någon svårighet att kontrollera detta – om det är storebrorssamhället som det handlar om – finns inte.

Anf. 103 DAN ERICSSON (kds):

Fru talman! Kristdemokraterna är ju inte representerade i jordbruksutskottet. Således finns inte våra ställningstaganden med i betänkandet. Jag börjar därför med att yrka bifall till reservationerna 1 och 4. Därmed vet kammaren hur vi kommer att rösta här. Nämnda reservationer överensstämmer bäst med vår hållning. I övrigt kommer vi att ställa upp på betänkandet.

Med tanke på vad talmannen sade om tiden skall vi inte ha en repris på onsdagens debatt. Jag tänker inte heller gå igenom de argument som jag då framförde. I stället skall jag bara helt kort ta upp några punkter.

Det är glädjande att jordbruksministern också i dag finns med här i kammaren – till skillnad från hennes kolleger som inte fanns här i kammaren under tidigare debatter här i dag. Jag tycker alltså att det är bra att jordbruksministern är här.

I dag handlar det om ytterligare ett steg i den socialdemokratiska strategin. Det handlar om att försvåra för svenska jordbrukare och om att försvåra fortsatt utkomst och boende på landsbygden. Det är beklagligt.

Sammantaget innebär de förslag på jordbruksområdet som Socialdemokraterna har lagt fram ett hot mot näringen och därmed mot sysselsättningen. I dag handlar det speciellt om miljöstöden till jordbruket och om möjligheten till öppna landskap.

Dess värre har regeringen beslutat att avhända Sverige miljöstöd som ingick i det avtal som vi nyligen folkomröstade om. Detta gör man nu tillsammans med Vänsterpartiet, som ju sagt sig vara ett miljöparti.

Förslaget från regeringen och majoriteten i jordbruksutskottet kommer att minska förutsättningarna för att vi skall nå målet att 10 % av den svenska åkerarealen skall vara ekologiskt odlad år 2000. Det är konsekvensen av förslaget.

Sammanfattningsvis: Man minskar miljöstödet. Man minskar möjligheten till öppna landskap. Man försvårar för det ekologiska jordbruket. Jag måste då fråga: Vad är detta för miljöprofil?

På en punkt har utskottsmajoriteten tillstyrkt en kds-motion, och det görs mot Socialdemokraternas vilja. Beslutet innebär att ekologisk odling undantas från trädeskrav för att få arealbidrag, och det är väldigt bra. Men det räcker inte för att jordbrukspolitiken skall få en miljöprofil. På denna enskilda punkt, där det går i vår riktning, krävs det betydligt mera.

Det är bra att utskottet med anledning av en kds-motion mycket tydligt markerar sitt stöd för rennäringen i Sverige. Det ser jag också som en positiv skrivning i betänkandet. Precis som i onsdags finns det också i detta betänkande en och annan ljuspunkt. Men sammantaget är det ändå ett stort mörker.

Slutligen: Eftersom Inge Carlsson återigen står efter mig på talarlistan vill jag på en punkt upprepa vad jag sade i onsdags. Jag ställde en fråga flera gånger men fick inget svar. Därför hoppas jag att jag kan få ett svar i dag. Jag frågar alltså: Varför är Inge Carlsson beredd att med de samlade förslagen på det jordbrukspolitiska området nu bidra till att avrusta det östgötska jordbruket? Hur kommer, Inge Carlsson, alla era förslag att förklaras som har udden riktad också mot de östgötska jordbrukarna och mot dem som bor på landsbygden i Östergötland?

Anf. 104 INGE CARLSSON (s):

Fru talman! I går beslutade riksdagen om en anslutning till den europeiska unionen i enlighet med utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU5. I det betänkandet ingår de överväganden om jordbruksfrågor som framgår av jordbruksutskottets yttrande 1994/95:JoU2.

I jordbruksutskottets yttrande har vi behandlat motioner med anledning av den borgerliga propositionen 1994/95:19.

Strax före årets riksdagsval lade den borgerliga regeringen fram nämnda proposition om Sveriges medlemskap i Europeiska unionen.

Den borgerliga regeringen insåg att tiden för den mest kompetenta regeringens tid var slut. Det var skälet till att man vad gäller jordbruksdelen "fläskade på" med väldiga subventioner. Man skulle ju inte behöva ta något ansvar för sin proposition i denna del.

Efter vår valseger och före folkomröstningen om Sveriges anslutning till EU lade den socialdemokratiska regeringen fram propositionen 1994/95:75, Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen.

Det innebär att vi i dag behandlar dels de ur EU-propositionen utbrutna avsnitten, dels en del tidigare motioner och den socialdemokratiska propositionen nr 75. I denna föreslår vi i flera hänseenden andra lösningar än vad som förordas i den borgerliga propositionen.

Eftersom det var en ganska lång debatt i onsdags och bra beslut i går om arealbidrag, mjölkkvoter och livsmedelssituationen på Gotland och Öland skall också jag försöka dra ned på mitt anförande och gå direkt på skillnaderna mellan proposition nr 75 och de reservationer som finns i det betänkande som vi nu behandlar, alltså JoU7.

Den stora frågan i dag är behandlingen av ett miljöprogram inom ramen för EG:s förordning 2078/92. Här har Centern, Moderaterna, Folkpartiet och Miljöpartiet en gemensam uppfattning i reservation 1.

Men som framhålls i den socialdemokratiska propositionen nr 75 bör inriktningen på och tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige på flera punkter få en annan utformning än vad som föreslagits i proposition 19.

Utskottsmajoriteten delar den mening som framförts i den socialdemokratiska motionen U16, att det är rimligt att i första hand använda andra utgångspunkter än rena konkurrensaspekter vid bedömningen av hur vi i Sverige skall hantera EG:s struktur- och LFA-stöd.

En viktig utgångspunkt blir vår förmåga att över statsbudgeten finansiera den svenska andelen som är mer än 70 % av det totala stödbeloppet. Här måste det ske en politisk bedömning av hur mycket sub-

ventioner som skall läggas på jordbruket i förhållande till andra utgiftsbehov för skola, pensioner, vård osv. En annan viktig utgångspunkt blir hur vi ser på den svenska livsmedelsproduktionens framtid.

Utskottsmajoriteten godtar regeringens förslag att Sverige som medlem av EU inför ett miljöprogram bestående av tre delprogram, vilket skall ske inom ramen för förordningen nr 2078/92. Det svenska programmet skall vara i linje med 1990 års livsmedelspolitiska beslut. Enligt ett delprogram skall bevarandet av vissa från natur- och kulturmiljösynpunkt särskilt värdefulla odlingslandskap stödjas. I ett andra delprogram skall stöd ges för att återställa och bevara miljön i miljökänsliga områden. I ett tredje delprogram skall stöd ges för ekologisk odling. Som anmäls i propositionen återkommer regeringen i 1995 års budgetproposition med förslag till anslagsramar för miljöprogrammet.

Utskottsmajoriteten vill särskilt framhålla det angelägna i att utforma stödformerna inom lantbruket, så att det finns program som baseras på större miljöhänsyn i det konventionella jordbruket.

Mot denna bakgrund förordar utskottsmajoriteten ett tillägg till miljöprogrammet.

Ett generellt arealstöd till vall- och betesmark skall inom miljöprogrammets ram kunna utgå till stödområdena 1–4 och till områden som avsatts för s.k. LFA-stöd samt mindre gynnade områden i södra Sveriges skogs- och mellanbygder. Utskottet tar inte ställning till vilka belopp eller nivåer som bör gälla. Regeringen återkommer i budgetpropositionen även i denna fråga.

I anslutning till den förra regeringens förslag i proposition 19 om delprogrammet Resurshållande jordbruk, som är en del av miljöprogrammet, föreslår utskottsmajoriteten att regeringen skall återkomma med ett nytt och bättre genomarbetat förslag såvitt avser resurshållande konventionellt jordbruk.

Utskottsmajoriteten anser att det är angeläget att regeringen tillsätter en parlamentarisk arbetsgrupp som kan följa myndigheternas utvärdering och göra en uppföljning av medlemskapets miljökonsekvenser.

Med dessa ord vill jag yrka avslag på reservation nr 1.

I reservation nr 2 av Miljöpartiet om fortsatt NOLA-stöd framhålls att det föreligger risker för att en del marker som i dag har NOLA-stöd kommer att förlora stödet i framtiden.

Utskottet vill betona att någon ändring av reglerna för NOLA-bidrag inte är aktuell. Vi socialdemokrater har däremot fått stöd för att det nuvarande NOLA-programmet för ersättning till brukare för fortsatt bete och slåtter på marker med dokumenterat höga naturvårdsvärden skall samordnas med åtgärder för återställande av våtmarker, gärdesgårdar och dikesrenar.

Jag yrkar alltså avslag på reservation nr 2.

Jag yrkar inte bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 3. Utskottsmajoritetens uppfattning är att regeringen bör driva frågan om att få till stånd en särregel för ekologiskt jordbruk som innebär en frivillig anslutning till trädesprogrammet.

Vi socialdemokrater anser att det finns andra och mer viktiga förhållanden att ändra på när det gäller EU:s jordbrukspolitik, vilket också

jordbruksministern redogjorde för i sina inlägg i kammardebatten i onsdag.

Reservation nr 4 handlar om stödet till norra Sverige. I norra Sverige spelar jord- och skogsbruket en viktig roll för upprätthållandet av sysselsättning, näringsliv, samhällsservice, infrastruktur m.m. Riksdagen har, bl.a. av dessa regionalpolitiska skäl, påtagit sig ett särskilt ansvar för att jordbruket skall kunna leva vidare.

Enligt vår uppfattning frångår vi nu även på denna punkt 1990 års uppgörelse. Jag påstår att områdena norr om 62:a breddgraden därmed missgynnas. Dessa områden förde Sverige fram i EU-förhandlingarna som ett av de tyngsta skälen för en stor tilldelning av struktur- och regionalstödsmedel.

Vi socialdemokrater anser att detta är oacceptabelt. Vi har länge hävdat att det i och med ett EU-medlemskap måste byggas upp flera olika delar med EU:s LFA-stöd. De skall ligga i botten påbyggda med miljöstöd, strukturstöd och stöd till landskapsutveckling och därefter ett nationellt stöd i toppen.

Genom att addera dessa olika stöd kan nivån upprätthållas med en stor andel finansiering från EU:s jordbruksfond. Därmed avlastas också den svenska statsbudgeten.

Vi socialdemokrater och vänsterpartister kommer att fortsätta att värna om ett jordbruk i norra Sverige. Det som skiljer oss åt är att vi vill ha en samlad stödnivå på ca 1,4 miljarder kronor, dvs. ca 300 miljoner kronor utöver det belopp som reservanterna föreslår.

Jag yrkar härmed avslag på reservation nr 4.

I reservationerna nr 6, 7 och 8 om avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel går åsikterna starkt isär.

Moderaterna, som står bakom reservation nr 6, vill naturligtvis sänka avgifterna i förhållande till våra förslag. Men detta är ju inget sensationellt.

Miljöpartiet vill däremot i sin reservation nr 8 kraftigt höja avgifterna. Höjningen skulle innebära en belastning för jordbrukssektorn på en bra bit över 1 miljard kronor. Detta anser utskottet skulle vara mycket drastiskt för näringen.

Folkpartiet vill i sin reservation nr 7 att regeringens föreslagna avgiftshöjningar skall tas ut först den 2 november 1995. Att på detta sätt tillåta spekulation på miljöområdet avvisas av utskottsmajoriteten.

Fru talman! Varför föreslår regeringen en höjning av avgifterna?

Målet att halvera kväveläckaget från jordbruket åren 1985–1995 kommer inte att uppnås. Målet att minska användningen av handelsgödsel med 20 % till år 2000 har också ställts upp. Detta mål kommer inte heller att uppnås, om inga ytterligare åtgärder vidtas. Detta är ett av skälen till den nu föreslagna höjningen. Ett annat skäl är att förbrukningen av handelsgödsel ökat under de senaste två åren. Det är ett tecken på den styrande effekt som prisregleringsavgiften haft på handelsgödsel.

Dessutom anser vi att det är mycket viktigt att tillämpa principen att förorenarna själva skall betala. För övrigt tycker jag att beskrivningen i miljöavsnittet i betänkandet är mycket bra.

Jag yrkar avslag på reservationerna nr 6, 7 och 8.

Avslutningsvis vill jag sammanfatta utskottets ställningstaganden:

1. Förslagen i proposition 75 om ett svenskt miljöprogram för jordbruket godtas i huvudsak, med det tillägget att ett generellt arealstöd för vall- och betesmark skall kunna utgå i stödområdena 1–4 och i södra Sveriges skogs- och mellanbygder, inom miljöprogrammet. Utskottet anger ej belopp eller nivåer utan avvaktar regeringens bedömningar. Utskottet tillstyrker i övrigt regeringens förslag i fråga om stöd till värdefulla odlingslandskap, återställande av miljön och ekologisk odling m.m.

2. I anslutning till den förra regeringens förslag i proposition 19 om delprogrammet Resurshushållande jordbruk, alltså en del av miljöprogrammet, föreslår utskottet att regeringen återkommer med ett nytt och bättre genomarbetat förslag såvitt avser resurshushållande konventionellt jordbruk.

3. Den förra regeringens förslag i proposition 19 om strukturstöd och s.k. LFA-stöd i södra Sveriges skogs- och mellanbygder föranleder inga direkta invändningar i utskottet.

4. Vidare förordar utskottet att frågor om tillhandahållande och prissättning av s.k. kollektiva nyttigheter i jordbruket – naturvård, odlingslandskap, biologisk mångfald, m.m. – utreds särskilt.

5. I fråga om stöd till jordbruket i norra Sverige innebär utskottets ställningstagande att arealbidrag för vall- och betesmark skall kunna utgå i stödområdena 1–4. Utskottet tar inte ställning till regeringens förslag om totalbelopp och delbelopp utan avvaktar budgetpropositionen. Utskottet delar i övrigt regeringens bedömningar om LFA-stöd, miljöprogram och strukturstöd inom stödområdet för jordbruket i norra Sverige.

6. Utskottet anser att en parlamentarisk arbetsgrupp bör tillsättas som skall följa myndigheternas utvärdering och uppföljning av medlemskapets miljökonsekvenser.

7. Utskottet tillstyrker förslagen i proposition 75 om höjda miljöavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel och om omställningsprogrammet. Avgiftshöjningen träder i kraft den 3 november 1994 enligt utskottets förslag. De företag som vill ansluta sig till EG:s trädesprogram skall återbetala del av erhållet omställningsbidrag. Utskottet föreslår ett tillkännagivande, att jordbruket och trädgårdsnäringen på de områden som diskuteras i betänkandet bör tillföras resurser som står i paritet med intäkterna från miljöavgifterna.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande JoU7.

Anf. 105 TALMANNEN:

På detta anförande har repliker begärts av Lennart Brunander, Ivar Virgin, Gudrun Lindvall och Dan Ericsson. Eftersom enbart detta innebär att debattiden förlängs med nästan 1 timme och flera av talarna kraftigt har överskridit sin förhandsanmälda tid, tror jag att kammaren får inrikta sig på att fortsätta den här debatten sent på måndag kväll, efter det att alla andra ärenden är färdigbehandlade.

Anf. 106 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Jag ställde en del frågor till Inge Carlsson i mitt anförande. Det skulle vara roligt att få svar på dem.

Inge Carlsson upprepade det som står i betänkandet om LFA-stödet, att man inte har några kommentarer till det. Min fråga gäller: Innebär det att man står bakom det förslag som förs fram i proposition 19, alltså det som den förra regeringen lade fram, eller gör man det inte?

Vi fick inga besked om några pengar till miljöprogrammet, och jag beklagar det. Jag hade hoppats att vi skulle kunna få någon liten klarhet i var någonstans socialdemokraterna står i den här frågan. Resonemanget om att vi inte har råd är som jag ser det felaktigt. Det är som det gamla ordspråket säger: Snålheten bedrar visheten. Genom att utnyttja de här stöden skapar man aktiviteter i jordbruket på landsbygden. Man tillför den svenska ekonomin pengar som svensk ekonomi totalt sett har nytta av.

Inge Carlsson talar mycket vackert om stödet till Norrlandsjordbruket. Det tycker jag är bra, för det stämmer rätt väl med hur vi också ser på den saken. Nivåerna i stödet är det inte så stor skillnad på. Inge Carlsson visar att de vill ge mer pengar, men det innebär att man räknar in det generella arealstödet, som ligger utanför Norrlandsstödet. När man tar bort det blir nivåerna desamma. Men den omsvängning man har gjort leder ju till att man lätt drar bort stödet från skogsbygderna och ner till de områden som odlar mer spannmål.

Handelsgödselavgifterna har vi inte motsatt oss, därför att vi fick ett förslag från utskottet om att pengarna skall gå tillbaka och användas inom jordbruket. Men det motiv som Inge Carlsson anger för att man skall införa dem är inte korrekt.

Det är inte korrekt att vi har en klart bevisad ökning av handelsgödselanvändning. Vi har haft en mycket kraftig nedgång av handelsgödselanvändningen de senaste åren. Förra året fick vi en marginell ökning. Det är vad det handlar om. Men trenden är nedåtgående.

Vad som händer i framtiden vet vi inte. Men svenskt jordbruk nyttjar de resurser man har på ett ansvarsfullt sätt, och man har nyttjat mindre av tillsatsmedel de senaste åren än man gjorde tidigare.

Anf. 107 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Den politik som vi tillsammans har fått stöd av Vänsterpartiet för innebär att det blir ett ökat stöd till Norrland med 300 miljoner kronor.

Vi kan ha olika skäl för handelsgödselavgiften, men ni är ändå med på den höjning vi har föreslagit. Faktum är att användningen har ökat under de senaste två åren.

När det gäller miljöstöd har jag klart talat om hur och var det skall utgå. Jag har också sagt att regeringen återkommer i den kommande budgeten när det gäller beloppets storlek.

Anf. 108 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Fru talman! Kan vi verkligen lita på att vi får belopp som gör att vi kan fylla detta med något, så att det blir ett verkligt stöd och inte bara ett resonemang omkring det?

Jag skulle också vilja ha svar på frågan om LFA syd. Får vi ett LFA syd på det sätt som har redovisats i proposition 19 eller får vi det inte?

Anf. 109 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det pågår fortfarande förhandlingar om LFA-stöden. Där kan man inte i dag tala om exakt hur de kommer att bli.

Lennart Brunander frågar om han kan lita på oss när det gäller nivåerna, om det blir sådana nivåer att det verkligen ger någonting. Det är självklart att stödet kommer att innebära en hel del ekonomiska förbättringar för jordbruket. Hur mycket får vi alltså återkomma till. Det har vi snart sagt 10–15 gånger i den här kammaren. Ni får ge er till tåls ett par veckor till faktiskt.

Anf. 110 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Först en kommentar till det framförhandlade bidraget på miljöområdet. Socialdemokraterna välkomnade faktiskt förhandlingsöverenskommelsen och gjorde positiva uttalanden om den i mars. Vid den tiden fanns det möjlighet att så att säga driva frågan om vi skulle ha en budgetrabatt i stället. Men det visade sig så småningom i förhandlingarna att den vägen stängdes, och då fick man en kompensation den här vägen. Den kompensationen var socialdemokraterna åtminstone positiva till i början.

Jag tycker inte riktigt att historieskrivningen stämmer. Vad den borgerliga regeringen gjorde var faktiskt bara att lägga fram ett förslag om hur rabatten eller miljöstödet skulle användas.

Jag måste säga att det är en väldig skillnad i sättet att betrakta Norrlandsstödet och det övriga stödet. För Norrland är man villig att öka statens utgifter, utan att det egentligen föranleder några större kommentarer, medan man när det gäller södra Sverige och Mellansverige har motsatt uppfattning. Jag tycker att det stämmer dåligt med en rimlig ståndpunkt i de här frågorna.

Sedan har jag några kommentarer om gödselmedelsskatten. Vår uppfattning är att denna bara ökar produktionskostnaden, utan att det har någon miljöeffekt. Vi tror att det har betydligt bättre miljöeffekt att utnyttja miljöstödspengarna för våtmarksinvesteringar. För att åstadkomma just den reduktion som Inge Carlsson talar om är det en betydligt bättre metod än att öka kostnaden för jordbruket på det här området.

Anf. 111 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det moderaterna stod för i fråga om de olika nivåerna på avgifter var en höjning på 150 miljoner kronor. Vi socialdemokrater, och där har vi fått Centern och andra partier med oss, står för 250 miljoner kronor. Det är alltså en skillnad på 100 miljoner kronor.

Det är mycket möjligt att detta kommer att innebära en fördyring, en kostnad per kilo spannmål på kanske 2 öre eller något liknande. Jag tycker inte att det är mycket att orda om.

När det sedan gäller det framförhandlade resultatet har den borgerliga regeringen i popositionen specifierat hur man skulle använda dessa 2 miljarder 800 000 miljoner. Där står också tydligt att regeringen återkommer med förslag till villkor och exakta ersättningsnivåer.

I den utredning som finns i propositionen står det ganska klart på s. 73 att de totala kostnaderna för miljöersättningsprogrammet bedöms uppgå till ca 2 miljarder 800 000 miljoner kronor per år vid slutet av den första femårsperioden.

Detta skulle vi alltså bygga upp successivt. År 2000 skulle dessa siffror kanske gälla. Men här har LRF och ni borgerliga varit ute och talat om för bönderna att detta kommer att gälla år 1995 om ni röstar på oss. Jag tycker att detta är bland det grövsta som jag har varit med om under de år som jag har varit i riksdagen.

Kommer ni som står bakom den här reservationen att i era budgetförslag i januari lägga fram ett förslag om att bönderna skall få dessa stora stöd på 2 miljarder 800 000 miljoner kronor som de svenska skattebetalarna skall vara med och delfinansiera? Det skall bli väldigt intressant att ta del av era förslag i januari nästa år.

Anf. 112 IVAR VIRGIN (m) replik:

Fru talman! Jag finner argumentationen en smula märklig. Varför sade över huvud taget Socialdemokraterna ja till förhandlingsöverenskommelsen? Det förefaller med hänsyn till denna replik fullständigt ofattbart.

Självfallet hade man tänkt utnyttja den, som vi andra. Nu när förslaget om hur man skulle göra det kom är det väl en fullständigt naturlig åtgärd av en regering att lägga fram ett förslag i den riktningen. Jag är dessutom övertygad om, som också Lennart Brunander var inne på, att detta skulle vara en god affär. Det skulle helt enkelt så småningom ge ett återflöde av betydligt större dimension än vad som motsvarar de statliga utgifterna.

Dessutom vill jag påminna Inge Carlsson om att det faktiskt är så att bönderna betalar tillbaka ungefär en miljard under 1995 när de går ur omställningsprogrammet. Där finns alltså mycket pengar att hämta från just medel som är återbetalade av jordbrukare.

Anf. 113 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Om vi nu tänker oss tillbaka till de tre gångna åren när ni hade makten och beslutanderätten här i kammaren skall ni komma ihåg att ni föreslog mindre pengar till naturvård, landskapsvård, NOLA eller till ekologisk odling.

Trots att vi i jordbruksutskottets s-grupp hade väldiga svårigheter lyckades vi ändå få vårt parti att vara med och satsa 60–70 miljoner kronor mer till landskapsvård och NOLA och också 20–30 miljoner mer till ekologisk odling.

Nu har man tagit fram detta. Det är då väldigt konstigt att ni tycker att dessa stöd plötsligt skall ökas till 2 miljarder 800 000 miljoner kronor från den 1 januari 1995 när vi tidigare haft en totalram på ungefär 300 miljoner kronor. Jag tror faktiskt inte att ni i era olika partier är så slappa att ni kommer att få igenom det här stödet.

Det var meningen att stödet skulle byggas upp successivt och att det i slutet av femårsperioden möjligen skulle kunna ligga på den nivån.

Anf. 114 GUDRUN LINDVALL (s) replik:

Fru talman! Det jag saknar i Socialdemokraternas syn på jordbruk är någon sorts förståelse för näringen. Detta är småföretagare, ofta ensamföretagare, som bedriver en verksamhet som är ytterst viktig för Sverige och för svenska folket. Vi lever av mat, Inge Carlsson. Detta är inte en industri vilken som helst. Det är någonting som vi måste ha kvar.

Dessutom skapar jordbruket den biologiska mångfald vi säger att vi vill värna. Det skapar ett landskap som vi vill ha. Menar vi allvar med allt detta måste vi faktiskt ge ett stöd till jordbruket i dag för att vi skall kunna bevara allt detta.

I dag finns det 290 miljoner i Naturvårdsverkets budget för landskapsvård och NOLA. Är det de pengarna som Socialdemokraterna avser att i fortsättningen använda till det man kallar sina tre program? Eller är det mer pengar? Hur mycket pengar kommer det att handla om?

Det kan vara bra att någon gång få veta nivån. Nästan 300 miljoner finns. Det kan man spara in från Naturvårdsverket. Hur mycket utöver det kommer att finnas till detta?

Så till frågan om miljöavgifter. Miljöpartiet har råd med miljöstöden. Vi anser att miljön skall kosta. Men vi finansierar det med miljöavgifter.

Om vi skall vara ärliga är det precis som Inge Carlsson säger. Höjningen från 60 öre till 1:80 kr är inte mycket att yvas över. Det är nämligen samma sak som att återställa till hur det var förut innan man tog bort prisregleringsavgiften. Det var ungefär 250 miljoner som då försvann i kostnader för bönderna. Det skulle gå att ta till litet mer om man menar allvar.

Dessutom kan man se vad Lantbruksuniversitetet säger. Där kan man nämligen se på staplar och diagram hur mycket man måste höja avgiften för att det skall löna sig för bönderna att minska mängden konstgödsel. Då skulle avgiften ligga betydligt högre än så här. Den skulle egentligen också behöva ligga högre än i Miljöpartiets förslag. Men vi anser att en ökning till 5:60 kr i kombination med ekoprogrammen – man har där ett val, minskar man användningen med 30 % kan man få stöd – verkligen skulle kunna ge det Inge Carlsson talar om, nämligen en minskning av konstgödselanvändningen.

När det gäller ekologisk odling är sanningen den att det var under den borgerliga tiden som det första gången funnits ett arealstöd för ekologisk odling. Jag ser gärna att det kommer att finnas kvar ett sådant stöd. Det programmet försvinner nu. Om ni inte är snabba med att

införa ett nytt stöd vet alltså inte de ekologiska odlarna i dag vad som gäller för odlingssäsongen 1995.

Jag är litet förvånad över diskussionen om PPP. Man säger att vi i vissa fall inte kan införa programmen därför att miljöförstörarna inte skall få stöd, i andra fall går det bra. Det här rimmar illa.

Man sprutar och man gödslar precis lika mycket i Norrland som i södra Sverige. Frågan är om man inte har ett mindre ekologiskt inriktat lantbruk, eftersom man har en djurtäthet som ibland är så stor att det definitivt inte skulle godkännas vid ekologisk odling. Varför ger man stöd ibland men inte alltid?

Anf. 115 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är klart att jag delar uppfattningen att vi lever av mat. Men Miljöpartiet säger att vi har råd att plocka av jordbruksnäringen 1–1,5 miljard. Då kommer vi inte att få någon svensk mat. Det är därför vi har gått emot förslaget.

Jag vill inte ge någon mer kommentar i detta replikskifte. Jag tycker detta var det viktigaste.

Anf. 116 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det är just detta som är så paradoxalt med Socialdemokraterna. Man säger sig vilja stödja en sak, men i verkligheten stöder man något annat. Man stöder det konventionella storskaliga lantbruket. Intresset för ekologisk odling och framför allt för övergångsformerna är egentligen ytterst svalt.

Det finns en möjlighet för många odlare framför allt på sydsvenska höglandet och i Norrland att gå över till t.ex. produktion av ekomjölk om det går att få tag i KRAV-odlad foderspannmål. Men det förutsätter, Inge Carlsson, att det finns gårdar som kan producera foderspannmål som är KRAV-odlad.

Då måste man införa regeln att en gård kan få ha viss areal omställd till ekologisk odling och få stöd för det. Det är en förutsättning för att man skall få den här utvecklingen. Jag hoppas att Socialdemokraterna kan se över det förslag som man nu har.

Om näringen inklusive alternativodlarna är överens om att detta förslag inte kommer att öka arealen för ekologisk odling måste det vara något fel, och då borde vi tänka om och se över programmet en gång till.

Anf. 117 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Det är tre saker jag vill ta upp med Inge Carlsson.

Det första är återigen min fråga om hur han skall förklara de samlade jordbrukspolitiska förslag som har sin udd riktad just mot jordbrukarna och landsbygden och direkt hotar sysselsättningen också i Östergötland för de östgötska bönderna.

Det andra jag vill ta upp gäller jordbrukspolitiken. Jag vill egentligen inte plåga Inge Carlsson ytterligare med att ställa frågor om den samlade politiken. Jag ser ju att han har det litet svettigt när han av oppositionen begär att vi skall redovisa statsbudgetar redan innan re-

geringen har lagt fram sin budget. Det tycker jag är något märkligt. Jag hörde detta i ett tidigare replikskifte.

Sedan har jag en fråga om miljöavgifterna. Där har kds en egen linje som vi har motionerat om. Det förslag som nu ligger är ju inte precis enligt vår uppfattning. Vi ville ha en stegvis höjning. Vi hade samtidigt krävt att miljöavgifterna skulle gå tillbaka till näringen. Men våra krav har delvis tillgodosetts. Av de förslag som föreligger från utskottet tycker vi att vi kan stödja utskottsmajoritetens, med det förbehåll som anges i betänkandet, nämligen att jordbruket och trädgårdsnäringen skall tillföras resurser som är i paritet med intäkterna från miljöavgifter. Det är den hållning vi har intagit till detta. Men Inge Carlsson sade inte någonting om just detta i sitt anförande – eller också lyssnade jag dåligt; det må i så fall vara mig ursäktat, eftersom jag har varit här i kammaren hela dagen och deltagit i ett antal debatter.

Jag skulle alltså vilja ha ett förtydligande av Inge Carlsson om att socialdemokraterna verkligen står för det som sägs i betänkandet, nämligen att inkomsterna från miljöavgifterna skall gå tillbaka till näringen.

Inge Carlsson talade om NOLA-stöden. I en debatt som jag förde här i kammaren med jordbruksministern citerade jag vad Stefan Edman hade sagt om NOLA-bidraget i en DN-artikel. Jag vill nu än en gång läsa upp det citatet. Han sade: Vad skall vi ha NOLA-bidraget till om bönderna i Sydsveriges skogsbygder redan tvingats lägga ned sina jordbruk därför att de inte kan försörja sig på sina gårdar? Det är vad det handlar om, Inge Carlsson. Era förslag kommer att leda till att det inte finns något existensberättigande för NOLA – vi kommer inte att ha dessa gårdar kvar, och då spelar NOLA inte så stor roll.

Anf. 118 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Med tanke på tidspressen tycker jag inte att Dan Ericsson och jag här i kammaren behöver föra en ny diskussion om hur det kommer att gå för östgötabönderna. De kommer att klara sig lika bra som alla andra bönder här i landet. Alla bönder kommer nu naturligtvis att få en bättre inkomst. Sedan tar vi av dem litet grand med miljöavgiften, men förslaget om den står ju även Dan Ericsson bakom. De kommer att få det bättre totalt, låt vara att det naturligtvis kan finnas enskilda jordbrukare som får det något sämre.

Jag skulle vilja fråga Dan Ericsson: Hur tänker kds finansiera dessa 2 miljarder 800 miljoner kronor, som ni säger att ni står bakom? Säger ni att ni står bakom förslaget så måste väl ni också kunna tala om hur ni tänker finansiera det hela.

Anf. 119 DAN ERICSSON (kds) replik:

Fru talman! Jag hade kanske inte väntat mig att få något svar på mina frågor. Jag måste beklaga att vi inte får ytterligare en markering utöver vad som står i utskottets betänkande när det gäller att resurser från miljöavgifterna skall gå tillbaka till näringen. Det är oerhört väsentligt, när man ser på strategin för miljöavgifter sammantaget.

Jag förstår som sagt att det är svettigt för Inge Carlsson i dag eftersom han nu kräver besked av oppositionen när det gäller budgetfrågor.

Men det är ju regeringen som inte har presenterat sin strategi och sin ekonomi eller preciserat vilka nivåer som kommer att gälla för jordbrukarna framöver. Det väntar vi på. Tids nog kommer vi nog att presentera våra samlade förslag.

Anf. 120 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det som står i utskottets betänkande när det gäller avgifterna har vi inte reagerat emot. Det innebär att vi står bakom det. Svårare än så är det inte.

Anf. 121 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Eftersom jag nu hade bespetsat mig på att hålla mitt anförande från talarstolen – det här är mitt första anförande – tror jag att jag ändå gör det.

Låt mig börja med att yrka bifall till alla moderata reservationer i betänkandet samt till utskottets hemställan på övriga punkter.

I går fattade denna riksdag det stora beslutet att ansluta sig till Europeiska unionen. Det var ett av många välkomnat och efterlängtat beslut, ett beslut som hos många skapat förväntningar och förhoppningar, inte minst i det svenska näringslivet och hos dem som är beroende av detta för sitt dagliga bröd. Stora delar av näringslivet kan nu börja genomföra de utvecklings- och investeringsprogram som man har planerat för men avvaktat med i väntan på vårt EU-inträde.

Men, fru talman, en del av näringslivet får inte längre dela den optimismen med sina kolleger. Genom de beslut som den socialdemokratiska majoriteten med gott stöd av Vänsterpartiet samma dag klubbade igenom om delar av jordbrukspolitiken har optimismen förbytts i pessimism och ängslan för framtiden. En väsentlig del av näringslivet i vårt land har härigenom satts på undantag när det gäller vår anslutning till EU. Den största enskilda näringsgrenen i Skåne har belagts med bojor. Lantbruket och livsmedelsindustrin men också alla de andra företag som är beroende av denna sektor känner sig i dag lurade. En utredning som gjorts av lantbruksdirektören i Malmöhus län visar att täckningsbidraget för en skånsk veteodling beräknas bli 2 100 kr mindre än på Själland i Danmark. Detta är skillnaden mellan en odling som går ihop och en odling som går med förlust.

Men även de konsumenter som har vant sig vid en hög svensk livsmedelskvalitet har i dag anledning att känna sig bedragna. Konsumenterna har dessutom under den borgerliga regeringens tid fått vänja sig vid allt billigare livsmedel. Den borgerliga regeringen hade förhandlat sig till ett avtal som var bra för Sverige. Det var bra för svenskt näringsliv, bra för svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri. Det var bra för svenska konsumenter och för sysselsättningen här i landet. Det var därför som en majoritet av svenska folket sade ja i folkomröstningen.

Vår EU-anslutning skulle äntligen ge de svenska lantbrukarna samma produktionsvillkor som sina europeiska yrkesbröder. De skulle äntligen, då vi nu tog steget in i Europa, få mäta sina krafter och sin yrkesskicklighet med lantbrukarna på andra sidan Öresund och Öster-

sjön genom att få konkurrera på lika villkor. I många år, och särskilt efter beslutet om 1990 års livsmedelspolitik, har svenska jordbrukare fått vidkännas en helt exempellös urholkning av sin ekonomi och endast med avund och på avstånd kunnat betrakta de villkor som bönderna i EG verkat under. Nu skulle de fått samma chans!

Under den borgerliga regeringens tid växte en optimism och framtidstro fram. Den borgerliga regeringen såg jordbruket och livsmedelsindustrin som en nationell tillgång, en tillgång för vår försörjning och sysselsättning, men även som en exportnäring, precis som danskarna ser på sitt jordbruk och sin livsmedelsindustri – eller tyskarna, eller holländarna.

Man har fått intrycket att socialdemokraterna alltid har sett svenskt jordbruk som enbart en belastning, någonting som man helst skulle förtrycka och bli kvitt för gott. Och det är klart att det då har stuckit dem i ögonen att jordbruket vädrade en ny morgon i samband med ett inträde i Europeiska unionen.

En sak kan vi dock vara överens om, och det är att vi inom EU och tillsammans med EU måste arbeta för en avreglering av jordbrukspolitiken som den ser ut i dag i EU. Men detta får inte ske ensidigt för Sverige, utan det måste göras tillsammans med EU.

Fru talman! Med de ändringar som socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet nu har gjort och har för avsikt att fortsätta att göra i den borgerliga propositionen nr 19 urholkar man mycket allvarligt det framförhandlade avtalet. Detta är inget annat än ett svek mot alla dem som röstade ja i folkomröstningen. Det är inget mindre än ett avtalsbrott. Och det syftar just till att Sverige ensidigt skall avhända sig framförhandlade medel, som skulle komma jordbruket och därmed landet till godo.

Jag har anledning att misstänka att detta just beror på att de var destinerade till jordbruket. Jag frågar då jordbruksministern eller Inge Carlsson, varför det är endast på jordbruksområdet som vi skall avstå från att ta hem vår återbäring på medlemsavgiften. Den aviserade ändringen av den förra regeringens förslag om 33 interventionsorter till endast 4 är en typisk sådan. Den ändringen kommer att drabba jordbrukare som har långt till prisorten. Att skapa fler prisorter skulle inte kosta en krona i medfinansiering – EU har tagit på sig hela den kostnaden. Men, fru talman, de beslut som riksdagen fattade i går kan vi inte ändra på. Vi står nu inför ett antal nya beslut.

Den borgerliga regeringen tog fasta på målsättningen att minst 10 % av åkerarealen skall vara omställd till år 2000. För att stimulera till en sådan övergång lade man fram förslag om stöd dels till ekologiskt jordbruk, dels till resurshushållande konventionellt jordbruk.

Att lämna de konventionella odlingsteknikerna är ett beslut och en process som tar sin tid. Det innebär investeringar i ny teknik, och det innebär större arbetsinsatser. Det innebär självfallet också en lärotid, som kan vara nog så mödosam, och det innebär dessutom en anpassning av en hel växtföljd om kanske fem, sex eller sju grödor. I den borgerliga regeringens förslag till stöd för en successiv övergång fanns utrymme för detta. I Socialdemokraternas och Vänsterpartiets förslag

finns det inte med. Här kräver man en momentan övergång, och detta är svårt, mycket svårt.

Det finns i dag ett sug hos konsumenterna efter ekologiskt framställda livsmedel, och det finns ett intresse hos odlarna. Men eftersom det enligt liggande förslag inte blir möjligt med en stegvis övergång, får man räkna med ett betydligt svalare intresse från odlarnas sida.

Jag kan inte tolka detta på något annat sätt än att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte är intresserade av att få fram mycket mer av ekologisk odling i landet. Är det så?

En annan fråga som jag vill beröra är förslaget om höjning av gödselmedelsskatten. Denna höjning kommer att innebära en orimlig extra börda på svenska jordbrukare, egentligen till ingen nytta ur miljösynpunkt. Genom mitt engagemang i ett av de västskånska vattenvårdsförbunden, där vi genom kontrollprogram noga följer utsläppen av kväve, fosfor och många andra ämnen, har jag kunnat konstatera att under de år på 80-talet och början av 90-talet som vi hade en högre gödselmedelsavgift har vi inte kunnat se någon som helst statistiskt säkerställd minskning av kvävetransporten till havet. Variationer mellan åren finns givetvis, men de är helt relaterade till årets nederbördsmängder. Dessa iakttagelser överensstämmer med övriga västskånska vattenvårdsförbunds.

Eftersom dessa vattenvårdsförbund har som en av sina uppgifter att aktivt verka för den halvering av kvävetransporten till havet som riksdagen i sin vishet en gång beslutat skall ske före 1995 och vi ännu inte har kunnat bidra med någon egentlig reducering så här fem i tolv, har vi i våras gjort en uppvaktning hos Miljödepartementet med en sammanställning av våra åtgärdsprogram. Dessa pekar entydigt mot att andra åtgärder är effektivare, nämligen anläggningen av våtmarker och dammar i odlingslandskapet. Detta är den kostnadseffektivaste metod som vi i dag kan finna för att få ned kväveläckaget. Och då skall man också lägga till alla de andra positiva värden som man kan få på köpet. Här kan vi verkligen tala om att öka möjligheten för biologisk mångfald och variation i landskapet samt även om positiva effekter för det rörliga friluftslivet.

Vattenvårdsförbunden anlägger redan i dag sådana våtmarker tillsammans med markägarna, som ofta är mycket positiva till dessa åtgärder.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga socialdemokraterna och vänsterpartisterna varför ni betraktar jordbruket och livsmedelsindustrin som en belastning för landet i stället för, som vi moderater gör, som en nationell tillgång såväl ur näringslivssynpunkt som ur sysselsättningssynpunkt och även ur miljösynpunkt. Detta förtjänar jordbruket faktiskt.

Anf. 122 TALMANNEN:

Jag vill informera kammarens ledamöter om att vi kommer att fortsätta debatten längst till kl. 18.00 i förhoppning om att hinna med också nästa ärende. Om vi inte hinner med hela ärendet, kommer debatten i ärendet att fortsätta på måndag kväll.

Anf. 123 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattade att Peter Weibull Bernström sade att vi socialdemokrater alltid har varit en belastning för det svenska jordbruket. Jag vill dock peka på att vi har deltagit i flera uppgörelser, en år 1930 och en år 1990. Vi har också vid flera andra tillfällen försökt komma fram till större uppgörelser. Jag tycker inte att vi har varit någon belastning, inte annat än möjligen för vissa storbönder.

Jag tycker att det nu börjar bli för mycket av särintressen i jordbruksutskottet. Det är synd att alla oppositionens ledamöter tillhör näringen. Ni borde kunna blanda ut era representanter i utskottet så att ni fick in andra människor, kanske med litet andra värderingar.

Vi slår självklart vakt om de svenska livsmedlen och om det svenska jordbrukssystemet, och det har vi alltid gjort, men vi vill i första hand värna upprätthållandet av ett lantbruk i hela landet.

Jag ber om ursäkt om jag har missuppfattat Peter Weibull Bernström. I så fall får han väl återkomma.

Anf. 124 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Nej, Inge Carlsson, jag sade inte så, men ni håller, som jag ser det, på att bli en belastning för svenskt jordbruk. Jag sade att ni har sett svenskt jordbruk som en belastning för det svenska samhället. Dessutom agerar ni som om alla bönder vore storbönder. Det är faktiskt inte så. Även skånska bönder kan vara små bönder. Jag själv tillhör definitivt inte dem som kan kalla sig storbönder. Däremot har jag ett familjejordbruk, och jag ser de svårigheter som man har i familjejordbruken i dag, oavsett om de finns i Skåne, i någon av de andra slättbygderna eller i skogsbygden med animalieproduktion.

Anf. 125 INGE CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nu fick jag höra vad det handlar om, nämligen att vi socialdemokrater kommer att belasta jordbruket och livsmedelsindustrin i framtiden. Det har jag faktiskt ingen förståelse för.

Jag undrar hur ni vill bidra till att finansiera vår statsskuld om 1 300 miljarder kronor och vårt budgetunderskott om 200 miljarder kronor. Hur skall ni fr.o.m. nästa år finansiera det stöd som tidigare har uppgått till ca 300 miljoner kronor och som ni nu säger skall uppgå till 2 800 miljoner kronor för nästa år? Tror ni som sitter i jordbruksutskottet och ni som är lantbrukare att ni kommer att få stöd från era kamrater i socialutskottet och i andra utskott, som skall ta ställning till stora nedskärningar i vården, i skolan och på många andra områden? Hur kommer ni att finansiera de 2 800 miljonerna?

Anf. 126 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Nu försöker Inge Carlsson blanda ihop olika saker. Det handlar nu om jordbrukspolitik, och det är faktiskt ni som får lägga fram förslag till finansiering. Men den borgerliga regeringen har lagt fram förslag i sin proposition nr 19, och det är beklagligt att man avviker från dem. Man avstår dessutom från de intäkter som skulle ha

hämtats hem till landet genom det avtal som har förhandlats fram med EU, t.ex. om prisorterna.

Se bara på en sådan sak! Den svenska staten behöver inte bekymra sig för hur den skall finansieras, eftersom EU har tagit på sig den. Det är symtomatiskt att man även på den punkten vill sätta åt jordbrukarna och inte ge dem den kostnadstäckning som de skulle kunna få.

Jag vill vidare gärna veta vilka vinster som ni egentligen har sett med gödselmedelsavgiften. Har ni sett någon effekt på kväveutsläppen till havet? Jag har försökt påpeka att vi inte har sett någon sådan effekt i de skånska vattendragen, som är de mest belastade. Har ni sett en sådan, och kan ni i så fall visa några belägg för att denna avgift verkligen skulle vara verksam?

Anf. 127 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Vi hälsar en avgiftsökning i form av en miljöavgift på kväve med glädje, eftersom den kommer att minska läckagen. Det är precis så, som Peter Weibull Bernström säger, att det läcker ut mer kväve när det regnar. Men det intressanta är att det finns ett överskott av lättlösligt kväve i jordarna. Det är det som visar att vi, framför allt i de lätta jordarna, får ett läckage av lättlösligt kväve när det regnar. Det är också det som gör att det finns ett behov av en miljöavgift som minskar utsläppen av handelsgödsel.

Detta hänger naturligtvis också ihop med mullhalten i jorden och med vilken typ av jord som det gäller.

Där jag bor i Mellansverige – i Mälardalen – har vi mycket leror, och där är det en helt annan sak. Där sitter det hårdare fast. I lätta jordar rinner det ut lättlösliga närsalter när det regnar. Det är just därför vi behöver en miljöavgift.

Jag vill poängtera att jag till skillnad från Peter Weibull Bernström inte har något lantbruk – fast jag tillhör oppositionen. Flera av oss som stöder reservationen har inte jordbruk, och vi är inte det Inge Carlsson kallar del av näringen. Ett litet grönsaksland hemma är vad jag har. Skär inte alla över en kam på det enkla sättet!

Jag vill påpeka att 1,4 av de 2,8 miljarder vi nu diskuterar skall finansieras i Sverige. I det borgerliga förslaget är 300 miljoner Norrlandsstöd. I ert förslag är 600 miljoner Norrlandsstöd. Det har ni tydligen råd med!

Anf. 128 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Gudrun Lindvall att vi i dagens jordbruk anpassar den gödsel vi ger med hänsyn till den ekonomi vi har och med tanke på vad det kostar – det är en dyr vara – och till växternas behov. Man kan göra det med handelsgödsel på ett helt annat sätt än med naturgödsel, eftersom man gödslar när växterna behöver det och när de är beredda att ta upp det. Så gör man tyvärr inte alltid med naturgödsel.

Jag skulle kanske av Gudrun Lindvall efterlysa några verkliga belägg för det hon säger. Har Gudrun Lindvall sett några belägg – några siffror – som styrker att miljöavgifterna verkligen skulle ha effekt vad

gäller kväveutsläpp i haven? Vi har haft detta system under ett stort antal år, men vi kan inte se några belägg för att det har effekt.

Jag bjuder Gudrun Lindvall att komma till Skåne och resonera med vattendragsförbunden, som gärna vill återkomma i frågan. Moderaterna återkommer för att föreslå åtgärder på området under allmänna motionstiden.

Anf. 129 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Om man har varit engagerad i miljön i många årtionden finner man det alldeles givet att jordbruket påverkar miljön. Det tror jag att alla som är miljöengagerade skriver under på. Naturligtvis påverkar kemikaliejordbruket miljön. Det är ofta lättlösliga ämnen som används.

Det Peter Weibull Bernström säger om att man kan se att det läcker mer när det regnar och att vi då får högre halter av kväve i våra vattendrag är alldeles självklart. Just det är beviset. Det läcker när det regnar. Precis så är det. Vi behöver inte se på haven. Vi kan se på insjöarna. Där ser man det snabbare. Man kan se hur det växer igen. Man kan åka över Sverige, fotografera och se exakt var någonstans det läcker ut. Man kan se att vi har en tilltagande eutrofiering, och det går fort i vissa lantbruksområden. Så är det utan tvekan.

Däremot håller jag med om att den föreslagna ökningen av miljöavgifterna är för liten. Om man tittar på kurvorna för att se hur mycket man måste höja avgiften för att användningen av insatsmedel skall minska ser man att denna miljöavgiftshöjning är för liten. Avgiften skall upp betydligt mer. Den skall minst upp till 5,60, som Miljöpartiet har föreslagit. Antagligen skulle den behöva komma upp ännu mer.

Vi anser att just kombinationen med reko-programmet, där man kunde få stöd om man minskade handelsgödselanvändningen med 30 %, hade varit perfekt och givit en reduktion av handelsgödselanvändningen. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Anf. 130 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att vi kommer att mötas här i kammaren när det gäller de här frågorna. Vi bör kanske fortsätta debatten i ett annat sammanhang.

Det är självklart att jordbruket påverkar miljön. Det har det gjort i hundratals år. Självfallet påverkar det även i dag. Vi har bidragit till att landskapet ser ut som det gör i dag – det landskap vi alla vill värna om.

Anf. 131 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Den arbetsgrupp som majoriteten vill tillsätta för att följa myndigheternas utvärdering och uppföljning av medlemskapets miljökonsekvenser borde ha varit parlamentarisk. En parlamentarisk kommitté skulle ha följt utvecklingen och det fortsatta förhandlingsarbetet mellan Sverige och EU. Vi kommer att fortsätta att driva kravet på en sådan följsamhet när det gäller utvecklingen.

Fru talman! Den konsekvensanalys som föreslagits under rubriken Övrigt i betänkandet skall naturligtvis, som utskottet krävt, finnas med i

budgetpropositionen. Det skall naturligtvis vara en analys av jordbrukarnas samtliga förutsättningar med tanke på de beslut som blir följden av utskottets ställningstagande. Vi kommer att bevaka det, fru talman!

Det är bra att miljöavgifterna skall återgå i sin helhet – eller i paritet, som vi säger – till näringen, vilket majoriteten beslutar. Vi kommer att bevaka det.

Fru talman! Socialdemokraterna missköter det svenska EU-medlemskapet å det grövsta genom sitt agerande med den nu aktuella propositionen. Lika tråkigt är att Vänsterpartiet har sålt smöret och tappat pengarna. Det är tyvärr inte deras eget smör och dess värre inte heller deras egna pengar, utan jordbrukarnas smör och pengar. Vänsterpartiets och Socialdemokraternas agerande är trist.

Anf. 132 SIVERT CARLSSON (c):

Fru talman! Onsdagens debatt här i kammaren om bl.a. jordbruksfrågor i anslutning till betänkandet om Sveriges medlemskap i EU och dagens debatt om vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i EU hänger i mångt och mycket samman, vilket flera förut har sagt. Jag kommer därför, fru talman, att något beröra frågor om och konsekvenser av det samlade regeringsförslaget beträffande landsbygdens, miljöns och jordbrukets villkor och utveckling.

Vid den folkomröstning som nyligen ägt rum angående Sveriges medlemskap i den europeiska gemenskapen hade väljarna att ta ställning till följande fråga: Anser du att Sverige bör bli medlem i EU i enlighet med avtalet mellan Sverige och EU:s medlemsstater?

Omröstningen gällde alltså om Sverige skulle bli medlem i EU i enlighet med det avtal som förhandlats fram mellan Sverige och EU:s medlemsstater. För många var det framförhandlade avtalets innehåll av avgörande betydelse för om svaret skulle bli ja eller nej – särskilt för många som på avtalets grund nu såg en möjlighet för landsbygdens, miljöns och jordbrukets utveckling. De såg en möjlighet till expansion, utveckling och export baserad på rättvisa och lika villkor för våra svenska jordbrukare. De såg en möjlighet till utveckling och fler arbetstillfällen i en vidare krets.

Jag är oroad över att Socialdemokraterna nu med vänsterns hjälp håller på att steg för steg förändra innehållet i och utfallet av EU-avtalet – förändringar som medför att själva förutsättningen för folkomröstningen nu i efterhand håller på att urgröpas. Det är också förändringar som leder till försämrat utfall för såväl landsbygden som jordbruket, miljön och bygders och regioners utveckling.

Tillsammans med övriga åtgärder och förslag innebär det dessutom att regeringen återupptar och återigen blåser under koncentrations- och centraliseringspolitiken i landet med kända problem som naturlig konsekvens.

Det är för mig och Centern, och jag tror för de flesta väljare, en självklarhet att vi skall ta hem hela det framförhandlade resultatet – hela avtalet – mellan Sverige och EU:s medlemsländer. Det är för mig och Centern en självklarhet att den medlemsavgift vi har att betala till EU liksom andra internationella avgifter skall betalas över den gemen-

samma statskassan och inte specialdestineras, öronmärkas och läggas ut på vissa grupper – däribland jorbrukarna, som för att kunna producera bra mat till rimliga priser också måste få känna en viss ekonomisk trygghet. Jag menar att denna öronmärkning av EU-avgiften och dess finansiering kommer att få förödande konsekvenser för landsbygdens möjligheter till utveckling och för den regionala balansen.

Fru talman! Det har talats mycket om det härliga, steniga Småland. Jag kommer därifrån, och jag vill litet kort berätta om hur vi upplever situationen i vårt jordbrukslän just nu.

För oss i Kalmar län, där mer än vart tredje arbetstillfälle genereras ur lantbruket, och för Öland, där mer än 40 % av arbetstillfällena emanerar från jordbruket, innebär nu liggande förslag att tänkta utvecklings- och exportmöjligheter för jordbrukssektorn och därmed också för övriga sektorer reduceras mycket starkt. Mot bl.a. denna bakgrund är det dubbelt viktigt att arbetet med en offensiv marknadsföring av svenska produkter fortsätter i samarbete mellan staten och livsmedelsnäringen, som det står i det särskilda yttrandet, nr 2, i betänkandet.

Inom Kalmar län och på Öland har under senare år många unga lantbrukare satsat på framtiden genom att investera i mjölkproduktion. Under 1993 och 1994 tillkom 1 700 koplatser i vårt län, varav 1 200 på Öland. Öland har särskilda förutsättningar som måste uppmärksammas, och viss mån också har uppmärksammats, skall jag säga i rättvisans namn. Vi tillstyrker bl.a. min och Centerns motion om att rädda fortsatt bönodling på ön.

Mjölkproducenterna på Öland saknar i realiteten andra alternativ i sina företag. Sedan sockerbruket i Degerhamn lades ner har många jordbrukare avvecklat sin betodling, och kombinationen med skog saknas på Öland. För mjölkproducenterna återstod inga andra alternativ än att satsa på mjölken om de ville vara kvar som bönder.

Det finns således naturliga orsaker till att vi har haft en högre investeringstakt bland mjölkproducenterna i vårt område än annorstädes under de senaste åren.

Från naturvårdens sida har man länge pläderat för att fler betesdjur måste till för att på sikt upprätthålla de naturkvaliteter som finns på ön. Basen för betesdrift på Öland är och kommer att förbli mjölkproduktionen.

Mot den bakgrunden är det av avgörande betydelse att också 1993 års leveranser nu får inkluderas i fördelningsunderlaget för mjölkkvoten. Beslutet kommer ändå inte att grunda kvoten på de bästa åren utan på ett genomsnitt av produktionen 1991–1993. Det kommer att skapa stora problem för många mjölkproducenter. En reduktion av besättningarna på 20–25 % blir i många fall en konsekvens och en realitet.

Regeringssidans förslag beträffande minskat regional- och miljöstöd tillsammans med föreslagna ökade skatter, avgifter, besparingar i avbytarsystemen m.m. beräknas i en del fall medföra uppemot en halvering av böndernas nettoinkomster med en påskyndad sammanslagning och nedläggning av jordbruksföretag som följd.

Det levande kulturlandskapet hotas i stora delar av landet, och lantbrukets roll som bas och utvecklare av en levande landsbygd kommer

kraftigt att försvagas. För Kalmar län, Öland, stora delar av Småland och övriga landet är en utveckling av jordbruket och landsbygden en förutsättning för regional balans, god miljö, utveckling och nya och varaktiga arbetstillfällen.

Det samlade förslag som regeringen nu lägger fram betyder en minskad lönsamhet med 150 000 kr för en familjejordbrukare på Öland med i huvudsak specialväxtodling som inkomstkälla och med en anställd. För en normalstor gård på Kalmarslätten med spannmål och svin som inkomstkälla betyder det en minskad nettointäkt på ca 250 000 kr. För en gård i skogsbygden mellan Kalmar och Mönsterås, där jag bor, med 48 hektar åker, 55 hektar skog, 40 hektar vall, 8 hektar spannmål och 46 kor som inkomstkälla betyder det en försämring av lönsamheten för den unge bonden med 170 000 kr.

Det samlade regeringsförslaget verkar i fullständigt motsatt riktning. Jag menar att det inte kommer att medföra utveckling utan avveckling, inte fler arbetstillfällen utan färre, inte lika villkor utan olika villkor, inte landsbygdsutveckling och regional balans utan koncentration och centralisering, inte valfrihet utan beroende, inte utveckling av en levande landsbygd utan mycket stor risk för avfolkning och ett igenvuxet kulturlandskap.

Fru talman! Jag är dessutom fullständigt övertygad om att konsumenterna med ökad kunskap, insikt och vilja mycket snart kommer att kräva allt fler ekologiskt odlade produkter. Tendensen är mycket tydlig redan nu. Därför är det klokt att i nuläget lämna en särskild ersättning för ekologisk odling.

Men en omställningsprocess tar alltid en viss tid, inte minst när det gäller att ändra naturens villkor och förutsättningar. Därför bör stödet inte begränsas enbart till jordbruk som helt ställer om till ekologisk odling utan också innefatta de jordbruk som delvis och successivt ställer om sin drift till ekologiskt lantbruk. En successiv övergång till ekologisk odling kompletterad med satsningar på utbildning, forskning och marknadsföring kommer med stor sannolikhet att bättre klara målsättningen att 10 % av vår åkerareal skall vara ekologiskt odlad år 2000.

Fru talman! Jag förutsätter att regeringen återkommer i budgetpropositionen med en konsekvensanalys av de nu fattade besluten. Det skall vara en utredning som analyserar jordbrukets villkor och dess inverkan på den samlade samhällsekonomin, på arbetsmarknadsläget och på den regionala utvecklingen.

Fru talman! Med detta ber jag att få fästa uppmärksamheten på de särskilda yttrandena 2, 3, 5 och 6, och speciellt på yttrande 6, som varnar för att reducera antalet interventionsorter eller prisorter för spannmål från 30 till 3 eller 4. Förutom en centralisering menar jag att det skulle medföra stora och onödiga extrakostnader för odlarna.

Fru talman! Slutligen vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 4 till jordbruksutskottets betänkande nr 7.

Anf. 133 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det finns ett särskilt yttrande om krav på att förslaget om miljöavgifter skall gå till Lagrådet. I texten står det att det är sju ledamöter som biträder förslaget. Mitt namn står med bland undertecknarna av det särskilda yttrandet. Det är fel. Miljöpartiet har inte krävt att det här skall gå vidare för yttrande till Lagrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

Lageravgifter på socker och ris

7 § Lageravgifter på socker och ris

Föredrogs
Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU11
Lageravgifter på socker och ris (prop. 1994/95:43)

Anf. 134 EVA BJÖRNE (m):

Fru talman! Utskottets majoritet, som består av socialdemokrater och vänsterpartister, anser att en lageravgift på socker och ris skall införas. Anledningen är att prisnivån inom EU ligger betydligt högre än här i Sverige. De anser därför att det finns risk för att import av ris och socker kan ske i spekulationssyfte.

Sverige har enligt artikel 145.2 i anslutningsakten förbundit sig att på egen bekostnad avveckla varulager som är större än vad som kan anses vara normal lagring av olika varor den 1 januari 1995. Begreppet normal lagring har därför definierats för socker och ris. Majoriteten vill fastställa den normala lagringen för dessa livsmedel till 3 ton.

Fru talman! Det är en uppseendeväckande okunnighet som måste ligga till grund för det beslutet. En normal lagerhållning måste grundas på det faktiska lager som brukar finnas vid årsskiftet. Om förslaget skulle vara att ta ett genomsnitt av de lager som funnits under t.ex. de senaste 3–5 åren, och på så sätt ha realistiska underlag för beräkningarna, hade vi åtminstone haft en viss förståelse för de tankar som förts fram.

Större delen av det sockerlager som finns i landet består av betor. Det är betor som producerats inom landet, levererats under hösten och nu används för att framställa socker. Enligt uppgift från betodlarna skulle skatten på lager som överskrider 3 ton utgöra 500 miljoner kronor. Det skall sättas i relation till ett totalt försäljningsvärde på 1,7 miljarder kronor. Skatten skulle alltså utgöra nästan en tredjedel.

En grossist med en årsomsättning på relativt blygsamma 60 miljoner kronor som importerar ris, bönor, linser osv. till främst hälsokosthandeln undrar hur det skall gå för hans företag eftersom han brukar ha ca 150–200 ton ris i lager vid tiden för årsskiftet.

Vi har blivit kontaktade av många förtvivlade företagare som helt plötsligt drabbas av skattehot som är förkrossande.

Om ni i utskottets majoritet vore logiska skulle ni också föreslå att fettvaruavgiften och förmalningsavgiften skulle restitueras. Hela stär-

kelseindustrin drabbas av förluster på ca 26 miljoner kronor. Den förlusten vill ni socialdemokrater inte kompensera. Det finns t.ex. importfirmor som drabbas av skatt på ris och dessutom förluster på matolja.

Merparten av de lager av socker och ris som finns i Sverige beror på sunda företagsmässiga bedömningar och handlingsmönster. Det saknas skäl att avgiftsbelägga lager av socker och ris som motsvarar det som verkligen är normala lagernivåer.

Som konsumenter kommer vi alla att drabbas av höjda priser på socker och ris den 1 januari 1995. Utan lagerskatt skulle prishöjningen med stor sannolikhet fördröjas och dras ut i tiden. EG-kommissionen har dessutom fattat beslut om lageravgift på ris. Riset kommer alltså att drabbas av dubbla avgifter.

Fru talman! Det är helt förståeligt att det pågår hamstring av socker och ris i Sverige.

Ris är ett baslivsmedel som nu på grund av socialdemokraternas agerande kommer att få ett kraftigt höjt pris den 1 januari. Många konsumenter kommer då antagligen att välja bort riset och i stället äta pasta och liknande som har ett lägre pris. Konkurrensen kommer att snedvridas på grund av ett politiskt beslut.

I betänkandet står det att det bör vara möjligt för Jordbruksverket att korrigera uttaget av avgifterna med stöd av punktskattelagens regler om befrielse från skatt. Utifrån en principiell synpunkt innebär det att bevisbördan för att synnerliga skäl föreligger flyttas från beskattningsmyndigheten till den enskilde. Det står i strid med generella skatterättsliga principer och är oacceptabelt i ett civiliserat samhälle.

Det lagförslag som behandlas i betänkandet är av den beskaffenheten att det borde ha behandlats av Lagrådet. Majoriteten har valt att avstyrka denna begäran för att lagen skall kunna träda i kraft den 31 december. Det behövs egentligen bara fem röster för att besluta om en lagrådsremiss. I utskottet röstade vi åtta i oppositionen för en sådan remiss, men majoriteten valde att köra över oss med hänvisning till 4 kap. 10 § andra stycket riksdagsordningen, där det talas om avsevärt men vid ett dröjsmål.

Det är beklämmande att majoriteten väljer att fatta ett sådant beslut.

Med det anförda yrkar jag avslag på utskottets förslag om lagerskatter på socker och ris och bifall till reservationen till jordbruksutskottets betänkande nr 5.

Anf. 135 MARIE WILÉN (c):

Fru talman! Jag instämmer i stora delar i det som föregående talare sade. Men jag vill börja med att yrka bifall till reservationen till betänkandet.

Jag vill också fästa kammarens uppmärksamhet på att utskottets minoritet, som Centern ingår i, har begärt att Lagrådets yttrande över lagförslaget skall inhämtas. Detta har inte utskottets majoritet – socialdemokraterna och vänstern – gått med på, utan man har avstyrkt vår begäran.

Det finns flera skäl, av vilka flertalet redan har tagits upp. Men jag vill ändå nämna främst konsumenterna. Den av den socialdemokratiska

regeringen föreslagna lageravgiften innebär kraftiga prishöjningar direkt vid nyår, som konsumenten får betala. Det ger inte konsumenten någon möjlighet till påverkan. Den enda reaktion som konsumenten kan visa är att innan nyår köpa in ett hushållslager, dvs. hamstra, och det görs också nu. Efter nyår kan konsumenten välja att betala det dyrare priset eller ändra konsumtionsmönster.

Om man inte tar ut denna lageravgift enligt reservanternas förslag är det inte säkert att priset på det ris och socker som finns i lager vid EU-inträdet behöver stiga direkt till EU-pris i affären. Riset har köpts in billigare och det bör kunna säljas till konsumenten till ett lägre pris än EU-priset.

Som vi alla känner till är konsumenten känslig för prishöjningar på baslivsmedel. Handeln måste ju ta hänsyn även till detta.

Förslaget om en lageravgift är också inkonsekvent. Det är därför viktigt att understryka att socialdemokraterna avstyrker kompensation på varuområden där det görs förlust. Där det eventuellt kan bli vinster tar man in dem till staten. Jag tycker faktiskt att man får bestämma sig. Det kan ju inte hela tiden vara så att näringen själv får stå för förlusterna medan staten kammar hem vinsten. Då blir det till sist inget kvar för näringen.

Socialdemokraterna säger sig vilja förhindra spekulation, men man beskattar en normal situation. Det är nu lagren av socker är som störst. Det har de varit vid den här tidpunkten under tidigare år också. Det beror helt enkelt på att sockerbetorna just nu har tagits upp ur Skånes, Ölands och Gotlands mylla. Det är normalt att sockerbetorna är klara för skörd nu. Det är ingen spekulation.

Jag har inte fått den senaste informationen, men som jag har uppfattat det har EU beslutat om en avgift på lager inför EU-inträdet. Detta innebär att en del av det svenska lagret kommer att åläggas både nationell och EU-baserad avgift.

Utskottsmajoriteten – socialdemokraterna och vänstern – försökte lösa detta genom att föreslå att Jordbruksverket skulle kunna korrigera uttaget av avgifterna. Det finns ingen uttrycklig lagregel om hur korrigeringen skall ske. Som jag har uppfattat det är det mycket tveksamt ur juridisk synvinkel, inte minst med tanke på att majoriteten inte har velat inhämta Lagrådets yttrande över förslaget.

Jag skulle vilja veta om socialdemokraterna har fått något besked om EU-avgiften. Kommer man verkligen låta Jordbruksverket korrigera uttaget av avgifterna?

Fru talman! Socialdemokraternas och vänsterns förslag drabbar konsumenten och producenten. Såvitt jag förstår är det också mycket tveksamt ur juridisk synpunkt.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 136 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill liksom föregående talare yrka bifall till reservationen och avslag på propositionen angående lageravgift på socker och ris.

För Miljöpartiets del agerar vi utifrån ett konsumentperspektiv. Det har visat sig att i och med inträdet i EU kommer priserna på många livsmedel att gå upp. Vi menar att den svenska regeringen inte skall bidra till att ytterligare spä på bördan för många familjer där baskonsumtionen är en stor del av inkomsten. Just ris är en basprodukt, som vi anser att det finns ett intresse av att hålla priset nere på. Genom att inte införa lageravgiften skulle vi kunna se till att prishöjningen fördröjdes. Det skulle framför allt för barnfamiljer och många låginkomsttagare vara ett välkommet beslut.

Vi är förvånade över att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, som i många andra fall sätter konsumenternas intressen först, inte gör det i det här fallet.

Vi kan konstatera att det här är någonting som går utöver vad EU kräver. Jordbruksverket skriver att det svenska förslaget till avgift i vissa avseenden är mera långtgående än vad EU föreskriver. Avgiften tas nämligen ut på lager och inte bara på överlager. Svenska regeringen går alltså längre i att straffa svenska konsumenter än vad EU kräver.

Det är intressant att det finns länder som protesterar mot det här förslaget. I min hand har jag ett papper som via ambassaden kommer från USA:s regering, där man kraftigt protesterar mot införsel av den här skatten. Det är ett papper som Jordbruksverket fick den 13 december. USA:s regering säger: "Consequently we strongly encourage Sweden not to adopt this proposal regarding storage fees on rice." Det betyder: Följaktligen uppmanar vi Sverige starkt att inte anta detta förslag avseende lageravgifter på ris. Man hänvisar till artikel 2 i GATT och menar att det här strider mot den GATT-överenskommelse Sverige har ingått. Det är mycket allvarligt att den svenska regeringen nu inför en lageravgift, som uppenbarligen vissa av de länder som vi har en GATT-överenskommelse med uppfattar strider mot GATT. Detta plus att det strider mot svenska konsumenters intressen borde vara tillräckligt för regeringen för att avslå förslaget. Det var inte så bra, och man kan ju ändra sig.

Jag yrkar alltså avslag på förslaget och bifall till reservationen.

Jag vill också fråga jordbruksministern hur man kommer att hantera den här protesten, om vi kallar den så, från USA:s regering. Anser man att det här strider mot artikel 2 i GATT?

Anf. 137 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 11 behandlas en proposition som innebär att en särskild lageravgift skall tas ut av den som den 31 december i år innehar socker eller ris i lager. Avgiften skall tas ut på den del som överstiger 3 ton, som tidigare har sagts här. Skyldigheten att betala en lageravgift för socker och ris bör gälla alla lagerhållare som har lagerkvantiteter av kommersiell betydelse.

Anledningen till att regeringen har lagt fram förslaget om lageravgifter är att man vill förhindra en eventuell spekulation. När Sverige den 1 januari 1995 blir medlem i EU kan vi konstatera att prisnivån på ris och socker är betydligt högre i EU-länderna än i Sverige. Därför kan alla som har produkter av detta slag ta ut ett högre pris. Med andra ord

ökar värdet på lagret väsentligt över en natt. Frågan är vem som skall ha denna vinst. Skall det danskägda sockerbolaget och sockerbetsodlarna dela på de miljoner som ett högre sockerpris kommer att innebära? Skall t.ex. Vårgårda Kvarn ha 1,6 miljoner kronor, vilket blir vinsten med det nya priset på dess lager av ris? Eller skall staten ha dessa pengar? Det är detta frågan gäller.

Jag kan inte förstå, eller jag har rättare sagt svårigheter att förstå, den kritik som framförs och den katastrofala utmålning som görs. Det är konsumenterna som får betala, men detta kommer att ske i vilket fall som helst. Det är inte på grund av någon omtanke om konsumenterna som Risrådet, sockerbetsodlare och Sockerbolaget har uppvaktat utskottet. Nej, det har de gjort för egen del. De såg en möjlighet att kamma hem en vinst på många miljoner.

Med andra ord får inte Vårgårda Kvarn, Sockerbolaget eller sockerbetsodlarna betala denna lageravgift med egna medel. Eftersom det i EU är en högre prisnivå på ris och socker kommer vi att ha samma priser i Sverige. Det är skillnaden mellan dagens pris och EU-priset som betalas av konsumenterna till företaget, som i sin tur får betala detta till staten.

Det här är inte något bestående, utan det är en engångsföreteelse med anledning av att Sverige blir medlem. Till hösten, när en ny produktion av sockerbetor kan skördas, blir det ett högre pris till odlarna.

Av denna anledning har jag svårigheter att förstå den kritik som riktas mot förslaget. I pressen har jag kunnat läsa ett uttalande av VD:n på Vårgårda Kvarn. Man fruktade att detta skulle bli slutet för det anrika företaget. Det måste finnas andra orsaker till det.

Enligt propositionens förslag skall avgiften vara inbetald senast den 15 januari. I utskottet ansåg vi att denna tidpunkt var för knapp. Den skulle innebära att företagen inte skulle sälja slut på sina lager och på så vis få förskottera pengarna till avgiften. Vi ändrade därför datumet till den 1 april. Företagen har då tre månader på sig att sälja den lagerkvantitet som de hade den 31 december. På så vis blir det inte någon förskottering från företagens sida.

Vid utskottsbehandlingen framkom att EU höll på att fatta beslut om att nya medlemsländer i den europeiska unionen vid årsskiftet kommer att påföras en av EG fastställd avgift på överlager av ris.

Utskottets ambition är och har under hela behandlingen varit att dubbla avgifter inte skall uttas. Genom samtal som jag har haft med departementet har jag fått uppfattningen att detta också är regeringens ambition.

I betänkandet har vi därför gjort följande skrivning: "Om av EG beslutade lageravgifter tillsammans med de nu aktuella inhemska avgifterna skulle leda till att de avgiftsskyldiga företagarna missgynnas i konkurrenshänseende, bör det vara möjligt för Jordbruksverket att korrigera uttaget av avgifterna med stöd av punktskattelagens regler om befrielse från skatt. Detsamma gäller om valutaförändringar skulle leda till att de föreslagna avgifterna avviker från avsedd nivå."

Jordbruksministern är i kammaren, och jag tror att hon kommer att redogöra för hur regeringen tänker hantera den uppkomna situationen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 138 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Det är naturligtvis inte självklart att den prishöjning som ni talar om inträffar, Kaj Larsson. Den inträffar om försäljarna av ris och socker måste höja priserna därför att en lageravgift införs. I annat fall kan jag tänka mig att man är ganska obenägen att höja priset på ris. Man vet att allt fler konsumenter kommer att äta pasta i stället för ris om priset på ris kommer att bli högt. Därför är jag övertygad om att försäljarna av ris kommer att göra allt för att hålla nere priset. Genom att man inför lageravgiften på ris och socker blir det inte möjligt för försäljarna av ris att hålla nere priset.

Anledningen till att EU har en hög införselavgift på ris – den är faktiskt 6 kr per kilo – är just att man vill gynna pastaindustrin. Detta är naturligtvis pastaindustrin intresserad av men knappast de som säljer ris. Genom att inte påföra riset den extra kostnad som lageravgiften innebär skulle vi i Sverige kunna få en betydligt lugnare prisutveckling på ris. Jag tror att de som säljer ris skulle välkomna en sådan, om de fick den chansen. Det skulle naturligtvis även de konsumenter för vilka detta är ett viktigt baslivsmedel göra.

Prishöjningen kommer inte automatiskt, Kaj Larsson. Vi pressar fram den.

Anf. 139 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Detta är fel, Gudrun Lindvall. I min hand har jag ett avtal mellan sockerbetsodlarna och Sockerbolaget. Man har klart för sig att dessa pengar skall tas ut redan från den 1 januari. Det blir en prishöjning. Konsumenterna får betala detta.

I uppvaktningar som vi har haft säger man att det har varit dåliga år. Därför vill man komma åt dessa pengar. De får pengarna för den nyproduktion som sker under 1995, men de får inte pengar för det som fanns 1994. Konsumenterna får betala i vilket fall som helst.

EU:s regler innebär att gränsskyddet är annorlunda. När Sverige skall importera ris med EU:s regler blir det därför automatiskt ett högre importpris på riset. Det får konsumenterna betala. Det tar kanske några månader att sälja ut det lager som man har. Det är inte fråga om någonting annat.

Anf. 140 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det handlar just om några månader. Eftersom vi vet att många varor kommer att bli dyrare i och med EU vore det bra om regeringen kunde föra en sådan politik att det svenska folket i alla fall under några månader kunde slippa den här prisökningen. Sedan kommer naturligtvis höjningarna i och med att svenska importörer kommer att påföras den avgift på 6 kr per kilo som finns i hela EU.

Det skulle vara till gagn för låginkomsttagarna, för vilka baslivsmedel är nödvändiga, om de lager som nu finns i Sverige kunde försäljas till ett lägre pris under de första månaderna.

Lageravgifter på socker och ris

Det förvånar mig att socialdemokraterna, som i annat fall ofta pratar så väl om konsumenterna, i det här fallet totalt sviker dem.

Anf. 141 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Vi kan bara konstatera att det som Gudrun Lindvall och jag är oense om handlar om några månader. Det blir en prishöjning på socker den 1 januari i vilket fall som helst, genom det avtal som är skrivet. Efter några månader, när man har sålt slut lagret av ris i Sverige, blir det en prishöjning.

Anf. 142 EVA BJÖRNE (m) replik:

Fru talman! Kaj Larsson säger att lageravgiften skall införas för att förhindra spekulation. Den största delen av lagret består av betor som har producerats av svenska bönder. Menar Kaj Larsson att det då är fråga om spekulation? Dessa betor skrev man ju kontrakt om för länge sedan. Man har inte kunnat spekulera, eftersom man inte har vetat vad som skulle hända.

Detta innebär i realiteten att betodlarna inte kommer att vara reella medlemmar av EU förrän sent hösten 1995. Det är först sent hösten 1995 som de kommer att få se en höjning av priset för de betor som de har levererat.

Jag vill klart slå fast att det är på det här sättet, Kaj Larsson. Vi tror bestämt, precis som Gudrun Lindvall, att priset hade kunnat höjas successivt, allteftersom de svenska betorna hade förbrukats.

Nu blir det en chockhöjning den 1 januari på grund av att staten lägger på den här avgiften.

Vi vet hur det är ute i det svenska samhället, och människor hamstrar socker och ris.

Anf. 143 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Men det är ju detta jag försöker säga, Eva Björne! Läs det här avtalet som finns mellan Sockerbolaget och sockerbetsodlarna! Därav framgår klart att prishöjningen kommer den 1 januari i vilket fall som helst. Frågan är: Vem skall ha dessa miljoner kronor? Skall staten ha dem, eller skall det danskägda sockerbolaget och sockerbetsodlarna ha dem? Det är detta vi tvistar om. Konsumenterna får betala från den 1 januari i vilket fall som helst.

Anf. 144 EVA BJÖRNE (m) replik:

Fru talman! Sockerbetspriset har varit betydligt lägre i Sverige än i övriga Europa. Att det eventuellt kunde inträffa en höjning av priset hade man i bakhuvudet när avtalet skrevs, och därför gjorde man upp på en lägre nivå.

Det har hittills gynnat konsumenterna, och det skulle ha kunnat gynna konsumenterna efter den 1 januari under en viss tid. Men det här gör att priset chockhöjs och att man är ute och hamstrar i dag, helt enkelt.

Pengarna hade man dessutom just när det gäller socker och sockerbetor räknat in i ett lägre pris i avtalet, eftersom man räknade med att man så småningom skulle kunna få en viss ersättning.

Anf. 145 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Tror verkligen Eva Björne att sockerbetsodlarna och det danskägda sockerbolaget hade hängt på utskottets dörr och uppvaktat om det hade varit i konsumentens intresse? Svaret måste vara nej.

Vid de uppvaktningar jag personligen har blivit utsatt för har det framgått tydligt och klart att man vill åt dessa pengar. Man hade förväntat sig att få dessa miljoner från den 1 januari. Man har inte haft den minsta tanke på konsumenterna.

Anf. 146 MARIE WILÉN (c) replik:

Fru talman! Vi har ju fått flera papper som också kan vara värda att läsas, Kaj Larsson. Bl.a. har Handels samarbetsorgan och Kooperativa förbundet skrivit.

De skriver om förslaget, där ni pressar fram prishöjningar genom avgifterna: Förslaget är direkt konsumentfientligt. Det lager av socker och ris som finns i Sverige den 31 december 1994 kommer successivt att säljas ut. Med hänvisning till den rådande konkurrenssituationen kommer det därvid inte att vara möjligt att sälja produkterna till det höga pris som EU:s gränsskydd motiverar. Regeringens förslag innebär däremot att EU:s högre prisnivå omedelbart kommer att slå igenom.

Där tar alltså handeln på sig ett ansvar. De talar om att de menar allvar med vad de skriver. Det innebär att handeln måste ha en viss marginal, och det skulle göra att man kunde förhindra den snabba prishöjningen, om inte avgifterna infördes.

Anf. 147 KAJ LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det här blir min sista replik eftersom jag måste ge mig i väg.

Jag vill bara säga – det blir upprepningar varje gång – att det inte är för konsumenten som ni talar. Hela tiden talar ni för dem som producerat sockerbetor och tillverkar socker. Det är de som vill åt dessa miljoner.

Det har också sagts att de sockerbetor som producerats i år inte tillkommit i spekulationssyfte. Det är riktigt, det kan jag hålla med om. Däremot förekommer det spekulation som kanske hade haft ännu större utsträckning om inte regeringen framlagt detta förslag. Det har kommit in många tusen ton socker till Sverige. Över en natt skulle värdet stigit väldigt, och man skulle kunna tjäna miljoner på det.

Det är därför regeringen framlagt detta förslag, för att motverka spekulationen.

Anf. 148 MARIE WILÉN (c) replik:

Fru talman! Jag företräder *konsumenternas* intressen. Jag är noga med att tala om det, och jag vill inte bli påprackad någon annan roll.

När handeln skriver så här i ett papper som de skickar till oss, så har man en möjlighet att också hela tiden bevaka hur de handlar om man inte inför den här avgiften. Men om avgiften införs måste handeln direkt höja priset.

Anf. 149 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Bara ett kort tillrättaläggande.

EU har beslutat om förordningar för att stoppa spekulationshandel, i första hand med ris och socker, i samband med de nya medlemsstaternas inträde.

Förordningen om socker innebär bl.a. att Sverige kommer att åsättas ett normalt lager om 305 000 ton vid årsskiftet. Allt socker därutöver exporteras till tredje land på Sveriges bekostnad inom ett år, annars avgiftsbeläggs överblivna kvantiteter av EU.

När det gäller ris är det lagerhållarna i de nya medlemsländerna i den europeiska unionen som vid årsskiftet kommer att påföras en av EU fastställd avgift på överlager av ris.

Därför kommer regeringen inom kort att förelägga riksdagen en proposition där den nationella lageravgiften anpassas med hänsyn till det beslut som fattats av EU.

Min och regeringens uppfattning är att inga dubbla avgifter skall tas ut. Avsikten med den nu aktuella lagen är att stoppa spekulation och att undvika att staten på annat sätt skall tvingas finansiera lageravgifter.

Vårt syfte är också att de avgiftsskyldiga företagarna inte skall missgynnas i konkurrenshänseende.

Anf. 150 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Får jag fråga jordbruksministern om hon har någon kommentar till att man från USA:s regering protesterar emot införande av skatt på lager av ris. Detta är ju inte bara en skatt på *överlager* av ris. Jordbruksverket skrev mycket riktigt i sin EU-information att det svenska förslaget i vissa avseenden är mer långtgående än vad EU föreskriver.

I detta papper som jag alltså har från amerikanska ambassaden, där man är instruerad från USA:s regering att protestera, framförs en kraftfull protest. Man anser ifrån USA:s sida att detta strider mot GATT-avtalets artikel 2.

Jag tycker det är allvarligt att den svenska regeringen inför en lag som för det första är betydligt mer långtgående än vad EU kräver och för det andra uppenbarligen bedöms av ett land som USA att ligga i strid med GATT-avtalets artikel 2.

Jag tycker det vore på sin plats att jordbruksministern kommenterade detta.

Anf. 151 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag delar inte tolkningen av de upplysningar som kommer fram av Gudrun Lindvalls papper. Detta är inte diskriminering av import och det strider alltså inte, enligt vårt synsätt, mot GATT.

Anf. 152 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Har det funnits några kontakter mellan Jordbruksdepartementet och den amerikanska ambassaden? Brevet slutar med att man är villig att ta upp diskussioner för att kunna underlätta situationen.

Anf. 153 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Nej, det finns inte. Detta är en fråga mellan Sverige och EU.

Anf. 154 EVA BJÖRNE (m) replik:

Fru talman! Jordbruksministerns besked att EU inte vill beskatta ett lager som går utöver 350 000 ton som normallager är ett väldigt bra besked. Det svenska lagret av betor motsvarar ungefär detta. Skulle det ha varit förslaget i utskottet, hade vi gärna varit med på den uppgörelsen.

Men i utskottets handlingar står det 3 ton, och det är helt fel om man ser till det normallager som finns hos grossisterna, Sockerbolaget och andra i dag.

Anf. 155 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Den som hade velat värna om konsumenterna i fråga om ris och socker skulle ha röstat nej till medlemskapet i folkomröstningen. Då hade vi sluppit denna diskussion i dag.

Detta är en konsekvens av EU:s protektionistiska jordbrukspolitik, som innebär att en fri konkurrens hindras för att skydda den egna produktionen. Gudrun Lindvall sade detta tidigare.

Det är vedertagen praxis att varor prissätts efter återanskaffningsvärdet. Det är därför det framgår av Expressens artikel "Dina nya EU-priser" från i söndags att priset på ris kommer att öka med 35:90 nästa år, att jämföra med avgiften 3:30.

Vi kan erinra oss höjningen av kaffepriset när kaffeskörden gick "åt skogen" på andra sidan Atlanten. Det är en kaffeskörd vars kaffe vi skall dricka nästa år. Detta är inte logiskt. Det vet konsumenterna. De har löst problemet genom att köpa upp lagret till det lägre priset.

Det stora problemet i dag för många risimportörer är att de har slut på sina lager och hinner inte få hem något nytt. De får hem nya lager efter årsskiftet. Då har problemet lösts. Konsumenterna har köpt innevarande lager av ris till det gamla priset. Det nya priset får de betala på nya lager med EU:s tullar.

Anf. 156 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Det vi gör nu är långt utöver vad EU kräver, Maggi Mikaelsson. EU kräver att vi skall införa beskattning på överlager. Det svenska Jordbruksverket hävdar att det svenska förslaget till avgift är i vissa avseenden mer långtgående än vad EU föreskriver. Avgiften tas nämligen ut på hela lager och inte bara på överlager.

Det här är ett svenskt förslag som går utöver vad EU kräver. Det slår på konsumenterna. Försök inte att försvara något som är litet märkligt.

Dessutom är det uppenbarligen så att detta inte bara är något som berör EU och Sverige. USA anser att detta också stör handeln med tredje land och att detta strider mot GATT, artikel 2.

Anf. 157 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Det är ju uppenbart att priset på ris kommer att höjas vid inträdet i EU. Sedan går det att diskutera om priserna hade höjts förr eller senare. Det är ju vad frågan handlar om, och det är vad jag diskuterar. Det har ingenting med EU:s avgifter på överlager att göra. Det berör EU:s protektionistiska jordbrukspolitik. Det borde Gudrun Lindvall ställa upp på.

Anf. 158 TALMANNEN:

Av hänsyn till övriga talare som ännu inte har haft tillfälle att utnyttja sin taletid förklarar jag detta replikskifte avslutat.

Anf. 159 STIG BERTILSSON (m):

Fru talman! Jag skall be att få citera ett brev till jordbruksministern:

"Att köpa in ris är inte som att köpa annan spannmål, ris får köpas när och var i världen det finns till rätt pris och från t.ex. Kina kan man inte ta poster om några ton, det brukar bli ca 300 ton åt gången – – –. Ris kan inte köpas in när behovet finns, då kostar det otillbörligt mycket, man måste ha ett lager så att man kan vänta in bättre priser och slå till när tillfället känns rätt.

I dagarna har har jag fått veta att Du lagt en proposition om att inneliggande lager av ris, oberoende av storlek, skall deklareras och en avgift om 3:30 per kg skall betalas in – – –!!!"

Litet längre fram i brevet står det: "Bakgrunden lär vara att den som spekulerar skall 'bestraffas' och det kan jag förstå, men vanliga, normala lager?? Här har Du nämnt ett 'tillåtet' lager om 3 ton, för oss skrattretande, 3 ton är vad vi förbukar under ett halvt skift."

Fru talman! Detta är inte ett brev från ett stort företag. Brevet kommer från ett litet företag, Vårgårda Kvarn, som Kaj Larsson nämnde innan han lämnade debatten – vilket jag tycker är mycket synd.

Det är ett litet företag som kämpar för sin överlevnad med sina 15, 16 anställda. Företaget är för övrigt mest känt för sin produkt Vårgårda Ris.

Det framgår av propositionen att tanken med lagen är att beskatta överlager. I propositionen framgår vidare att lager som byggs upp i spekulationssyfte inför ett svenskt EU-medlemskap skall beläggas med avgifter. Det gäller i princip alla lager. Gränsen för detta har satts vid 3 ton.

När jordbruksministern får ett besked om att 3 ton inte är en normal lagernivå för ett vanligt svenskt producerande företag, utan det handlar om ett halvt skifts produktion, tycker man rimligen att om Socialdemokraterna har något intresse av att hantera frågan på ett anständigt, korrekt sätt skulle de vidta en korrigerande åtgärd. Regeringen har inte gjort det.

Dessutom har socialdemokraterna och vänstern i riksdagens jordbruksutskott inte gjort det. Tvärtom! De låtsas snarare som att problemet inte finns. I betänkandet står följande: "Avgift tas endast ut för den del av lagret som omfattar mer än tre ton." Observera *endast* för den del som omfattar mer än 3 ton.

Det är klart att när människor läser något sådant, när de vet att riksdagens ledamöter och jordbruksministern har fått besked om att det är långt ifrån fråga om spekulation och ändå inte reagerar, funderar de naturligtvis över hur vi politiker fungerar. Nonchalerar vi faktiskt besked från verkligheten, vardagen?

Jag kan inte konstatera annat än, liksom Kaj Larsson gjorde tidigare i debatten, att det hade varit orättmätigt om t.ex. Vårgårda inte hade fått betala avgiften. Företaget hade tjänat 1,6 miljoner kronor. Det tyder, fru talman, på att Kaj Larsson inte har någon verklighetsuppfattning när det gäller att förstå hur prissättning sker. Det är inte så att Vårgårda Kvarn "hux flux" kan höja sitt pris på ett sätt som motsvarar ökningen av priset på råvarorna. Man bedömer på Vårgårda Kvarn att det går att kompensera 20–25.

Detta innebär att det kommer att gå sämre för företaget. Det drabbar naturligtvis företaget, det drabbar människorna som arbetar där och det drabbar många människor utanför den kretsen.

Fru talman! Jag tycker att det är beklämmande att man med öppna ögon låter ett sådant förslag "tricksas" igenom Sveriges riksdag, när man vet att förslaget inte stämmer med de intentioner som sägs finnas i lagförslaget.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 160 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tvingas konstatera att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet även i den här frågan har hemfallit åt maktens arrogans. I ivern att förhindra spekulation – troligen väger det tyngre att kamma hem pengar till statskassan – är man totalt okänslig för hur enskilda företag och deras anställda drabbas av den avgift som betänkandet handlar om.

Man drar sig inte för att låta seriösa företag betala för kostnader som eventuellt kan uppkomma på grund av att oseriösa företag skulle spekulera. Var finns rättvisan och tanken i detta? Varför kan man inte ta hänsyn till de genomsnittliga lager av ris som funnits i företagen t.ex. de senaste tre åren? Jag riktar den frågan till jordbruksministern.

Vi har tidigare pratat om Vårgårda Kvarn. Det är det företag som jag känner mest till. För det företaget är undantaget 3 ton en ren förolämpning. Företaget har alltid ett lager på 300–600 ton. Företaget riskerar faktiskt att slås ut. Den släng åt företaget som Kaj Larsson hemföll åt är så dålig att den egentligen inte är värd att bemöta. Helt klart är att försäljningen minskar i samband med prishöjningen. Att inte ta hänsyn till detta är en arrogans utan motstycke.

Jag har sett mycket av den socialdemokratiska okänsligheten för småföretagsamheten under den här hösten. Men frågan är om inte detta tar priset.

Argumentationen i betänkandet är tunn. Man hänvisar till att regleringen av socker och ris inom EU gör att de högre priserna kommer att kunna tas ut även för varor som vid anslutningen finns i lager. Det är ju inte alls säkert att det blir så. Tvärtom har vi diskuterat den frågan tidigare. Genom att införa en avgift tvingas avgiftshöjningar fram, till men för Sveriges konsumenter.

Inkonsekvensen blir ännu större när man nu inför en avgift för dem som man tror skall kunna tjäna på övergången till EG:s marknadsreglering, medan man inte är villig att kompensera dem som gör en förlust. När man nu får höra att det inom EG förbereds ett avgiftssystem som skall gälla för normalt stora lager blir man ännu mer upprörd.

Det var trots allt ett positivt besked som jordbruksministern gav. Det var något bättre än det som står i betänkandet. I betänkandet handlar det om överlager, men det vi diskuterar här är inte överlager utan normala lager.

Vi som har arbetat för ett medlemskap i EU ser nu hur regeringen övertolkar EU:s regler. Men Sverige bör och skall inte hemfalla åt en sådan undfallenhet. Det blir ett slag i ansiktet på både dem som röstat ja och dem som röstat nej i folkomröstningen, vilket är mycket upprörande.

Jag yrkar bifall till reservationen. Även om mina förhoppningar inte är så stora vill jag ge majoriteten uppmaningen att använda helgen till att ta sig en funderare på om riksdagen inte helt enkelt skulle kunna avslå det här förslaget eller om vi åtminstone kunde modifiera det så att en kvantitet som motsvarar ett genomsnitt av de senaste årens lager undantas.

Anf. 161 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Eftersom ingen från Folkpartiet tidigare har deltagit i den här animerade debatten går jag nu in med ett enminutsinlägg. Jag har ett par synpunkter som väl sammanfaller med vad det avslutande Älvsborgsvarvet har landat på, nämligen att förslaget borde omprövas. Det skulle kanske också vara något av en julklapp att låta denna riksdagsdebatt sluta i ett västgötaklimax på så sätt att regeringen och Socialdemokraterna accepterar ett avslag på förslaget.

När man läser betänkandet får man nästan den uppfattningen att utskottsmajoriteten utgår från att alla som håller ett lager av socker eller ris gör det för att spekulera. Flera talare har här omvittnat att det finns många företag som måste hålla stora lager av de här produkterna om de skall ha en chans att fungera och rent av överleva. Det gäller särskilt i fråga om socker. Årets svenska betskörd har medfört att vi just nu har stora lager av socker runt om i landet. Det handlar alltså inte om spekulation utan om sunda, företagsmässiga bedömningar.

Jag hade tänkt framföra en synpunkt till Socialdemokraternas företrädare, som nu har försvunnit ur debatten och kammaren. Han lät förstå att det var något slags vinst att hålla lager. Jag hade därför velat fråga honom om en utebliven särskild lageravgift enligt socialdemokratisk tolkning motsvarar en vinst, om det är ett nytt sätt att resonera i vinstfrågor.

Min slutsats, fru talman, är den som reservationen innehåller. Det finns tunga sakskäl som talar mot den föreslagna avgiften. Det råder osäkerhet om dess effekter, vilket också framgått av debatten, och frågor rörande samordning med motsvarande reglering inom EU är heller inte klarlagda. Det enda rimliga, fru talman, är att reservationen får kammarens stöd, och därmed får regeringen också en chans att ompröva hela sin inställning i de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 20 december.)

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Skatteutskottets betänkanden
1994/95:SkU4 Ny lag om skatt på energi
1994/95:SkU5 Ändringar av försäljningsskatten på motorfordon
1994/95:SkU10 Beskattning vid gränsöverskridande omstruktureringar inom EG, m.m.
1994/95:SkU11 Skatteregler för europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG)
1994/95:SkU12 Nya tidpunkter för redovisning och betalning av skatter och avgifter, m.m.
1994/95:SkU13 Vissa fastighetsskatte- och fastighetstaxeringsfrågor, m.m.
1994/95:SkU14 Några folkbokföringsfrågor
1994/95:SkU15 Elektronisk dokumenthantering inom skatteförvaltningen
1994/95:SkU17 Ändring i lagen om punktskatter och prisregleringsavgifter m.m.

Justitieutskottets betänkande
1994/95:JuU6 Instansordningen i förvaltningsmål

Näringsutskottets betänkande
1994/95:NU12 Nya kapitaltäckningsregler m.m.

9 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 16 december

1994/95:231 av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till kulturministern om Sveriges Televisions avtal med staten
1994/95:232 av *Lennart Beijer* (v) till utrikesministern om Brasilien och de mänskliga rättigheterna

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 januari 1995.

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.55.

Förhandlingarna leddes av
förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 21 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m.5 § anf. 49 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 87 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Hänvisning av ärende till utskott 1

2 § Förnyad bordläggning 1

3 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 15 december 1

SoU9 Förslag till alkohollag 1
SoU7 Vissa frågor om personlig assistans och om kostnadsansvar för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 4
LU7 Översyn av varumärkeslagen m.m. 4
LU8 EG-regler om tilläggsskydd för läkemedel 4
LU9 Ändring i bilaga XXII till EES-avtalet 4
LU11 Försenade årsredovisningar m.m. 4
UU8 Ändring i lagen (1971:176) om vissa internationella sanktioner 4
UU9 Ändringar av protokoll 31 till EES-avtalet 5
UU10 Övergången från EES till EU – vissa kompletterande bestämmelser 5
SfU5 Upphävande av lagar med anknytning till EES-avtalet 5
SfU7 Vissa socialförsäkringsfrågor 5
SfU8 Ersättning för vissa vårdförmåner i internationella förhållanden m.m. 5
TU4 Upphävande av skeppsklarerarförordningen 5
TU5 Höjning av vattenföroreningsavgiften 5
TU6 Köp av interregional persontrafik på järnväg m.m. 5

Meddelande om samlad votering 7

4 § Förändring av vissa arbetsrättsliga regler, m.m. 7

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU4 7
Anf. 1 KENT OLSSON (m): 7
Anf. 2 BÖRJE HÖRNLUND (c): 10
Anf. 3 ELVER JONSSON (fp): 12
Anf. 4 KENT OLSSON (m) replik: 15
Anf. 5 ELVER JONSSON (fp) replik: 15
Anf. 6 KENT OLSSON (m) replik: 16
Anf. 7 INGRID BURMAN (v): 16
Anf. 8 ELVER JONSSON (fp) replik: 18
Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik: 19
Anf. 10 ELVER JONSSON (fp) replik: 20
Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik: 20
Anf. 12 KENT OLSSON (m) replik: 20
Anf. 13 INGRID BURMAN (v) replik: 21
Anf. 14 KENT OLSSON (m) replik: 22
Anf. 15 INGRID BURMAN (v) replik: 22

Anf. 16 DAN ERICSSON (kds): ... 23
Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik: ... 24
Anf. 18 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 24
Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik: ... 25
Anf. 20 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 25
Anf. 21 STEN ÖSTLUND (s): ... 26
Anf. 22 ELVER JONSSON (fp) replik: ... 29
Anf. 23 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 30
Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik: ... 30
Anf. 25 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 31
Anf. 26 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik: ... 32
Anf. 27 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 32
Anf. 28 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik: ... 33
Anf. 29 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 33
Anf. 30 KENT OLSSON (m) replik: ... 34
Anf. 31 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 35
Anf. 32 KENT OLSSON (m) replik: ... 36
Anf. 33 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 36
Anf. 34 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 37
Anf. 35 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 38
Anf. 36 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 38
Anf. 37 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 39
Anf. 38 INGRID BURMAN (v) replik: ... 39
Anf. 39 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 40
Anf. 40 INGRID BURMAN (v) replik: ... 40
Anf. 41 STEN ÖSTLUND (s) replik: ... 41
Anf. 42 CHRISTEL ANDERBERG (m): ... 42
(Beslut skulle fattas den 20 december.) ... 44

5 § Förändringar i arbetslöshetsersättningen ... 44

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1994/95:AU5 ... 44
Anf. 43 KENT OLSSON (m) ... 44
Anf. 44 ELVING ANDERSSON (c): ... 46
Anf. 45 OLA STRÖM (fp): ... 48
Anf. 46 INGRID BURMAN (v): ... 50
Anf. 47 OLA STRÖM (fp) replik ... 52
Anf. 48 INGRID BURMAN (v) replik: ... 53
Anf. 49 OLA STRÖM (fp) replik: ... 53
Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik: ... 54
Anf. 51 ELVING ANDERSSON (c) replik: ... 54
Anf. 52 INGRID BURMAN (v) replik: ... 55
Anf. 53 ELVING ANDERSSON (c) replik: ... 56
Anf. 54 INGRID BURMAN (v) replik: ... 56
Anf. 55 KENT OLSSON (m) replik: ... 57
Anf. 56 INGRID BURMAN (v) replik: ... 58
Anf. 57 KENT OLSSON (m) replik: ... 58
Anf. 58 INGRID BURMAN (v) replik: ... 59

Beslut om uppskjuten votering ... 59

5 § (forts.) **Förändringar i arbetslöshetsersättningen** (forts. AU5) **60**

Anf. 59 DAN ERICSSON (kds): 60
Anf. 60 INGRID BURMAN (v) replik: 61
Anf. 61 DAN ERICSSON (kds) replik: 61
Anf. 62 INGRID BURMAN (v) replik: 62
Anf. 63 DAN ERICSSON (kds) replik: 62
Anf. 64 BARBRO JOHANSSON (mp): 63
Anf. 65 JOHNNY AHLQVIST (s): 64
Anf. 66 ELVING ANDERSSON (c) replik: 68
Anf. 67 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 69
Anf. 68 ELVING ANDERSSON (c) replik: 70
Anf. 69 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 70
Anf. 70 KENT OLSSON (m) replik: 71
Anf. 71 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 72
Anf. 72 KENT OLSSON (m) replik: 73
Anf. 73 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 73
Anf. 74 OLA STRÖM (fp) replik: 74
Anf. 75 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 75
Anf. 76 OLA STRÖM (fp) replik: 75
Anf. 77 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 76
Anf. 78 INGRID BURMAN (v) replik: 77
Anf. 79 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 77
Anf. 80 INGRID BURMAN (v) replik: 78
Anf. 81 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 79
Anf. 82 DAN ERICSSON (kds) replik: 79
Anf. 83 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 80
Anf. 84 DAN ERICSSON (kds) replik: 81
Anf. 85 JOHNNY AHLQVIST (s) replik: 81
Anf. 86 BARBRO JOHANSSON (mp): 82
(Beslut skulle fattas den 20 december.) 82

6 § Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen **82**

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU7 82
Anf. 87 IVAR VIRGIN (m): 82
Anf. 88 LENNART BRUNANDER (c): 85
Anf. 89 MAGGI MIKAELSSON (v): 87
Anf. 90 LENNART BRUNANDER (c) replik: 91
Anf. 91 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 92
Anf. 92 LENNART BRUNANDER (c) replik: 92
Anf. 93 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 93
Anf. 94 IVAR VIRGIN (m) replik: 93
Anf. 95 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 94
Anf. 96 IVAR VIRGIN (m) replik: 94
Anf. 97 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 94
Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp): 94
Anf. 99 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 98
Anf. 100 GUDRUN LINDVALL (mp) replik 98
Anf. 101 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 99

Anf. 102 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: ... 99
Anf. 103 DAN ERICSSON (kds): ... 100
Anf. 104 INGE CARLSSON (s): ... 101
Anf. 105 TALMANNEN: ... 104
Anf. 106 LENNART BRUNANDER (c) replik: ... 105
Anf. 107 INGE CARLSSON (s) replik: ... 105
Anf. 108 LENNART BRUNANDER (c) replik: ... 106
Anf. 109 INGE CARLSSON (s) replik: ... 106
Anf. 110 IVAR VIRGIN (m) replik: ... 106
Anf. 111 INGE CARLSSON (s) replik: ... 106
Anf. 112 IVAR VIRGIN (m) replik: ... 107
Anf. 113 INGE CARLSSON (s) replik: ... 107
Anf. 114 GUDRUN LINDVALL (s) replik: ... 108
Anf. 115 INGE CARLSSON (s) replik: ... 109
Anf. 116 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: ... 109
Anf. 117 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 109
Anf. 118 INGE CARLSSON (s) replik: ... 110
Anf. 119 DAN ERICSSON (kds) replik: ... 110
Anf. 120 INGE CARLSSON (s) replik: ... 111
Anf. 121 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m): ... 111
Anf. 122 TALMANNEN: ... 113
Anf. 123 INGE CARLSSON (s) replik: ... 114
Anf. 124 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik: ... 114
Anf. 125 INGE CARLSSON (s) replik: ... 114
Anf. 126 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik: ... 114
Anf. 127 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: ... 115
Anf. 128 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik: ... 115
Anf. 129 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: ... 116
Anf. 130 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m) replik: ... 116
Anf. 131 LENNART DALÉUS (c): ... 116
Anf. 132 SIVERT CARLSSON (c): ... 117
Anf. 133 GUDRUN LINDVALL (mp): ... 120
(Beslut skulle fattas den 20 december.) ... 120

7 § Lageravgifter på socker och ris ... 120

Jordbruksutskottets betänkande 1994/95:JoU11 ... 120
Anf. 134 EVA BJÖRNE (m): ... 120
Anf. 135 MARIE WILÉN (c): ... 121
Anf. 136 GUDRUN LINDVALL (mp): ... 122
Anf. 137 KAJ LARSSON (s): ... 123
Anf. 138 GUDRUN LINDVALL (mp) replik ... 125
Anf. 139 KAJ LARSSON (s) replik: ... 125
Anf. 140 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: ... 125
Anf. 141 KAJ LARSSON (s) replik: ... 126
Anf. 142 EVA BJÖRNE (m) replik: ... 126
Anf. 143 KAJ LARSSON (s) replik: ... 126
Anf. 144 EVA BJÖRNE (m) replik: ... 126
Anf. 145 KAJ LARSSON (s) replik: ... 127
Anf. 146 MARIE WILÉN (c) replik: ... 127
Anf. 147 KAJ LARSSON (s) replik: ... 127

Anf. 148 MARIE WILÉN (c) replik: 127
Anf. 149 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 128
Anf. 150 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 128
Anf. 151 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 128
Anf. 152 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 129
Anf. 153 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s): 129
Anf. 154 EVA BJÖRNE (m) replik: 129
Anf. 155 MAGGI MIKAELSSON (v): 129
Anf. 156 GUDRUN LINDVALL (mp) replik: 129
Anf. 157 MAGGI MIKAELSSON (v) replik: 130
Anf. 158 TALMANNEN: 130
Anf. 159 STIG BERTILSSON (m): 130
Anf. 160 MARIANNE ANDERSSON (c): 131
Anf. 161 ELVER JONSSON (fp): 132
(Beslut skulle fattas den 20 december.) 133

8 § Bordläggning 133

9 § Anmälan om frågor 133

1994/95:231 av *Elisa Abascal Reyes* (mp) till kulturministern om Sveriges Televisions avtal med staten *133*
1994/95:232 av *Lennart Beijer* (v) till utrikesministern om Brasilien och de mänskliga rättigheterna *133*

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.55 ..... **134**

gotab 48287, Stockholm 1995